

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ ROČNÍK

9

SOCIALISTICKÝ ZPŮSOB ŽIVOTA VOJÁKŮ Z POVOLÁNÍ — VÝZNAMNÝ PROSTŘEDEK ZVYŠOVÁNÍ BOJOVÉ SÍLY ČSLA

„...další budování rozvinuté socialistické společnosti bude vyžadovat vysokou uvědomělost, obětavost, disciplínu, tvůrčí přístup a smysl pro nové.“ Ze zprávy ÚV KSČ na 15. zasedání ÚV KSČ 25. 3. 1980.

Myšlenku v úvodu tohoto článku jsem nevybral náhodně. Zvýrazňuje skutečnost, že podstatným rysem budování první fáze komunistické společensko-ekonomické formace nejsou jen ekonomické, politické a ideologické přeměny, ale i vznik nového — socialistického způsobu života. To znamená jinými slovy, že není možné dosáhnout kvalitativních proměn společenského života jiným způsobem, než proměnou člověka samého. Utváření socialistického způsobu života v procesu výstavby komunistické společnosti je tedy zákonitým jevem. Tuto souvislost postihl již V. I. Lenin, když svého času upozorňoval, že s hloubkou společenského převratu musí narůstat i počet jeho skutečných tvůrců. Proto dnes musíme „všechny prostředky působení a kolektivní úsilí... zaměřit k tomu, aby se poctivý vztah k prá-

ci a socialistickému vlastnictví, k povinností vůči společnosti a zásady komunistické morálky staly osobním přesvědčením každého člověka a normu jeho jednání“. (Věc celé strany, z materiálů všesvazové rady ideologických pracovníků, Moskva, říjen 1979, s. 30.)

Rozvoj osobnosti člověka, jeho uvědomělosti, obětavosti, kázně a tvořivého myšlení se proto stává mimořádně důležitým úkolem, neboť výrobní proces se postupně stále více mění v technologickou aplikaci vědy a nabývá tedy charakteru procesu vědeckého. Spolu s tím, jak se člověk aktivně zařazuje do budování komunistické společnosti, mění se také celé jeho vědomí a jednání. Vzniká nový způsob života. V prvních řadách jeho tvůrců stojí po boku nejlepších pracovníků národního hospodářství i vojáci z povolání — komunisté, kteří s přesvědčením uskutečňují politiku vedoucí sily společnosti Komunistické strany Československa v podmínkách armádní instituce.

Podstata socialistického způsobu života

„Socialistický způsob života je souhrnný výsledek revolučních přeměn, které pod vedením komunistické strany uskutečnil lid v politické, sociálně ekonomické a kulturní sféře... zahrnuje širokou pa-

letu tvořivé aktivity člověka, podněcuje v něm ušlechtilé vlastnosti... nevytváří se bezkonfliktně, živelně. Jde o dlouhodobý složitý proces, v němž je potřebné cílevědomě bojovat za nové a současné

překonávat celý systém hodnot, který odpovídal vykořisťovatelským zřízením... Úkol utvářet a upevňovat socialistický způsob života chápeme jako součást ostré ideologické konfrontace..." [Zasedání ÚV KSČ ve dnech 25. a 26. března 1980, březen 1980, s. 23—24.] Musíme přitom nutně respektovat i složitou dialektikou obecného, zvláštního a jedinečného, neboť způsob života společenských skupin je tedy jeho podstatou? Názorů na tuto otázku je v naší i zahraniční literatuře velký počet. Omezím se na pojetí, které je výsledkem společného úsilí našich a sovětských marxistických teoretiků, kteří pekládají způsob života za široký komplex, který zahrnuje „v sobě lidské činnosti a s nimi spjaté hodnoty a normy, jakož i potřeby a způsoby jejich uspokojování a utváření, v němž do popředí vystupuje zejména integrace všech základních stránek života. Tento komplex je v podstatě determinován základní charakteristikou společenského řádu, materiálními životními podmínkami lidí, především ekonomickým postavením jednotlivých společenských tříd a skupin". (Člověk, věda, technika, Praha 1973, s. 227.) Podstatu způsobu života na základě toho musíme pak hledat ve vztazích a činnostech, jako určitý druh jednání lidí. Tímto závěrem se distancujeme od ostatních pojetí této otázky, kdy je podstata způsobu života ztotožňována s prostředím, podmínkami nebo souhrnem velkého množství faktorů. Pro marxistický výklad kategorie způsob života je tedy příznačné zaměření na podstatné — pracovní jednání konkrétních lidí, kteří realizaci svých záměrů produkuje materiální a duchovní hodnoty a sociální vztahy jako objektivní rámec své činnosti a tím se podílejí na společenských změnách i vlastním přetváření.

Obecný rámec pro utváření socialistického způsobu života tvoří v naší rozvinuté socialistické společnosti konkrétní, na vůli pracujících nezávisle existující výrobní poměry, které odpovídají vývojovému stupni materiálních výrobních sil. Proto také považujeme za správné rozlišování socialistického způsobu života jako ideálu a reálného způsobu života občanů rozvinuté socialistické společnosti. Mezi oběma není nepřekonatelná bariéra ani protikladnost. Někteří občané naší společnosti již v současnosti naplňují normu socialistického způsobu života, kterou je oddanost věci socialismu a komunismu, láska k vlasti, přátelství se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi, obětavá společensky prospěšná práce, hospodárnost, soudružská spolupráce, kolektivismus, zdravý fyzický a duševní vývoj a

úsilí po bohatém citovém a duchovním životě.

Rozhodující příčinu toho, že socialistický způsob života není dosud v plné šíři uplatňován, spatřujeme v charakteru pracovní činnosti. Dosud nebyly překonány důsledky dělbý práce buržoazní společnosti. Bariéru v tomto směru tvoří „nedostatečný stupeň rozvoje výrobních sil, především nedostatek nejmodernější techniky". (Hrzal, L. — Netopilík, J.: Ideologický boj ve vývoji české filosofie, Praha 1975, s. 178.) Vztah lidí k pracovní činnosti se dnes nachází v přechodném stadiu od existenční nutnosti k sociální potřebě.

Přes tento obecný nedostatek je třeba říci, že některé profese podmiňují svým charakterem tvorbu socialistického způsobu života již v současnosti (např. práce výzkumného, vývojového, vědeckého či vedoucího pracovníka, umělce, lékaře, pedagoga a do jisté míry také vojáka z povolání). Specifikou těchto profesí je vyšší míra duševní práce, která je přiměřeně zabezpečena odbornou kvalifikací a vzděláním a umožňuje tak harmonický rozvoj osobnosti včetně seberealizace. Možnost však nepředstavuje ještě skutečnost. Předobrazem socialistického způsobu života jsou ti lidé, kteří v každodenní praktické činnosti prokazují svou „vnitřní" marxistickou orientaci. V armádě mají společenskou povinnost realizovat tuto reálnou možnost především velitelé-komunisté. Celkové procento organizovanosti vojáků z povolání (důstojníci = 80 % a praporčíci = 50 %) v Komunistické straně Československa však ukazuje, že uvedená teze by zdaleka neměla platit pouze pro velitele. Všichni vojáci z povolání by měli být vzorem při praktickém naplňování zásad komunistické morálky, které jsou zahrnuty také v nových základních řádech. Uskutečňování této odpovědné sociální úlohy je nemyslitelné bez stálého zvyšování odborné a politické úrovně a pozitivní angažovanosti. Právem se pro vojenského povolání vžil název poslání. Toto označení plně vystihuje podstatu věci, neboť odpovědné vykonávání služby v armádě socialistického státu nebylo nikdy možné bez vysoké míry osobní úcty, obětavosti, sebekázně, nepřetržitého boje s vlastní pohodlností, leností a rutinou. Rozdíl v naplňování této výzvy v současnosti ukazují na složitost a komplikovanost tvorby nového způsobu života, která je společnou záležitostí rozumu, srdce a vůle. Protože se setkáváme ještě „s případy, kdy někteří funkcionáři mají převládavý vztah ke spolupracovníkům a občanům, jednají hrubě a nesoudružsky.

Žijí maloměstským způsobem života, ne dbají o výchovu ve své vlastní rodině, mají sklony k samolibosti, okázalosti a velikášství..." Je třeba daleko více respektovat zásadu, že „Čím vyšší funkci kdo zastává, tím větší jsou na něho nároky, tím větší má odpovědnost“. (O zabezpečování závěrů XIV. sjezdu KSČ a o úkolech na rok 1975. Zasedání ÚV KSČ ve dnech 27. a 29. listopadu 1974, s. 33.) Platnost této myšlenky vyslovené obecně se zdá i pro armádu zřejmá. Vysokým nárokům, které jsou kladeny na každého vedoucího pracovníka, odpovídá, že většinu těchto funkcí v naší společnosti vykonávají komunisté, lidé, kteří vstoupili do řad revolucionářů dobrovolně s vědomím, že je čeká více a mnohem náročnější práce.

Protože tvorba socialistického způsobu života je procesem konkrétních vztahů a činů, musí konfliktů, rozpornou povahu, a to jak v interindividuálním, tak intraindividuálním smyslu. Každý subjekt, který naplňuje své vnitřní marxistické přesvědčení měl by svou činností v konkrétním pracovním kolektivu, ale i ve vlastní rodině (čas pracovním i mimopracovním) vytvářet vhodné klima pro společensky prospěšné řešení všech otázek. Právě

praktický postoj a způsob řešení konkrétních situací představuje jednu z nejdůležitějších oblastí pro charakteristiku konkrétního typu životního způsobu. Proto se dnes mj. zdůrazňuje, že ... „Nic by však nebylo tak škodlivé, jako před těžkostmi, ať jsou subjektivní či objektivní povahy, kapitulovat. Boj s nimi vyžaduje rozhodnost, odvahu postavit se i proti demagogii, která pokládá za asociální, žádá-li se na lidech disciplína, pořádek a obětavé plnění úkolů“. (Zasedání ÚV KSČ ve dnech 25. a 26. března 1980, Praha 1980, s. 21.) Socialistická společnost stanoví aktivní účast v prosazování celospolečenského zájmu vedoucími pracovníky jako kategorický požadavek.

Komunistická strana Československa vyvíjí nemalé úsilí, aby se tendence nového způsobu života projevovaly právě u jejích členů. Tato snaha vyplývá z vědomí, že neformální autorita a důvěra „není dána jednou provždy. Je to neustálý proces a zápas za uskutečňování zájmů pracujícího lidu a potřeb celé společnosti“. (Zpráva předsednictva ÚV KSČ na 11. zasedání ÚV KSČ, Praha 1978.) Komunisté musí proto přesvědčovat svou každodenní konkrétní činností — osobním příkladem.

Utváření socialistického způsobu života vojáků z povolání Československé lidové armády

Armáda socialistického státu je vnitřní součástí sociální struktury celé společnosti. Tento relativně samostatný subsystém, který je součástí společenské nadstavby, je konečnou limitovanou charakterem společenských vztahů a úrovní rozvoje výrobních sil společnosti. Československá lidová armáda jako zvláštní nástroj moci socialistického státu je také nositelem internacionálních svazků a povinností na úseku společné obrany socialistických států.

Poslání armády socialistického státu v současné epoše zahrnuje i nutnost jejího nepřetržitého všestranného doplňování nejmodernější bojovou technikou, účinnými zbraněmi i materiálně technickým zabezpečením. „Jsme nuceni zdokonalovat svou obranu..., protože stojíme tváří v tvář bezudnému horečnému zbrojení“. (Z projevu B. Ponomareva na setkání evropských komunistických stran v Paříži, Rudé právo 29. dubna 1980.)

Hlavním cílem činnosti velitelů a politických orgánů naší armády je proto upevňování bojové pohotovosti vojsk v celém komplexu všech nezbytných opatření jako základního předpokladu spolehlivé

obranyschopnosti země. To vyžaduje velmi promyšlenou a kvalitní řídicí a organizační strukturu stranickopolitickou a ideově výchovnou práci, upevňování kázně a režimu života vojsk.

Při analýze subsystému armádní instituce je nezbytné respektovat, že její vnitřní sociální procesy jsou podmíněny dynamikou rozvoje společensko-ekonomického celku socialistického státu. Tento fakt má metodologický význam i pro analýzu způsobu života vojáků. Kromě tohoto obecného základu je třeba také respektovat určité zvláštnosti, které jsou pro armádu příznačné. Vyplývají z relativní samostatnosti armády ve společnosti, charakteru vojenské služby, úrovně sociální interakce, sverázných podmínek života a především její společenské funkce.

V posledních letech prodělává naše armáda zvláště výrazné kvalitativní změny (zavádění nové bojové techniky, zbraňových systémů i automatizovaných prostředků řízení a velení), které ovlivnily charakter pracovní činnosti všech vojáků. Nejvíce se to však týká těch, kteří dobrovolně spojili svůj život s plněním úkolů obrany socialistické vlasti.

Srovnání činitelů, které podmiňují utváření socialistického způsobu života s postavením a charakterem pracovní činnosti vojáků z povolání naší armády, dovoluje vyslovit hypotézu, že tito příslušníci armády socialistického státu jsou všestranně disponováni k tvorbě socialistického způsobu života. Přitom vycházíme z toho, že jejich činnost podceňuje a rozvíjí tvořivost, aktivitu a sebezodokonalování, umožňuje uplatnění osobních schopností a nadání, zajišťuje další vzdělávání a rozšiřování vědomostí, společenské postavení a perspektivu a koresponduje přímo či nepřímo s příslušností ke komunistické straně a přesvědčením o správnosti její politiky. Konkrétní zastávaná funkce je faktorem, který limituje charakter bezprostřední pracovní činnosti. Vztahy z ní vyplývající proto chápeme jako objektivní faktor jednání. Schopnosti, předpoklady, vnitřně přijaté hodnoty a cíle spolu s uvědoměním a přesvědčením představují faktor subjektivní. Jejich syntéza je pak poznamenána osobní procesuální zkušeností v konkrétním sociálním prostředí.

Kvalita sociální interakce v armádní instituci je podstatně ovlivněna preferencí vztahů, spjatých s realizací hlavní funkce armády. To se promítá přímo do funkčních povinností jednotlivých vojáků, které jsou striktně vymezené vojenskými řády a předpisy. Služební vztahy, které vyplývají ze zastávané funkce, tvoří tedy obecný základ, který ovlivňuje vztahy ostatní. Kvalitativní stránka vztahů je známena napětím z možné konfrontace protikladných třídních sil. Služební vztahy jsou rámcem, vnější nutností a limitem pro jednání každého vojáka. Možnost upevňování služebních vztahů se mění ve skutečnost prostřednictvím vzájemné spolupráce členů vojenského kolektivu při plnění úkolů bojové a politické přípravy. Úloha vojáka z povolání v tomto procesu je zřejmá a nezastupitelná.

Pokud neplní tito funkcionáři svou progresivní společenskou úlohu, vyplývající ze stanovených povinností, potenciální možnost formalizace vztahů u jednotky se stává skutečností, vznikají vážné deformace v procesu výchovy a výcviku a tím se snižuje morálně politický stav a bojeschopnost. Projevem takového stavu je konformismus, nekritické přijímání myšlenkových schémát, formální a pasivní přístup k plnění úkolů, falešné kamarádství, lícoměrnost, apatie, inerce a lhostejnost. Velmi negativně působí na kolektiv jednotky a podřízené všechna organizační a obsahově nepřipravená zaměstnání, formální akce „pro čárku“ včetně schůzí, konferencí a školení, vytvá-

ření atmosféry nejistoty, psychického napětí, strachu, chaosu a ty případy, kdy nadřazený sám nedodržuje obecně známá nařízení, zásady a normy vyplývající z nových základních řádů.

Celospoolečenský úkol — utváření vzdělaného, uvědomělého a kultivovaného socialistického člověka — platí samozřejmě i pro příslušníky armádní instituce. Proto musí být armáda vedle svého hlavního poslání ještě výrazněji než dosud školou, kde se připravují lidé pro další život a práci v socialistické společnosti. Vždy musíme mít na mysli, že „Verejnost náročne posudzuje, ako život v armáde pomáha rozvíjať medzi jej príslušníkmi vlastnosti nového socialistického človeka, aké budú pracovné, politické a morálne kvality mladých ľudí, s ktorými sa budú vracat na svoje pracoviská“. (Napliňovať odkaz a poslanie významných výročí, príloha Obrany ľudu, Praha 25. marca 1980, s. 7.) Proto je třeba položit důraz na získání každého příslušníka armádní instituce pro aktivní a iniciativní plnění úkolů bojové a politické přípravy, zodpovědné, kvalitní a přesné plnění všech požadavků, které pro každého vyplývají z jeho funkčního zařazení. Předpokladem k tomu je plné vnitřní ztotožnění s idejemi marxismu-leninismu.

Často diskutovanou otázkou je problém vlastnosti, které by měli vojáci z povolání mít. Přitom se málo respektuje fakt, že většinu jich získávají v procesu své přípravy na povolání a definitivně je dotvářejí vlastní praxí u vojsk. Proto by v této souvislosti nemělo jít ani tak o výčet ideálních norem, se kterými se lze setkat v praxi spíše výjimečně, ale spíše o celkovou zralost osobnosti, její schopnost učení, přejímání a transformování všeho pozitivního s čím se v průběhu svého života setkává. Nezbytné vlastnosti a předpoklady spočívají v umění jednat s lidmi, být k nim tolerantní, ale zásadový, náročný, pozorný, otevřený a čestný. Opět se tedy vracíme k problematice relativně stálého druhu jednání člověka, které tvoří podstatu životního způsobu lidí.

Vojáci z povolání, kteří svou běžnou činností zosobňují uvedené zásady a jsou pro podřízené vzorem, významně formují celý kolektiv jednotky ve směru celospolečenského zájmu. Úsilí o soudružské vzájemné vztahy a aktivní snaha po splnění všech úkolů bojové pohotovosti představují intenzivní variantu života, která reprezentuje socialistický životní způsob. Takové klima existuje v naší armádě u mnoha vzorných jednotek, kde družné úsilí, kritičnost, otevřenost, neformálnost,

názorová jednota a uvědomělá kázeň není frází, ale skutečností.

Upřesnění podstaty socialistického způsobu života umožňuje vyjasnit také obecnou souvislost mezi tímto jevem a zvyšováním vojenské síly naší armády. Vojenskou sílu považujeme „za souhrn reálných materiálních a duchovních možností společnosti, kterých využívá třída, stát k vedení války nebo k řešení jiných mezinárodních a vnitřních úkolů s použitím ozbrojené síly. Bezprostředně vyjadřuje vojenskou sílu armáda státu, její schopnost být nástrojem politiky“. (Válka a armáda, Praha 1979, s. 174.) Tento jev je vnitřně strukturován na ekonomický, vědecký, sociální, morálně politický a vojenský potenciál. Vycházíme-li z Leninových myšlenek o tom, že k vítězství ve válce nestačí sebevíce oddaní lidé, ale je nutné jejich kvalitní vyzbrojení, zásobení

a vycvičení a že vítězství je nakonec vždy podmíněno morálním stavem vojsk, považujeme za optimální jednotu materiálních a duchovních prvků, kdy ideální snahy se stávají ideálními silami a znásobují ostatní složky vojenské síly. V podmínkách války světových koalic můžeme dokonce předpokládat, že při relativní rovnováze technického vybavení nemůžeme dosáhnout úspěchu bez vysoké morální připravenosti a schopnosti projevit sociální aktivitu v nejsložitějších podmínkách.

Růst uvědomění a politického přesvědčení vojáků z povolání, kterým se projevuje socialistický způsob života, je tedy spolehlivým základem upevňování ideové jednoty a všestranné bojové připravenosti Československé lidové armády při ochraně mírové práce našeho lidu a internacionální obraně vymožeností socialismu.

Podplukovník PhDr. Josef Hanousek
podplukovník PhDr. Milan Kabát, CSc.
kapitán PhDr. Cyril Kostík, CSc.

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z PRÁCE S MLADÝMI VELITELI

Mimořádná pozornost, kterou stranické a státní orgány věnují v posledních letech doplňování velitelského sboru, příznivě se odráží v jeho třídně politickém složení a věkové skladbě. Vyrůstá procento mladých lidí, kteří se rozhodli spojit svůj život a práci se službou v armádě.

Velení ČSLA považuje práci s mladými veliteli za jeden z rozhodujících úkolů výstavby armády. To znovu zdůraznil ministr národní obrany na celoarmádní ideologické konferenci v březnu tohoto roku:

„Od promyšlené práce při výchově nové generace důstojnického sboru... závisí do značné míry úroveň bojové pohotovosti a mobilizační připravenosti armády v budoucích letech“... (Příloha OL, 25. 3. 1980, s. 6.) Příchod mladých důstojníků k jednotkám a útvarům však přináší specifické výchovné problémy, jejichž řešení není jak v teorii, tak v praxi vůbec jednoduché.

Mladý důstojník se po absolvování vojenské školy dostává z role vychovávaného do role vychovatele — velitele. Jsou mu podřízeni vojáci rozdílného třídního původu, vzdělání, politické vyspělosti, s různými charakterovými vlastnostmi a zájmy. Věkově je mladý velitel jen o málo starší než oni a již odpovídá

za jejich výchovu, výcvik, materiální zabezpečení, připravuje je a vychovává z nich uvědomělé obránce socialistické vlasti. V této složité roli na něho připadají další náročné úkoly — péče o bojovou techniku a udržování stále bojové pohotovosti.

V dané situaci vznikají u mladých důstojníků různé problémy a těžkosti, dochází i k oslabování důvěry ve vlastní síly a schopnosti. Se služebními těžkostmi se často prolínají i osobní a rodinné starosti, jejichž přehlížení nepříznivě ovlivňuje výkon služby a formování vztahu k vojenskému povolání už na samotném počátku vojenské dráhy.

Účinnost a efektivnost řídicí, organizační a výchovné práce u jednotek a útvarů je v mnoha směrech závislá právě na připravenosti mladých důstojníků pro výkon funkce. Proto předpokladem a zárukou úspěchu je cílevědomá a soustavná péče o mladé vychovatele, o jejich morálně politický a odborný růst, neboť „... sám vychovatel musí být vychováván“. (Marx, K.-Engels, B.: Vybrané spisy II. Praha, SNPL 1954, s. 414.) To znovu zdůraznil XV. sjezd KSČ: „Vzhledem k rostoucím úkolům... musíme v příštím období podstatně zvýšit nároky na politickou a odbornou vyspělost a připravenost pra-

covníků, na jejich morální kvality, na jejich schopnost vést kolektiv, tvořivě rozvíjet a důsledně uvádět v život politiku strany na svěřeném úseku. To vyžaduje pravidelně a náročně hodnotit vedoucí pracovníky podle výsledků, kterých dosahují ve své práci, pečovat o jejich růst a poskytovat jim pomoc a podporu". (XV. sjezd KSČ. Praha, Svoboda 1977, s. 75).

Mladí důstojníci získávají ve vojenských školách potřebné politické a vojenskoodborné znalosti a základní metodické dovednosti nutné k výkonu funkce. Jejich praktické zkušenosti z výchovy a výcviku jsou však podstatně menší. Teprve v praxi získávají solidnější zkušenosti. Zároveň dochází k vyhraňování postojů ke zvolenému povolání, k vyzrávání celé osobnostní struktury a dotváření žádoucího osobnostního profilu vojenského profesionála.

Nástup absolventů vojenských škol k jednotkám a útvarům je významným mezníkem v procesu formování osobnosti mladého důstojníka. Možnosti školy jsou omezené. Škola poskytuje posluchačům teoretický základ, modifikuje a rozvíjí některé charakterové vlastnosti a schopnosti, vytváří elementární metodické dovednosti a návyky, potřebné pro výkon funkce u vojsk. Přípravuje mladé důstojníky pro praxi a mění se požadavky profese i rozvojem motivů a dovedností sebevzdělávání a sebevýchovy. Nikdy však nemůže nahradit autentické prostředí organických jednotek. Dobrý politický vedoucí a vychovatel se formuje především v každodenním styku s podřízenými, praktickým výkonem funkce, trvalou sebekontrolou i ochotou učit se od zkušenějších velitelů.

Teprve v praxi se mladý velitel učí chápat realitu v jejích různorodých souvislostech. Dospívá k dialektickému pojmání skutečnosti a začíná dialektickou metodu uplatňovat ve své každodenní činnosti. Mladí důstojníci se postupně zbavují jednostranné interpretace problémů (černobílého myšlení), i když musíme počítat s nebezpečím, že z malého faktického materiálu učiní dalekosáhlé závěry. Unáhlená generalizace plyne především z nedostatečného množství vlastních praktických zkušeností, jejichž omezený rozsah je i příčinou abstraktně teoretického přístupu ke skutečnosti, k problémům života vojsk. Celkový posun v kvalitě myšlení je předpokladem dotváření uceleného světového názoru, v němž jednotlivé představy, ideje a názory na život, na společnost, na svět nabývají pevné struktury. Potřeba pro-

niknout do podstaty jevů a procesů, hluboce a všestranně poznat skutečnost se projevuje a realizuje ve vytváření stále přesnějšího, adekvátnějšího odrazu světa ve vědomí mladého důstojníka, v dotváření vlastního světového názoru.

Cílevědomé studium marxisticko-leninské teorie vede ke korekci a spojování představ, pojmů a idejí a vyúsťuje do ucelené světónázorové soustavy. Marxisticko-leninská příprava, semináře vedoucích PŠM a ostatní formy ideové výchovy mladých důstojníků usilují nejen o rozšíření poznatkového systému, ale především o utváření komunistického přesvědčení mladých důstojníků, které právě v rané dospělosti začíná plnit významnou regulační a integrační funkci v soustavě postojů, hodnot, potřeb a zájmů člověka. Právě tento aspekt je nutné více docenit ve všech formách ideové výchovy mladých velitelů.

Mladší důstojníci překypují vitalitou. Nastupují k útvarům nezatřetí rutinou a praktikismem, mají smysl pro nové. Pociťují zvýšenou potřebu prosadit se, uplatnit a rozvinout své schopnosti, touží po tom, aby ve své práci dosahovali úspěchů. První léta výkonu funkce jsou obdobím střídání úspěchů i občasných neúspěchů, sebedůvěry i skleslosti, obdobím konfliktů, jež mladí velitelé zpravidla úspěšně řeší díky dostatku fyzických a psychických sil, pružnosti myšlení a vyspělosti adaptačních schopností. Vitalita se odráží i v celkově optimistickém emocionálním ladění, při základním vážném, zodpovědném postoji k životu. Všechny úspěchy radostně prožívají. Ty přispívají ke zvyšování důvěry ve vlastní síly. Přes neúspěchy se většinou přenášejí snadno, ale jsou velmi citliví na způsob jejich hodnocení. Netaktní přístupy, ironie a jakékoliv pokořování vyvolávají velmi bouřlivé reakce. Jsou násobeny zejména v situacích, kdy nevhodné způsoby jednání s nimi uplatňuje nadřízený před jejich podřízenými. Citlivé, taktní vedení mladých velitelů nadřízenými, spravedlivé posuzování jejich práce, péče o jejich osobní a rodinné problémy, jsou nezbytnou podmínkou úspěšné pracovní sociální adaptace i formování pozitivního vztahu k povolání a pozitivního vývoje osobnosti v dalším období.

Pod tlakem náročných pracovních úkolů a těžkostí, daných objektivně samotnou podstatou vojenské profese, se mnoho mladých důstojníků zamýšlí nad správností volby svého povolání. Pokud se s těžkostmi včas nevyrovnejí a není jim poskytnuta ze strany náčelníků účinná pomoc, hledají často východisko v od-

chodu do zálohy. Proto je požadavek všestranné péče o mladé důstojníky v posledních letech tak naléhavě zdůrazňován v rozkazech ministra národní obrany na výcvikový rok.

Mladý velitel vstupuje do široké škály vztahů ve stranické a svazácké organizaci jak u útvaru, tak i v občanském prostředí. Úroveň mezilidských, pracovních a služebních vztahů je významným zdrojem pracovní spokojenosti a výkonnosti. Ukazuje se, že mladí velitelé nemají tak vážné problémy ve vztazích s podřízenými a spolupracovníky, jako ve vztazích s nadřízenými. Charakter vzájemných vztahů na pracovišti, zvláště mezi mladým důstojníkem a nadřízeným má mimořádný význam.

Na jedné straně může zvyšovat jeho tvořivé schopnosti, nebo na druhé straně jeho aktivitu potlačovat. V nízkém hodnocení vzájemných vztahů mladými důstojníky se zřejmě odrážejí malé zkušenosti jejich přímých nadřízených z výchovné práce, nedostatky v řídicí činnosti, malá pomoc poskytovaná při řešení pracovních i osobních problémů. Ukazuje se, že je nezbytné zaměřit se daleko hlouběji nad způsobem jednání nadřízených s podřízenými, upevňovat vztahy vzájemné důvěry a úcty, soudružské spolupráce, pomoci a podpory. Předpoklady pro vytváření takových vztahů jsou zejména u velitelů, kteří dokáží navodit příznivou psychologickou atmosféru v kolektivu vojáků z povolání, jsou podřízeným skutečným příkladem. Mladí důstojníci, zejména v počátečním období praxe, mají řadu nedostatků v různých oblastech vojenského života. Zkušenosti potvrzují, že se je daří rychleji a lépe odstraňovat v ovzduší vzájemné důvěry. Zkušenosti velitelů a náčelníci jednájí s mladými veliteli tak, jak to vyžaduje jejich postavení u útvaru, nesnižují jejich autoritu v očích podřízených, projevují vůči nim trpělivost, taktičtěji a systematicky upevňují potřebné dovednosti a návyky. Uvědomují si, že uplatňování strohé, přísné subordinace, nepromyšlených, unáhlených represivních opatření by se izolovali od kolektivu mladých důstojníků a ztratili by tím možnost hlouběji poznat mínění, potřeby a zájmy důstojníků, organizovat a upevňovat kolektiv vojáků z povolání u útvaru.

Velmi důležitou oblastí práce s mladými veliteli je hodnocení jejich práce. Nadřízení si mnohdy neuvědomují, že mladý velitel se ve funkci zapracovává a kladou na něho nepřiměřené požadavky. Bez hlubšího zvážení okolností pak přičiny nesplnění těchto požadavků vidí jen

v malém zájmu, či neschopnosti mladého důstojníka. Takové hodnocení své práce pak mladý důstojník pochopitelně prožívá jako nespravedlivé a neobjektivní.

Vysokou náročnost k podřízeným je nutné vždy spojovat s úctou k jejich osobnosti a péčí o ně. Nepřiměřené nároky, spjaté s přehlížením kladných výsledků práce a nedostatečným pedagogickým taktem vedou k tomu, že hodnocení ztratí pozitivní motivační účinek. Mladý důstojník naopak zatrpne, ztratí zájem o vojenského povolání i důvěru k nadřízenému.

Problémy souvisí nejen s obsahem, ale i s frekvencí a pravidelností průběžného hodnocení mladých velitelů. Přitom právě oni po svém příchodu k útvaru s napětím očekávají, jak budou za svou práci hodnoceni. Průběžné hodnocení je mimořádně účinným nástrojem regulace jednání mladých velitelů v duchu společenských požadavků, účinným prostředkem podceňování aktivity a formování žádoucího osobnostního profilu. S hodnocením úzce souvisí i uplatňování kázeňské praxe. Počet odměn, připadajících na mladé důstojníky za uplynulý výcvikový rok není příliš vysoký a poměrně vysoké procento je těch, kteří nebyli odměněni ani jednou. Ukazuje se také, že i trestání je běžnou záležitostí a ve srovnání s předchozím obdobím zůstává na stejné úrovni. Rezervy jsou i u některých nadřízených mladým důstojníkům, kteří někdy spolehnou na represivní stimulace než na pozitivní podněcování a využívání motivační funkce pravidelného hodnocení, na než „není čas“.

Výsledky výzkumu (např. Motivační struktura a morálně politický profil osobnosti mladého velitele a politického pracovníka. Bratislava, VPA KG, 1978) potvrzují, že významným momentem při utváření vztahu k vojenskému povolání je úroveň uspokojování potřeby uznání a respektování ze strany nadřízených. Úzká spjatost byla prokázána také mezi potřebou seberealizace a identifikací s povoláním. Nízká úroveň uspokojování uvedených potřeb se zpravidla velmi negativně odráží ve vztahu mladých důstojníků k vojenskému povolání. Proto by bylo žádoucí, vedle podněcování zájmu o studium a zvyšování kvalifikace

— věnovat daleko větší pozornost možnostem a perspektivám osobního vývoje a postup mladých důstojníků u útvaru i mimo něj;

— vedle vzdělání stanovit přesné kvalifikační požadavky, věk, praxi, zdravotní stav a stupeň hodnocení, jejichž splnění

by zaručovalo, že osobní vývoj a postup důstojníka bude skutečně realizován;

— dodržovat zásadu, aby absolventi DDS i absolventi VVŠ získali potřebnou praxi na nejnižších funkcích plánovaných pro důstojníky;

— zkvalitňovat kolektivní a zvláště individuální výchovnou práci s mladými a nově ustanovenými veliteli a předcházet tak neúspěchům, jež vyplývají z nedokonalého zvládnutí funkce.

Větší pozornost si zasluhuje i oblast, do níž patří podávání různých návrhů, připomínek a doporučení ze strany mladých důstojníků. Je nutné vytvořit přiměřený prostor k jejich samostatnému a tvůrčímu jednání. V praxi se někdy setkáváme i s omezováním práv a funkčních povinností mladých důstojníků. Jde např. o malicherné poručníkovaní i svévolné zasahování do sféry pravomocí a odpovědnosti podřízených nadřízenými náčelníky. Takové zásahy vyvolávají konflikty, narušují organizovanost práce a negativně ovlivňují vývoj osobnosti. Mladý důstojník postupně ztrácí iniciativu, „... pocít osobní odpovědností, pomalu si osvojuje potřebné vědomosti a formuje své schopnosti, jako přímý velitel nevědí, nevede a neřídí svůj kolektiv“ (Kitov, A. I. a kol.: Řízení vojenských jednotek a útvarů. Praha, NV 1977, s. 172.)

Velmi důležitým, ale v praxi poměrně často podceňovaným motivačním činitelem, je účast a podíl mladých důstojníků na stanovení cílů, úkolů a rozhodování o záležitostech, které se týkají bojové a politické přípravy celého útvaru. Sovětské zkušenosti potvrzují, že „... nedílná velitelská pravomoc nevylučuje, když je to potřebné, kolektivnost v práci, využívání názorů a rad svých podřízených“ (Šramčenko, A. I.: Psychologie v řízení činnosti velitele. Praha, NV 1978, s. 129.) Při účasti na rozhodování nejde jen o věčné vyuzívání nápadů, návrhů, připomínek a názorů podřízených, ale i o vytvoření takové atmosféry, v níž každý mladý důstojník bude mít pocit osobní významnosti, prospěšnosti a důstojnosti. Podněcování a využívání iniciativy mladých důstojníků, posilování prvků samostatnosti a odpovědnosti v jejich práci nejen, že vytváří podmínky pro dokonalejší ztotožnění se s aktuálními cíli a úkoly, ale i s požadavky vojenského povolání vůbec. Respektování potřeby nezávislosti zároveň vytváří prostor pro plnohodnotný rozvoj a sebe-realizaci osobnosti mladého důstojníka.

Pracovními podmínkami, v nichž se utváří osobnost mladého důstojníka a formuje jeho vztah k vojenské službě jako

celoživotnímu povolání, je třeba věnovat mimořádnou pozornost. Přehlížení řady nepříznivých podmínek života a práce mladých důstojníků se negativně odráží v psychickém stavu, vede k pochybnostem o správnosti volby vojenského povolání, k neuspokojivé identifikaci s povoláním, fluktuaci ve funkcích i předčasným odchodům do zálohy. Mladí velitelé se kriticky vyjadřují zejména ke stabilitě plánů bojové a politické přípravy jednotek a útvarů, k nedostatku času na osobní přípravu k vedení zaměstnání, k častému svolávání shromáždění a porad i po pracovní době, jakož i k nerovnoměrnému rozložení úkolů v průběhu týdne. Dlouhá denní pracovní doba a skutečnost, že mladý důstojník tráví u útvaru značnou část volných sobot a nedělí, ovlivňuje nepříznivě možnosti věnovat se rodině, odpočinku a uspokojování mimopracovních zájmů. Problémy přináší i zavádění nové bojové techniky, za níž zaostávají prostředky a metody výcviku a zvláště její údržby. Je pochopitelné, že armáda je specifický organismus, jehož hlavním úkolem je zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a připravenosti. Z tohoto požadavku, z něhož se nedá v žádném případě slevovat, je potřebné vycházet při řešení otázky volnosti pohybu, pracovní doby i jiných problémů, spojených se službou v armádě. Zároveň to však nebrání tomu, aby se souběžně zlepšovaly životní podmínky mladých vojáků z povolání a odstraňovaly se nedostatky, které existují ve vojenské praxi. I když lze těžko přirovnávat armádu k jiným resortům našeho národního hospodářství, bylo by možné se poučit z některých zkušeností z realizace komplexních programů sociálního rozvoje. Zkušenosti ukazují, že právě uskutečňování sociálních opatření a investice do této oblasti má pozitivní vliv na stabilizaci kádru.

Mladý důstojník však bez vlastního přičinění může i v lepších pracovních podmínkách zůstat „starým“ člověkem. Zvýšení aktivity mladého důstojníka proto vyžaduje, aby souběžně s vytvářením příznivějších pracovních podmínek probíhala intenzivní ideově výchovná práce, zaměřená na ztotožnění se s vojenským povoláním. Myšlenku o zlepšení pracovního prostředí proto nemůžeme chápat jednostranně. Velmi důležité je, aby si mladý člověk hluboce uvědomil, proč je nutné, aby spojil svůj život s vojenskou službou.

Z mimopracovních vztahů ovlivňují osobnost mladého důstojníka nejvýraznější vztahy, které souvisí s výběrem manželského partnera, manželstvím a rodičov-

stvím. Nedostatek času, nutnost služby podle potřeb armády, častá odvelení a jiná zaměstnání, bývají zdrojem různých komplikací při utváření předmanželských vztahů. Značná časová zaneprázdněnost mladých důstojníků přináší řadu problémů i v manželství a rodičovství. Není sporu o tom, že postoje manželky a možnosti věnovat se rodině a výchově dětí jsou výrazným limitujícím faktorem utváření vztahu mladých důstojníků ke své profesi. Dosud přehlížená problematika manželských a rodičovských vztahů mladých vojáků z povolání vyžaduje, ve vztahu ke spokojenosti a pracovní výkonnosti, podstatně větší pozornost a péči, a to nejen v oblasti sociálně ekonomické.

Mladí důstojníci jsou příslušníky generace, která vyrůstala v socialistické společnosti a neprožila tudíž ani období třídně politických zápasů, ani období revolučních přeměn naší společnosti. Uznává jeho potenciální převahu nad kapitalismem, ale má i kritické výhrady k tomu, jak se těchto potenciálních možností využívá. Proto nikdy nesmíme spoléhat na „a priori“ pozitivní formování psychiky mladého člověka působením socialistických životních podmínek. „Socialistické uvědomění se ani v našich podmínkách nerodí samo jen změnou životních a pracovních podmínek. Je výslednicí cílevědomé výchovné práce opřené o působení socialistických vymožeností“ zdůraznil Gustáv Husák již na XIV. sjezdu KSČ. (XIV. sjezd KSČ, Praha, Svoboda, 1971, s. 59.)

Třídně politická hlediska výběru mladých vojáků z povolání se příznivě odrážejí v jejich světonázorové orientaci. Ta se projevuje v pozitivních ideově politických názorech a postojích k socialismu, socialistickému společenství a socialistické vlasti, ve výrazné preferenci vyšších, společensky pozitivně orientovaných hodnotách (být užitečný své socialistické společnosti, chránit socialistickou vlast apod.). Pro praktickou činnost mladého důstojníka je důležité, že tyto hodnoty spojuje s budováním rozvinuté socialistické společnosti a dalším zdokonalováním a upevňováním bojové připravenosti a družby armád Varšavské smlouvy.

Mimořádně vysoké nároky, kladené na osobnost mladého důstojníka, požadavky rychlé a úspěšné pracovní sociální adaptace u útvarů vyvolávají potřebu neustálého poznávání jeho osobnosti. Je všeobecně uznáváno, že výkon funkce a efektivnosti výchovy jsou podmíněny jak vnitřními podmínkami osobnosti mladého důstojníka, tak sociálně situačními faktory, ve kterých se výchovný vliv uskutečňuje. Záleží tedy na vlivu bezprostředních podmínek života útvarů, stylu velení a vztazích mezi lidmi, jak mladý důstojník bude plnit své poslání v armádě. Poznatky ukazují, že úroveň motivační struktury a morálně politický profil mladých důstojníků jsou dobrým předpokladem úspěšného vykonávání funkcí u jednotek a útvarů ČSLA při zabezpečování výstavby a obrany naší socialistické společnosti.

EKONOMICKÁ VÝCHOVA NA VOJENSKÝCH ŠKOLÁCH

Kvalitatívne nové podmienky, v akých uskutočňujeme líniu XV. zjazdu KSC, náročné úlohy spojené s budovaním rozvinutej socialistickej spoločnosti, zvyšovanie vzdelanostnej úrovne, informovanosti pracujúcich, ako aj zosilnený ideologický a triedny boj medzi kapitalizmom a socializmom kladú nové požiadavky na ideologickú prácu našej strany. Veľký význam pre ideologickú prácu, jej ďalší rozvoj, má 15. zasadanie ÚV KSC, ktoré na základe leninskej analýzy komplexne posúdilo súčasný stav a stanovilo úlohy v rozvoji ideovovychovnej práce na ďalšie obdobie. Okrem iného poukázalo na skutočnosť, že pri plnení programu výstavby rozvinutej socialistickej spoločnosti čoraz významnejšie miesto v ideologickej práci strany nadobúda ekonomická výchova, ekonomická propaganda a agitácia.

„Na tom, ako sa nám darí objašňovať a sprístupňovať hospodársku politiku, ako jej ľudia rozumejú, závisí ich pomer k plneniu daných úloh, ich pracovná aktivita a iniciatíva a do značnej miery aj celkový morálny a politický stav spoločnosti,“ povedal na 15. zasadaní ÚV KSC súdruh V. Biľak. Práve z tohto pohľadu musíme posudzovať ekonomickú propagandu a agitáciu, ktorých hlavným poslaním je:

- maximálne prispieť k realizácii konkrétnych úloh hospodárskej politiky strany a štátu,

- v spojitosti s riešením konkrétnych úloh čo najviac napomáhať rastu socialistickeho a internacionálneho uvedomenia, výchove socialistickeho človeka.

Dvojediné poslanie ekonomickkej propagandy a agitácie má plné uplatnenie aj v našej armáde, kde máme pre usku-

točňovanie a zvyšovanie jej účinnosti priaznivé podmienky. V podmienkach armády, okrem jej úlohy presvedčivo objašňovať príslušníkom ČSLA ciele a úlohy hospodárskej politiky KSC a štátu má ekonomická výchova, propaganda a agitácia za cieľ pomôcť pri dosahovaní príslušníkmi ČSLA výborných výsledkoch v bojovej a politickej príprave pri minimálnych nákladoch, s využitím ich bojového majstrovstva a kvality prípravy.

V podmienkach armády a konkrétne vojenských škôl sa ekonomickej výchove, propagande a agitácii venuje zvýšená pozornosť predovšetkým smerom ku zvyšovaniu hospodárnosti, rozvíjaniu aktivity a iniciatívy príslušníkov vojenských škôl. Dobré skúsenosti v tomto smere majú vo VA AZ Brno, VPA KG Bratislava, VVŠ TTZ Žilina i ďalších školách. Ak však vychádzame zo záverov 15. zasadania ÚV KSC, že ekonomická výchova, propaganda a agitácia je mimoriadne dôležitou súčasťou a nástrojom výchovy socialistickeho človeka, v podmienkach ČSLA faktorom zvyšovania bojovej pohotovosti a upevňovania pozitívneho triedno-politického vzťahu k vojenskému povolaniu, musíme konštatovať, že podiel ekonomickej výchovy, propagandy a agitácie nezodpovedá plne našim úlohám a možnostiam.

V ekonomickej propagande a agitácii, v práci ich sekcií, sa prejavuje úzke technicistické zameranie, ktoré by sa malo prekonať. Vedeckotechnická revolúcia nie je totiž len a predovšetkým technika, ale najmä sociálneekonomický proces. A to je predovšetkým charakteristickou črtou našej epochy i ekonomickej propagandy.

Prax ukazuje, že nedostatočne a s nízkym stupňom praktickej účinnosti zdoko-

naľujeme a pripravujeme veliteľský zbor, politický aparát a ostatných príslušníkov armády ekonomicky zdôvodňovať svoje rozhodnutia a vlastnú činnosť, správne a čo najefektívnejšie využívať sily a prostriedky pre udržanie vysokej úrovne bojovej pohotovosti vojsk.

V tejto oblasti niet dôležitejšej úlohy, ako znova presvedčivo vysvetľovať obsah a podnety posledných zasadnutí ÚV KSČ, vojenskopolitických dokumentov, aby si ich príslušníci vojenských škôl a celej ČSEA osvojili a stali sa ich vnútornou záležitosťou, postupne premieňanou na konkrétny čin. Pritom si musíme uvedomiť, že praktické opatrenia a riešenia sa bez ideovo-politickej podpory a bez pochopenia politických súvislostí, tými, komu sú určené, menia a znižujú na rýdzo administratívne riešenie. A v dialektickej väzbe aj ideologické pôsobenie bez vecného riešenia problémov sa mení len na neúčinné výzvy a propagandistické heslá, ktorých idea sa nemení v materiálnu silu. Ekonomická propaganda a agitácia sa preto nemôže začínať a končiť iba heslami a výzvami.

Ekonomická výchova, propaganda a agitácia vychádzajúca z jednoty národohospodárskych úloh a ideovovýchovnej činnosti, je významným nástrojom a neoddeliteľnou súčasťou všestranného úsilia za dôslednú realizáciu školskej politiky KSČ a socialistického štátu v podmienkach ČSEA. Jej poslaním na vojenských školách je maximálne prispievať pod vedením veliteľov, politických pracovníkov, za pomoci stranických a zväzových organizácií, k realizácii úloh vojenského školstva vyplývajúcich z Rozkazu MNO, Smerníc MNO a náčelníka HPS ČSEA a ďalších vojenskopolitických dokumentov.

Pri riešení konkrétnych úloh vojenského školstva je potrebné rozvíjať výchovu socialistického učiteľa, školského pracovníka, poslucháča a žiaka, podporovať rast ich socialistického uvedomenia a prehľbovať ich socialistický vzťah k práci a vojenskému povolaniu. Pritom otázka uvedomelosti, pevnosti presvedčenia, oddanosti veci socializmu, ako zdôraznilo 15. zasadanie ÚV KSČ, je kardinálnou otázkou súčasnosti. Preto v ekonomickej propagande a agitácii má nezastupiteľné miesto priama účasť nielen politických pracovníkov, ale všetkých funkcionárov škôl.

Vychádzajúc z týchto zásad vyplývajúcich z 15. zasadania ÚV KSČ a v súlade s Rozkazom MNO a Smernicou MNO a náčelníka HPS ČSEA pre stranickopolitickú prácu v ČSEA by sa mala ekonomická propaganda a agitácia na vojenských sko-

lách orientovať na požiadavku vytvárať v súlade s potrebami rozvinutej socialistickej spoločnosti a jej armády predpoklady pre ďalšie zvyšovanie úrovne vzdelania a pre prehľbovanie prípravy kvalifikovaných odborníkov.

To znamená predovšetkým hlbšie zoznamovať príslušníkov vojenských škôl s úlohami vojenského školstva vyplývajúcimi z Rozkazu MNO a Smerníc MNO a náčelníka HPS ČSEA, s realizáciou úloh vyplývajúcich z uznesenia PÚV KSČ z 12. 1. 1979, celoštátnej konferencie učiteľov a celoarmádneho aktívu školských pracovníkov z roku 1979, so sústavnou pozornosťou, ktorú venujú stranícke a štátne orgány problematike školskej politiky a prostriedkami, ktoré sa vynakladajú na rast úrovne vzdelanosti v našej republike, ktoré nie sú malé. Veď len v roku 1973 iba náklady na žiaka strednej odbornej školy boli 4700 Kčs a vysokoškolačka 17 737 Kčs [I. Barák a kol.: Vzdelání a ekonomika, Svoboda 1979, s. 135.].

Uskutočňovať racionalizáciu vo výchovno-vzdelávacom procese, ktorá znamená zdokonalenie riadenia tohto procesu. Môže sa uplatňovať v dvoch oblastiach, a to ako v rámci školy, kde je potrebné chápať racionalizáciu ako súhrn opatrení zameraných na kontinuálne skvalitňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu pri maximálnej efektívnosti, tak aj v oblasti vonkajšej, kde spočíva v podstate na úseku vedeckovýskumnej činnosti a v optimálnom uplatnení absolventov škôl v praxi.

V rámci školy hodnotiť a efektívnejšie využívať skúsenosti, pripomienky, podnety a návrhy príslušníkov pracovných a študijných kolektívov a zabezpečovanie optimálnej materiálno-technickej základne školy.

Riešiť problematiku racionalizácie práce z hľadiska ekonomiky času, t. j. zlepšovať a zefektívňovať využívanie pracovného času príslušníkmi škôl, samostatnej práce poslucháčov a žiakov v súlade s princípmi vedeckej organizácie práce, zefektívňovať a skvalitňovať plánovanie na školách a pod., s cieľom neprestajne zvyšovať bojovú pohotovosť na škole, zlepšovať vzťah poslucháčov a žiakov k vojenskej službe, upevňovať vojenskú disciplínu a morálny a politický stav príslušníkov školy. Získavať pedagogický zbor na zvyšovanie kvalifikácie, stabilizovať pracovné kolektívy, zlepšovať pracovné prostredie a prehľbovať vojensko-ekonomické myslenie príslušníkov školy.

Dôslednejšie využívať odkazy klasikov marxizmu-leninizmu, závery stranických a vojenskopolitických dokumentov, doku-

mentov medzinárodného robotníckeho a komunistického hnutia, najnovšie poznatky vedy a techniky vo výučbe a jej prepojenie so spoločenskou a vojskovou prácou na základe charakteru školy, v súlade s úlohami a potrebami ČSLA. Pri plnení vedeckovýskumnej činnosti vojskými školami širšie sa opierať o skúsených pracovníkov od vojsk. Zvýšiť prínos škôl pri rozvíjaní vedeckovýskumnej činnosti v ČSLA, predovšetkým smerom ku skvalitňovaniu učebno-výchovného procesu.

Zoznamovať príslušníkov našich škôl so zákonom o patentoch, objavoch, vynálezoch a zlepšovacích návrhoch, podporovať a rozvíjať hnutie zlepšovateľov a vynálezcov, rozvíjať ich aktivitu a iniciatívu.

Rozvíjať spoluprácu so sovietskymi školami, študovať a aplikovať ich skúsenosti na skvalitňovanie a zefektívňovanie celkovej práce školy.

Dôslednejšie zapájať príslušníkov školy do masovopolitickej práce v rámci školy i mimo nej, s dôrazom na objasňovanie otázok spojených s marxisticko-leninským učením o vojne a armáde, osobitne s ekonomickým zabezpečovaním obrany socialistickej vlasti.

Sústavne oceňovať dobrú prácu príslušníkov školy, šíriť a zovšeobecňovať skúsenosti najlepších učiteľov, novátorov a zlepšovateľov, podporovať vytváranie pozitívnej verejnej mienky, ktorá nepripustí nekvalitnú prácu na škole. V súvislosti s výstavbou väčšiny vojských škôl, do ktorej náš štát investuje v 5.—7. päťročnici vyše 2 mld. korún, organizovať boj za vysokú kvalitu každého zamestnania, každej vyučovacej hodiny pri maximálnom využití možností materiálnej a technickej základne školy.

Utúžovať styk školy s miestnymi inštitúciami, zariadeniami, podnikmi, JRD a pod., čím prispievať k skvalitneniu výučby, propagácii vojskej školy na verejnosti a k náboru do vojských škôl.

Pri plnení úloh ekonomickej propagandy a agitácie si musíme uvedomiť, že efektívnosť propagandy nespočíva v počte podujatí, ba ani v početnosti poslucháčstva, ale v schopnosti vysvetľovať politiku strany, úlohy Rozkazu MNO a získavať

príslušníkov školy pre ich realizáciu. V súčasnosti rastie potreba prehľbovať pocit spoločenskej zodpovednosti, rozvíjať zdravú a vecnú kritičnosť u každého, čo sa svojou prácou zúčastňuje na plnení úloh Rozkazu MNO na výcvikový rok, na príprave vojských kádrov. Z tohto hľadiska majú nezastupiteľné miesto na škole katedra marxizmu-leninizmu a odborné katedry. Ony svojou prácou pripravujú vysoko kvalifikovaného vojského odborníka, realizátora politiky strany, politického vedúceho a vychovávateľa svojich podriadených. Schopného aktívne uskutočňovať, na základe získaných vedomostí, ekonomickú propagandu a agitáciu vo vojskách a viesť svojich podriadených k jej praktickému naplňovaniu.

Významným prostriedkom pri uskutočňovaní a organizovaní ekonomickej práce vo vojskách je socialistická súťaž. Poslucháči a žiaci už na vojských školách musia formovať svoje návyky a zručnosti pri jej organizovaní a vedení, s cieľom čo najefektívnejšie riešiť vojenskoekonomické otázky plnenia úloh bojovej a politickej prípravy. Už v škole musia získať základnú orientáciu pri riešení takých základných problémov ako sú napr.:

- jazda s technikou pri minimálnej spotrebe pohonných hmôt,
- vysoká spoľahlivosť údržby techniky,
- efektívne využitie každej hodiny zamestnania ku skvalitneniu bojovej prípravy,
- zhodnotenie každej koruny investovanej ku prospechu zvýšenia bojovej sily a bojovej pohotovosti jednotky.

Riešiť tieto problémy môže len veliteľ, ktorý si osvojil dialektické a ekonomické myslenie, čo na druhej strane mu dovoľuje samostatne nachádzať a riešiť na svojom pracovisku aj ďalšie problémy zamerané na maximálne zvýšenie efektívnosti vojskej činnosti. Preto v škole získané návyky a zručnosti umožňujú v konkrétnej práci veliteľovi oveľa rýchlejšie a efektívnejšie dať socialistickej súťaži charakter hybnej sily zvyšovania bojovej pohotovosti. Dôkazom sú bohaté skúsenosti príslušníkov Sovietskej armády, ktoré treba neprestajne analyzovať a aplikovať.

Cieľom celkového pôsobenia vojských škôl sa musí stať požiadavka, aby ekonomická výchova, propaganda a agitácia sa stali neoddeliteľnou súčasťou každodennej organizátorskej a riadiacej práce ich absolventov. Významným prostriedkom pri dosahovaní tohto cieľa na vojských školách sú stranické a vojenskopolitické dokumenty, na základe ktorých môžeme orientovať a zameriavať formovanie vojenskoekonomického myslenia poslucháčov a žiakov, a tak prispievať ku zvyšovaniu obranyschopnosti našej socialistickej vlasti.

K ŘÍZENÍ VĚDECKOVÝZKUMNÉ PRÁCE VE VÝZKUMNÉM ÚSTAVU

V podmínkách VTR ve vojenství stává se věda jedním z rozhodujících faktorů zvyšování obranyschopnosti státu i kolalice.

Z tohoto pohledu je nutné plně docenit i význam a poslání výzkumné vývojové základny ČSLA pro současnost, ale i budoucnost. Výzkumnou a vývojovou základnu ČSLA tvoří vědecká pracoviště, ústavy a střediska, která se však musí více prosadit, musí získat potřebnou váhu a důvěru podloženou výsledností vědeckovýzkumných prací přínosných pro potřeby ČSLA i Spojených ozbrojených sil armád států Varšavské smlouvy.

Proto se chci vyjádřit k některým otázkám řízení vědeckovýzkumné práce ve výzkumném ústavu na základě současných i dřívějších zkušeností na stupni oddělení. Na tomto stupni řízení se obvykle výrazně projevují všechny klady i nedostatky v řídicí a organizační práci. Zkušenosti ze stupně oddělení mohou být podnětné pro zvýšení účinnosti řízení vědeckovýzkumné práce i v ostatních ústavech (střediscích). Přitom se soustředím na ty problémy, které se zatím v dosavadním systému řízení výrazně neprojevují a do určité míry se opomíjejí.

Zhodnocení času

Jedním ze základních problémů řízení vědeckovýzkumné práce ve výzkumném ústavu je využití pracovní doby k vlastní vědeckovýzkumné práci. Zatím co u občanských pracovníků vojenské správy není problém 80% využití pracovní doby pro tento účel, u důstojníků zařazených na funkcích vědeckých pracovníků představuje 60 % těžko překonatelnou hranici. Náčelníci skupin a oddělení vykazují ještě nižší hodnoty.

Tento nežádoucí stav můžeme do určité míry ovlivnit plným doceněním významu hospodaření s časem na příslušných stupních řízení a ve všech oblastech činnosti.

Základním posláním ústavu je úspěšně vyřešit vědeckovýzkumné úkoly významné z hlediska potřeb vojsk a tomu je nutné podřídit veškerou činnost. Z tohoto hlediska bychom měli hospodařit s časem náčelníků i jejich podřízených co nejefektivněji. V dosavadní praxi se často setkáváme s poměrně lehkomyšlným přístupem v tomto směru. Neuvědomujeme si hodnotu jedné promarněné hodiny běžného času ve výzkumném ústavu, která v závislosti na počtu pracovníků představuje mnoho pracovních hodin tvůrčích pracovníků. To můžeme vyjádřit desetitisíčovými částkami v Kčs. Ke zlepšení současného stavu by bylo vhodné:

— zkvalitnit a zjednodušit administrativu;

— zabránit plýtvání časem kvalifikovaných vědeckých pracovníků na úkoly a práce, které mohou splnit méně kvalifikovaní a tedy i lacinější pracovníci;

— omezit porady, shromáždění i jiné akce, které nesouvisí přímo s vědeckovýzkumnou prací početně i časově na nezbytné minimum;

— zabezpečit nerušené využití pracovní doby, vyčleněné na vědeckovýzkumnou práci denním řádem;

— podřídit veškerou zabezpečovací činnost potřebám tvůrčích pracovníků;

— zkvalitňovat obsah odborné přípravy z hlediska specifických potřeb výzkumných pracovníků;

Všechna tato opatření se však minou účinkem, pokud stranická a svazácká organizace i ZO ROH nepovedou všechny příslušníky ústavu k důsledné osobní odpovědnosti za využití pracovní doby a k podpoře náročných náclníků. Velmi významná je i motivace podložená vědomím společenského významu vykonávané práce.

Zhodnocení času však nepředstavuje pouze řešení tohoto všeobecně známého problému. Řízení v ústavu by mělo zabezpečit i zhodnocení času z hlediska perspektivy. Nejde jenom o to plnit úkoly pro současnou potřebu, je nutné se ve všech směrech připravit na plnění budoucích náročnějších úkolů. Konkrétně je to úkol zajistit efektivnost vědecké a výzkumné práce v přítomnosti a postupné vytváření náležitosti vědeckého potenciálu pro řešení problémů v budoucnosti. Žádný z těchto dvou hlavních cílů řízení vědy nemůže výzkumné pracovníci zanedbat.

Pojem vědecký potenciál můžeme chápat jako komplex činitelů, které charakterizují schopnost vědecké soustavy řešit vědecké problémy v budoucnosti. V souladu s názory sovětských autorů [G. M. Dobrov, Věda o vědě; G. M. Dobrov, B. N. Klimenjuk, L. P. Smirnov, A. A. Savjeljev: Potenciál vědy] můžeme vyčlenit čtyři základní skupiny činitelů vědeckého potenciálu:

- kádrové zabezpečení,
- vědeckoinformační zabezpečení,
- materiálně technické zabezpečení,
- optimální organizace vědecké soustavy.

Základní skupiny sovětských autorů dále člení. Do kádrového zabezpečení patří celkový počet a kvalifikační složení vědeckých pracovníků, jejich věková struktura a zdroje a zálohy vědeckých kádřů. Pojem vědeckoinformační zabezpečení je v této souvislosti chápán velmi široce a zahrnu-

je nejen informace o vývoji vědeckých poznatků v dané oblasti, oboru nebo úseku v celosvětovém měřítku, ale i „zásobu“ vlastních poznatků, hypotéz, teorií a původních metod řešení. Do materiálně technického zabezpečení se začleňuje finanční zabezpečení, experimentální základna odpovídající úrovni a dosažená úroveň a možnosti průmyslu. V základní skupině optimální organizace vědecké soustavy jsou strategické principy rozvoje vědy [kritéria pro určení směru výzkumu] a optimální organizace vědecké soustavy vzhledem k možnostem vědeckého potenciálu.

Podle toho, k jaké úrovni se činitel vědeckého potenciálu vztahují (k ústavu, k soustavě vědeckých institucí, k vědě v rámci republiky nebo celkově v rámci státu či koalice) nabývají různého významu.

Problém tvorby vědeckého potenciálu je velmi složitý. Jeho vytváření je podmíněno schopností příslušného stupně řízení předpovědět vědeckovýzkumné problémy s předstihem pěti, deseti a více let. K možnostem takové prognózy se obvykle přistupuje v rozsáhlém spektru vymezeném mezními hranicemi.

Podle mého názoru, v souvislosti se současnou dynamikou vědy, je předpověď budoucích vědeckovýzkumných problémů velmi obtížná již s časovým předstihem 5 let a vyžaduje velmi odpovědný přístup nej kvalifikovanějších pracovníků, dostatečně informačně zabezpečených. Nakonec z hlediska tvorby vědeckého potenciálu není nutné se pokoušet o nemožné, totiž přesně formulovat problémy a úkoly — stačí správně postihnout tendence vývoje a alespoň kvalifikovaně odhadnout požadované kvality vědeckého potenciálu.

Především velení ústavu musí mít reálnou představu ověřenou u centrálních složek o požadované kvalitě, ale i kvantitě vědeckého potenciálu za 5 a 10 let. Představu, která vychází z požadavků budoucnosti.

Tato představa pak musí odpovídat strategii tvorby vědeckého potenciálu v ústavech z hlediska všech činitelů již v současné době.

Nemůžeme říci, že přípravě vědeckých pracovníků se dnes věnuje malá pozornost. I v tomto směru dochází k výraznému zlepšení. Někdy se však projevuje určitá živelnost např. i ve volbě oblastí, oborů i úseků vědecké přípravy.

Potřeby kádřů, jejich požadovanou kvalifikaci a vědeckou přípravu, stejně tak jako rozvoj vědeckoinformačního zabezpečení budoucích vědeckých úkolů i jejich budoucího materiálně technického

zabezpečení, je nutné si ujasnit již nyní, bez ohledu na to, že tyto potřeby se mohou dostat do zásadního rozporu s možnostmi.

Pouze vědomí ujasněného cíle připravuje odpovědné funkcionáře ústavu k boji za realizaci koncepce proti omezujícím podmínkám a nepříznivým okolnostem.

Ne zcela ujasněné cíle tvorby vědeckého potenciálu mohou vést k nežádoucím pasivitě, která se projevuje v tom, že náčelníci na všech stupních velení ústavu se v oblasti kádrového zabezpečení až příliš snadno smířují s objektivními příčinami, těžkostmi, zdánlivou nerealností perspektivních záměrů v současných podmínkách, ale i s osobními představami kandidátů vědecké přípravy, které zdaleka nemusí být v souladu se záměry velení.

Zhodnocení času z hlediska potřeb budoucích úkolů a tedy z hlediska tvorby vědeckého potenciálu vidím především v tom, že na tuto činnost bude vyčleněno více vědeckovýzkumných kapacit ústavu než dosud. Tady nejde o žádný ztrátový čas. Naopak je to efektivní hospodaření s časem, vědomé hromadění určité zálohy připravených vědeckých kapacit na předpokládané úkoly, ale i na úkoly, které náhle vyvstanou jako prioritní a nesmí ústav „zaskočit“. Míra překvapení nesmí být „paralyzující“. V budoucnu mohou přijít úkoly, které nebude možné odkládat, až se na ně všestranně připravíme. Pak totiž by mohla přijít ta osudová otázka: „A co jste tam tedy dělali. Kdo měl mít větší představu o budoucích úkolech než výzkumná pracoviště?“

Z těchto hledisek nemůžeme podle mého názoru v ročních plánech ústavu plánovat „na doraz“. Nemůžeme nadále po odečtení času na činnosti nepřímo související s vědeckovýzkumnou prací veškeré kapacity rozvrhnout na současné úkoly a uklídnout se tím, že lidé rostou na úkolech. Takovýto zjednodušený názor o tomto druhu přípravy vědeckých pracovníků není zcela správný.

Práci na náročných vědeckovýzkumných úkolech jistě vědecký pracovník získává zejména z hlediska praxe a metodologie vědecké práce. Z hlediska rozvoje vlastní odbornosti to však není zdaleka tak jednoznačné a ve většině případů bude vědecký pracovník spíše vydávat a ztrácet. Každý skutečně vědecký úkol po dobu řešení vyžaduje totiž značnou koncentraci, a tedy i určité usměrnění a omezení rozvoje intelektuálních schopností z hlediska specifických potřeb řešení problému. Vědecký pracovník, má-li být víceúčelově použitelný, musí mít čas na reprodukci a další rozvíjení svého intelektu. To není otázka subjektivního zájmu, ale objektivní společenské potřeby.

Podle těchto představ by mělo základní rozvržení kapacit ústavu odpovídat tomuto schématu:

- 50–60 % kapacit na plnění současných vědeckých úkolů;
- minimálně 20 % kapacit na tvorbu vědeckého potenciálu;
- maximálně 20–30 % kapacit na činnosti nepřímo související s vědeckovýzkumnou prací.

Jak rozvrhnout čas, jaké vymezit kapacity na tvorbu vědeckého potenciálu, jaké určit vzájemné relace je velmi obtížné a závislé na specifice jednotlivých pracovišť a na situaci oborů a úseků, které pracoviště rozvíjí.

Vlastní vědeckovýzkumnou práci ani proces odborného růstu nemůžeme znoromovat a vtěsnat pouze do denního řádu vymezené pracovní doby. Uplatňování pouze formálních kritérií při hodnocení intenzity práce a odborné přípravy je proto málo objektivní.

Kapacity pro tvorbu vědeckého potenciálu zahrnuje všechny čtyři skupiny činitelů. Ve skupině kádrového zabezpečení je nutné do přípravy kádrů začlenit vědeckou a odbornou přípravu, stáže na špičkových vědeckých pracovištích, účast na seminářích, sympozích apod.

Rízení vědeckovýzkumné práce na jednotlivých stupních řízení ústavu

I když funkční povinnosti na jednotlivých stupních řízení jsou statutárně vymezeny, jistě ve stanovených mezích zůstává určitý prostor pro jejich specifikaci a i další konkretizaci.

Na stupni velení ústavu výzkumné a vývojové základny ČSLA (náčelník a jeho zástupci) by se především měly řešit základní koncepční celoustavní otázky z hle-

diska současných i perspektivních potřeb v souvislosti s rozvojem vojenské vědy. Velení ústavu přísluší volba „strategie“ k naplnění jeho posláním jak z hlediska úkolů pro současnost, tak i pro budoucnost.

Směrem k nižšímu stupni velení — k náčelníkům oddělení by se velení ústavu mělo zaměřit na tyto základní úkoly:

— usměrňování tvorby koncepce rozvoje vědeckovýzkumné práce druhů vojsk a služeb;

— metodické vedení náčelníků oddělení;

— kontrolní činnost.

Zaměření řídicí práce náčelníků oddělení je obdobné. Náčelníci oddělení by se měli podílet na tvorbě koncepce rozvoje vědeckovýzkumné práce a na tvorbě vědeckého potenciálu v ústavu, ale stejně tak i u příslušného druhu vojska nebo služby. Za rozvoj vědy jsou zodpovědní náčelníci druhů vojsk, správ a služeb v rozsahu své kompetence. Účast náčelníků výzkumných oddělení ústavu v procesu přípravy podkladů pro odpovídající rozhodnutí náčelníků druhů vojsk, správ a služeb je nezastupitelná a současně velmi potřebná, zejména z hlediska budoucích optimálních vztahů mezi zadavatelem a řešitelem. Z těchto důvodů by se náčelníci oddělení ústavu měli ve větší míře účastnit zásadních jednání o rozvoji druhu vojsk či služeb i zasedání vědeckých, poradních orgánů a metodických shromáždění příslušných správ i štábů. Obdobně se jeví i účast náčelníků oddělení, [popřípadě i s náčelníkem skupiny — budoucím řešitelem] při formulaci úkolu zadavatelem a i přijetí úkolu výzkumným ústavem.

Přijetím vědeckovýzkumného úkolu a jeho zařazením do plánu výzkumného ústavu začíná často velmi svízelný a namáhavý proces řešení. Již ve formulaci úkolu, jeho obsahové náplni, podmínkami přijetí i řešení jsou latentně obsaženy činitele, které ovlivňují výslednou kvalitu i efektivnost vědeckovýzkumné práce.

Problém formulace výzkumného úkolu pro ústav je velmi složitý a souvisí s perspektivou vědeckotechnického rozvoje. Jen takový úkol, který vyžaduje původní řešení a přináší prokazatelně nové poznatky, splňuje základní podmínku pro označení jako vědecký.

V současné době se setkáváme s různými krajnostmi při formulování a zadávání úkolů. Vědecká práce musí vycházet z potřeb vojenské praxe a tato praxe je i konečným kritériem její výslednosti. Někdy se však z hlediska tohoto jistě správného principu chápou takto pouze zjednodušené požadavky, které vyplývají z okamžité potřeby vojsk i služeb.

Štáby jsou schopny z hlediska interpretace požadavků praxe a potřeby vojsk formulovat vědecké úkoly. Současně si musíme uvědomit, že ale ani tyto štáby nejsou zákonitě osvobozeny od určitých subjektivních představ, které mohou zkreslovat realitu.

Názorovou konfrontací s pracovníky výzkumné a vývojové základny v etapě formulace úkolu se zvyšuje pravděpodobnost postihnouti skutečně objektivních požadavků.

Dosavadní zkušenosti potvrzují, že účast vědeckých pracovníků již při formulaci úkolu je přínosná, ale i vědeckí pracovníci si musí uvědomit omezení, která vyplývají z jejich subjektivních přístupů a představ.

Jen kritický kolektiv, složený ze zkušených štábních i vědeckých pracovníků a příslušníků vojsk, může v procesu formulace vědeckého úkolu úspěšně překonat nebezpečná úskalí, která představuje setrvačnost myšlení, nechuť přijímat nové, často komplikované, zatěžující, neověřené a riskantní.

Náčelníci oddělení jistě musí metodicky vést hlavní řešitele jednotlivých vědeckovýzkumných úkolů oddělení — náčelníky skupin a vedoucí pracovníků týmů a průběžně i po jednotlivých etapách sledovat a kontrolovat jak řešení vědeckovýzkumných úkolů odpovídá zadání a stanoveným cílům.

Jak vyplývá ze zkušeností jak velení ústavu, tak i náčelníci oddělení se snaží těžiště své řídicí práce přenést do práce koncepční, metodologické a kontrolní nejen z hlediska současných potřeb, ale také z hledisek perspektivních potřeb.

Především splněním těchto úkolů oba stupně řízení ústavu plní svou úlohu v procesu řízení vědeckovýzkumné práce, protože tím vznikají určující předpoklady pro její zkvalitnění a zefektivnění.

Níže články řízení mohou již v mnohem menší míře ovlivnit efektivnost vědeckovýzkumné práce. Hlavní řešitel např. může zabezpečit vysokou kvalitu splnění úkolu, který přes vynaložené úsilí někdy i velkého kolektivu nebude efektivní, protože neodpovídá skutečné potřebě vojsk a nebo není realizovatelný.

Těžiště odborného řízení vědeckovýzkumných úkolů představuje stupeň náčelníků skupin nebo vedoucích pracovníků týmů. Náčelníci skupin a vedoucí pracovníků týmů jsou ve skutečnosti hlavními řešiteli. Z hlediska všestranné přípravy a vytvoření podmínek pro práci se plným právem tomuto stupni řízení věnuje velká pozornost. Odborné řízení vědeckovýzkumných úkolů vyžaduje vysoký stupeň koncentrace na úkol, důslednou kontinuitu v práci. Ten, kdo má odborně řídit vědeckovýzkumný úkol, nemůže být z tohoto procesu vytrhován, naopak musí doslova od hodiny žít s úkolem. A právě náčelníci skupin a vedoucí pracovníci tý-

mů i z tohoto hlediska mají relativně nejlepší předpoklady. Nepodaří-li se zabezpečit těmto stupňům potřebnou koncentraci na úkoly, pak dochází ke značným časovým ztrátám, plýtvání energií vědeckého pracovníka a k jeho předčas-

nému psychickému opotřebení nebo vyčerpání.

V procesu řízení vědeckovýzkumné práce tedy jak náčelník skupiny, tak i vedoucí pracovního týmu řeší hlavně úkoly pro současnost.

Lidský činitel

Účinné řízení vědeckovýzkumné práce je nemyslitelné bez značné pozornosti, kterou je nutné věnovat lidskému činiteli. Snad v žádném jiném oboru se tak markantně neprojevuje přímý vliv psychiky pracovníka na jeho výkonnost.

Záměrné vytváření dobré psychické pohody, životního optimismu, zdravé sebevědomí, soudružských mezilidských vztahů, kritického, ale hlavně sebekritického přístupu k práci má v oblasti vědeckovýzkumné práce mimořádný význam.

Rozvoj takových vlastností jako je strach, otevřenost, věcnost, odvážnost, poctivost, přímost, ale i citlivý individuální přístup je velmi potřebný v každém výzkumném pracovišti.

Současné je nutné vidět, že i vědeckí pracovníci v ČSLA jako intelektuální pracovníci mají své charakterové specifiky často i negativní, jako může být např. přecitlivělost na ocenění vlastní práce, podceňování spolupracovníků, náládovost apod.

Proto je nepřetržitá výchovná práce s vědeckými pracovníky součástí procesu řízení. V tomto směru je jistě nezastupitelná úloha každého velitelského stupně, stranické a svazácké organizace, ale snad nejvíce pracovního kolektivu. V pracovním kolektivu se nezakryté projevují politické, odborné a sociální problémy ve vzájemném propojení.

Každý náčelník je povinen vytvářet optimální podmínky pro práci vědeckých pracovníků s cílem maximálně zabezpečit jejich odborné pracovní požadavky a v plném rozsahu brát zřetel na jejich sociální potřeby.

Mezi nejpalčivější problémy, které značně negativně ovlivňují psychiku vědeckých pracovníků, jak se uvádí zejména v sovětské literatuře (Akademie věd SSSR — Ústav sociologických výzkumů: Otázky teorie a praxe řízení a organizace vědy), patří slabá úroveň technického zabezpečení a odměňování, benevolence vů-

či některým pracovníkům, neschopnost vedoucích realizovat vědecké metody řízení, neschopnost odborná, pohodlnost a snaha po bezkonfliktnosti, rozpor slova a činů, malé využívání schopností vědeckých pracovníků, malá náročnost atd.

Vytváření optimálních podmínek zdaleka neznamena skleníkové prostředí. Někdy se můžeme setkat s tím, že vědecký pracovník podmiňuje svoji schopnost řešit úkol právě takovými nereálnými podmínkami pro práci.

V současnosti musíme připravovat pracovníky na velmi obtížné podmínky pro vědeckovýzkumnou práci, které vymezují objektivní okolnosti. Složitý vědeckovýzkumný úkol je velmi často prováděn neuspokojeností a neurčitostí nejen ve věcných otázkách, ale často i v otázkách formálních. Současná věda, ale nejen věda, se rozvíjí tak dynamicky, že nastoluje problémy, ke kterým je možné si položit závažnou otázku: Je to v současné době v lidských silách?

Právě v přístupu k velmi složitým věcným problémům, které vyžadují vědecké řešení v současných velmi složitých podmínkách, se projevují skutečné kvality vědeckých pracovníků. Zdaleka to však nejsou jenom kvality odborné. Nesmírně se zvyšuje význam politických, morálních a charakterových kvalit, motivace vědeckovýzkumných pracovníků. Jenom lidé politicky, morálně, charakterově a jistě odborně vyspělí mohou překonat sebesložitější překážky, se kterými se zákonitě v procesu řešení skutečného vědeckého úkolu setkávají. Jenom tak připravení lidé se mohou aktivně účastnit a přispět ve smyslu požadavku ministra národní obrany ČSSR armádního generála M. Dzúra k využívání všeho nového a pokrokového, co vytvořila marxisticko-leninská vojenská věda, k náročnému zevšeobecňování výsledků všech oblastí vojenské praxe, abychom dodrželi velké povinnosti a závazky, které máme.

K PŘECHODU VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY Z OBRANY DO ÚTOKU

Jedním z charakteristických rysů obrany je možnost úspěšně čelit útočníku, který má převahu v silách a prostředcích. Přechod do obrany, jako vynucená a dočasná činnost bude v soudobých operacích častým jevem. Nemusí však vždy jít o přechod celé sestavy operačního svazu do obrany. Obranné úkoly mohou řešit spojením obranné a útočné bojové činnosti vojsk na jednotlivých směrech. Proto vystupuje do popředí schopnost vojsk spěšně zaujmát obranu a opětně organizovaně přecházet do útoku.

Přechod vševojskové armády do obrany bude představovat kratší nebo delší vynucenou přestávku útoku, kdy půjde zejména o zastavení úderu silnějšího nepřítele, jeho ničení a tím vytváření podmínek pro obnovu vlastního útoku a převzetí operační iniciativy.

Zaujímání takové obrany bude probíhat zpravidla v dotyku s nepřítelem, pod jeho narůstajícím tlakem, postupně na jednotlivých směrech útoku. Tím bude přechod armády do obrany značně složitý a proto již v zámyslu pro přechod do obrany musíme počítat s vytvářením předpokladů pro pozdější přechod do útoku. Splnění tohoto požadavku bude vyžadovat zabezpečení vysoké aktivity zaujímané obrany, aniž bychom snižovali požadavek na její úpornost.

Vysoká náročnost přechodu vševojskové armády z obranné operace do útoku je dána kromě jiného tím, že velitel a štáb armády musí současně řídit obrannou operaci a plánovat, popř. upřesňovat původní plán útočné operace. Oba úkoly totiž spolu souvisí a navzájem se ovlivňují.

Vlastní přechod do útoku budeme přísně utajovat a zahajovat jen se souhlasem nebo na přímý rozkaz velitele fronty. I tak musí velitel armády se svým štábem důsledně analyzovat nejvhodnější dobu a způsob jeho zahájení. Operační sestava a rozmístění vojsk v obraně zpravidla nebude odpovídat požadavkům jejího uclnění pro útok. Proto bude nutné předem zplánovat přeskupení a manévry vojsk jak podél fronty, tak i z hloubky.

Charakteristickým rysem v této fázi činnosti vojsk může být nedostatek sil a prostředků pro úspěšné vedení útoku. Proto se na zabezpečení přechodu do útoku bude zpravidla podílet front, zejména jadernými údery, podřízením dalších sil a prostředků armádě včetně zvýšeného úsilí letectva ve prospěch armády apod.

Vševojsková armáda může přecházet z obrany do útoku zejména v těchto podmínkách:

- po úspěšné protipřípravě a úderu před přední okraj obrany,
- po úspěšném armádním protiúderu a zničení hlavního úderného uskupení nepřítele jadernými a dalšími údery,
- připojením se k protiúderu frontu nebo k útoku zasazeného druhého sledu frontu,
- jestliže jsme nepříteli způsobili značné ztráty jadernými údery a letectvem, jeho uskupení bylo značně oslabeno a sousední armády úspěšně pokračují v útoku,
- upustil-li nepřítel v důsledku situace na frontě od aktivní útočné činnosti a zahájil odchod.

Přechod armády do útoku bude v každém případě vyžadovat dokonalou přípravu, všestranné zabezpečení a bude zahájen se souhlasem velitele frontu. Chceme-li dosáhnout úspěch, musíme získat takovou převahu, která by zabezpečovala nejen přechod do útoku, ale i jeho následné rozvíjení. V podstatě půjde o zabezpečení odpovídající palebné převahy, nadvlády ve vzduchu v pásmu přechodu do útoku a vytvoření silného úderného uskupení pro útok.

Získání palebné převahy v celém pásmu armády nebude zřejmě vždy možné, proto zaměříme pozornost především na ty směry a prostory, na kterých přechod do útoku předpokládáme. Palebná převaha a nadvláda ve vzduchu musí zabezpečit nejen vytvoření úderného uskupení, ale i jeho manévr a organizovaný přechod do útoku na směru hlavního úderu armády.

Úderné uskupení pro přechod do útoku můžeme vytvořit z **vojsk prvního sledu** (zpravidla v situaci, kdy nepřítel zahájil odchod, nebo po úspěšné protipřípravě). Z **vojsk druhého sledu** budeme úderné uskupení tvořit zpravidla při vedení armádního protiúderu. Nejčastěji však budeme úderné uskupení vytvářet z **vojsk prvního i druhého sledu** (kombinovaně). Tak tomu bude zejména při vedení frontového protiúderu a v takové situaci, která umožňuje vojskům v dotyku připojit se k úderu zasazených sil z hloubky.

Velký význam pro úspěšný přechod do útoku bude mít bojová činnost svazků prvního sledu. Tyto musí úpornou obranou způsobit hlavním silám nepřítele maximální ztráty a přinutit ho zavázat do boje druhé sledy a zálohy. Současně musí udržet výhodné prostory pro zasazení úderného uskupení armády, zastavit útok nepřítele a umožnit tak vyvedení vojsk úderného uskupení na čáry zasazení.

Z místa a úlohy svazků prvního sledu vyplývá, že přecházet do útoku bude výhodné tehdy, když nepřítel má zasazený bližší operační zálohy, jeho útok je zastaven, nebo značně zpomalen a dosud neuspěl přejít do obrany. Vlastní úder je výhodné vést ve směru, který zabezpečuje dokončení rozbití hlavního uskupení vojsk nepřítele v krátkém čase a vytváří výhodné podmínky pro rozvíjení úspěchu. Prvosledové svazky se postupně připojují k útoku úderného uskupení armády.

Přecházet do útoku můžeme různými způsoby v závislosti na celkové situaci, výsledcích vlastních jaderných úderů a bojových možnostech vojsk. V podstatě může úderné uskupení vševojskové armády přejít do útoku z přímého dotyku s nepřítelem nebo útokem z chodu. V praxi však půjde zpravidla o kombinaci obou způsobů, při čemž útok z chodu mohou vojska zahajovat z výchozích prostorů, nebo bezprostředně po přesunu z hloubky.

V podmínkách vedení operace bez použití jaderných zbraní může mít přechod do útoku charakter průlomu nepřátelské obrany. V podmínkách přechodu do útoku s použitím jaderných zbraní budou mít jaderné prostředky rozhodující úlohu při ničení hlavních uskupení a jaderných prostředků nepřítele.

Do útoku z přímého dotyku přejdou vojska armády v těch případech, kdy nepřítel po neúspěšném útoku uspěl zaujmout obranu, využil výhodných podmínek terénu a má již vytvořenu určitou hloubku obrany. Pak povedou vojska armády útok po silné palebné přípravě a mohutném úderu letectva. Mohutnost a doba trvání palebné přípravy bude závislá na charakteru obrany nepřítele a čase, který je nutný pro spolehlivé umlčení nepřítele v pásmu přechodu do útoku na dobu potřebnou pro přípravu prvních sledů ke zteči.

Přechod do útoku z chodu bude typický pro úderné uskupení vytvořené v hloubce obrany armády. Jeho podstata spočívá v tom, že hlavní opatření organizace přechodu armády do útoku budou probíhat v hloubce, mimo dotyk s nepřítelem nebo v době příchodu k nepřátelské obraně. Při oboustranném používání jaderných zbraní bude tento způsob přechodu nejčastějším. K jeho výhodám patří to, že zabezpečuje utajení příprav, umožňuje překvapení a nevyžaduje zpravidla složité přeskupování a hromadění sil a prostředků po delší dobu v omezeném prostoru. Přechod do útoku z chodu použijeme tehdy, když nepřítel neuspěl vybudovat a zaujmout obranu, nebo je-li jeho obrana spolehlivě umlčena a v pásmu přechodu do útoku máme nadvládu ve vzduchu.

Přechod do útoku může být zahájen střetnými boji, např. střetným sražením. Bude to zejména v situaci, kdy při úderu před přední okraj vojska nepřítele nebudou zničena v protipřípravě nebo se svazky armády střetnou s druhými sledy nepřítele. Střetné boje budou zřejmě typické pro přechod do útoku po armádním protiúderu.

Zvláštní případ přechodu armády do útoku může nastat, když nepřítel zahájí v pásmu armády odchod bojem. Pak prvosledové svazky ihned přejdou do pronásledování. Z části sil předpokládaného úderného uskupení armády je pak výhodné vytvořit operační pohyblivou skupinu. Její činnost skloubíme s činností taktických (operačně taktického) výsadek.

Úspěch přechodu armády do útoku bude kromě jiného záviset na plném využití časových možností k rychlému zasazení čerstvých sil. To zvyšuje pravděpodobnost vedení útočné činnosti svazků druhého sledu armády (nově přidělených svazků) bezprostředně po přesunu z hloubky. Jejich zasazování ihned po přesunu bude motivováno požadavkem rychlého využití jaderných a palebných úderů k dokončení zničení hlavního uskupení nepřítele a k ovládnutí důležitých prostorů a center v hloubce jeho obrany.

Z uvedeného vyplývá, že k nejdůležitějším úkolům, které budou velitelé a štáby při přechodu z obrany do útoku řešit, bude zejména patřit:

- příprava a vedení úderů všemi prostředky ničení,
- vytvoření a zachování bojeschopnosti úderného uskupení armády,

- zabezpečení vyvedení, přesunu a zasazení úderného uskupení armády k využití výsledků jaderných i jiných úderů,
- všestranná podpora a zabezpečení boje úderného uskupení,
- maření přísunu a manévru záloh nepřítele z hloubky, nebo z jiných směrů.

Z hlediska náročnosti bude jedním z nejsložitějších úkolů vytvoření, příprava a zasazení odpovídajícího útočného uskupení. Proto je dále podrobněji rozebereme. Dosavadní obranný úkol se mění v útočný a to přináší ve svých důsledcích výrazné změny v uskupení sil a prostředků, které se projeví jak v prostorovém uspořádání operační sestavy, tak i v časových změnách.

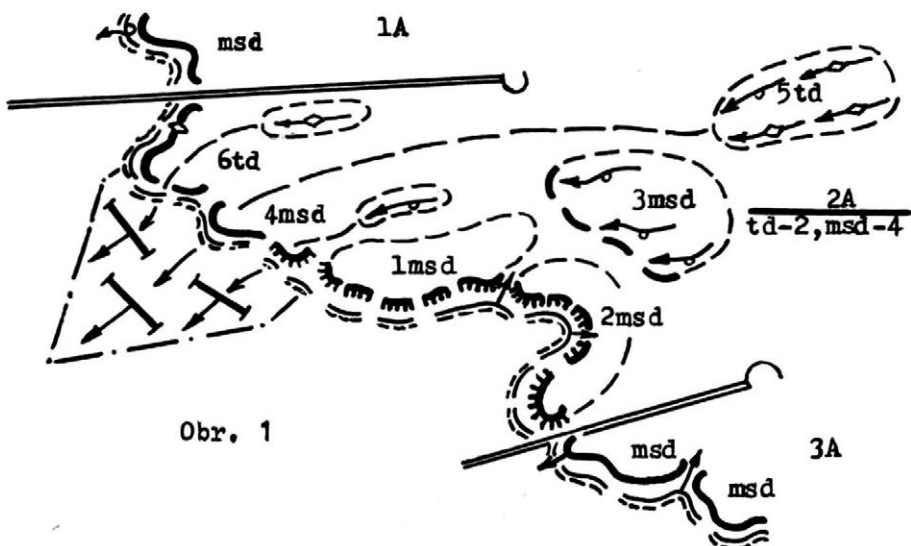
Realizace prostorových změn si zpravidla vyžádá přeskupení sil do pásma přechodu do útoku. Rozpor vznikne při realizaci časových změn, což bude vyžadovat vyhnout se časově náročnému manévru sil a prostředků. Proto hlavním požadavkem na vytvoření uskupení pro přechod do útoku bude rychlost a jednoduchost manévru. Tento požadavek zvyrazňuje i snaha uchránit vytvářené uskupení před úderem nepřítele a současně dát vojskům maximum času na přípravu bojové činnosti.

Podmínky přechodu do útoku budou určovat i způsob vytvoření útočného uskupení, které musíme zahájit již v průběhu obranných bojů. Čas na organizaci a přípravu přechodu do útoku musí získat prvosledové svazky vedením úporné a houževnaté obrany.

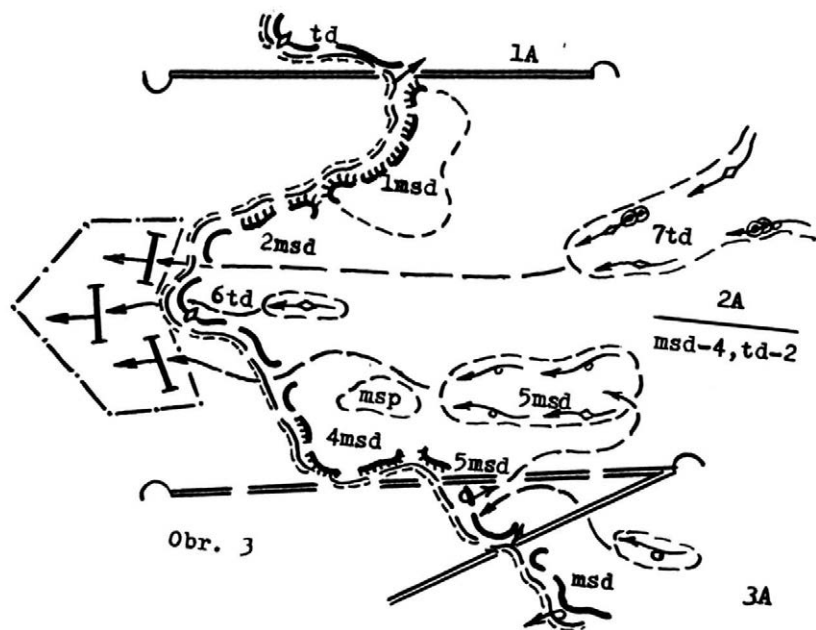
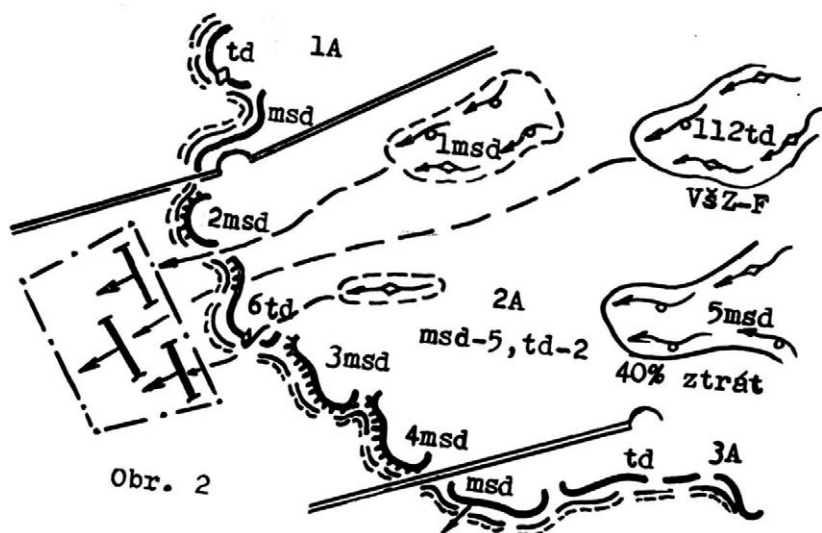
V závislosti na situaci a možnostech vševojskové armády můžeme útočné uskupení pro přechod do útoku vytvořit ze:

- svazků druhého sledu armády a volných sil v dotyku s nepřítelem v pásmu přechodu armády do útoku,
- ze svazků druhého sledu a přidělených sil ze zálohy frontu,
- ze svazků druhého sledu armády a svazku vyvedeného z prvního sledu.

Možné varianty — viz **obr. 1, 2 a 3.**

Obr. 1

Obr. 1 znázorňuje přechod armády do útoku zasazením svazku druhého sledu a volných sil divizí v dotyku. Útočné uskupení tvoří 5., 6. td a 4. msd, druhý sled 3. msd.

Obr. 2 znázorňuje přechod armády do útoku zasazením svazku druhého sledu a přidělených sil ze zálohy frontu. Útočné uskupení tvoří 112., 6. td a 1. msd, druhý sled 5. msd po odstranění následků JÚ.

Obr. 3 znázorňuje přechod armády do útoku zasazením svazku druhého sledu a svazku vyvedeného z dotyku. Útočné uskupení tvoří 6., 7. td a 5. msd, vševojskovou zálohu msp — 2.

Vytváření útočného uskupení ze svazků prvního sledu bude v soudobých podmínkách spíše výjimečným případem. Je to dáno vysokými účinky soudobých prostředků ničení a poměrně menšími možnostmi rokádního manévru podél fronty. Při manévru budou hrát významnou roli geografické podmínky, zvláště reliéf a pokrytost terénu, které mohou skrytý manévr umožňovat, nebo naopak ztěžovat.

Pro vytváření a zasazení útočného uskupení při přechodu vševojskové armády z obrany do útoku platí některé obecné zásady, zejména:

- v žádném případě nesmíme útočné uskupení vytvářet předčasně,
- útočné uskupení musíme na čáry zasazení vyvést rychle, v širokých pásmech přesunu a z různých směrů,
- za přesunu musíme útočnému uskupení vytvořit podmínky pro uskutečnění i nečekaného manévru,
- rozvinování musí ukončit ihned po jaderných a palebných úderech na nepříteli.

Mnohé z podmínek pro přechod vševojskové armády z obrany do útoku jsou v praxi operačních cvičení procvičovány a v přípravě velitelů a štábů uplatňovány. Domníváme se však, že více pozornosti vyžaduje rozbor možnosti přechodu vševojskové armády do útoku po protipřípravě a úderu před přední okraj obrany.

Vycházíme z předpokladu, že úder před přední okraj vlastní obrany je v podmínkách, kdy vojska v obraně disponují značnými palebnými možnostmi, mohutnou údernou silou letectva a vysokou mobilitou pozemních vojsk, aktuální součástí obrany vševojskové armády. Můžeme jej použít v případech, kdy vojska disponují takovým množstvím jaderných náplní, které umožní **zmařit útok nepřítele** na směru jeho hlavního úderu.

Úder před přední okraj vlastní obrany můžeme charakterizovat jako jedno z období organizace a vedení obranné operace operačního svazu. Jeho cílem je s překvapením využít výsledků ničení nepřítele na dalekých přístupech, ve výchozím prostoru k útoku, při jeho rozvinování, nebo vlastní protipřípravy a útokem (střetným sražením) dokončit zničení hlavních sil úderného uskupení nepřítele, ovládnout a udržet výhodné terénní čáry, popř. vytvořit podmínky pro přechod do útoku na určených směrech.

Jeho podstata tedy spočívá v rychlém využití účinků vlastních jaderných úderů k dokončení a úplnému zničení hlavního úderného uskupení nepřítele, aniž by se hlavní síly vševojskové armády zavazovaly do zdlouhavých obranných bojů.

Úder před přední okraj obrany vševojskové armády ve svých důsledcích umožňuje:

— udržet operační iniciativu vojsk donucených převahou nepřítele k přechodu do obrany,

— nejefektivnější a nejrychlejší využití účinků vlastních jaderných úderů, úderů letectva a palebných úderů,

— docílit překvapení a zničit nepřítele v období, kdy je jeho bojeschopnost oslabena a narušeno jeho velení vlastní protipřípravou a činností prostředků REB,

— uchovat bojeschopnost sil jejich včasným vyvedením pod příkrytím palebné protipřípravy na čáru dotyku s hlavním úderným uskupením nepřítele,

— zničení hlavního úderného uskupení nepřítele ještě před zahájením boje o první pásmo obrany útočným bojem.

Obecně předpokládáme, že úspěšná protipříprava s následným rozhodným úderem před přední okraj umožní vševojskové armádě přechod do útoku na zvolených výhodných směrech.

Úspěch úderu před přední okraj obrany vševojskové armády zabezpečuje palebná protipříprava, kterou organizuje armáda podle plánu frontu. Zahrnuje vedení úderů jadernými zbraněmi i klasickými palebnými prostředky a letectva na hlavní uskupení nepřítele, které se připravuje nebo přechází do útoku.

Protipříprava se zúčastňuje zpravidla armádní raketová brigáda a dělostřelectvo, raketové útvary a dělostřelectvo prvosledových svazků a svazků druhého sledu armády, letectvo a v některých případech i tanky druhého sledu, vyvedené do záložních nebo dočasných palebných postavení, a zbraně pro přímou střelbu od prvosledových pluků.

Délka protipřípravy bude záviset na množství a mohutnosti vyčleněné jaderné munice, počtu bojeschopných odpalovacích zařízení, množství nepřátelských cílů a počtu přibraných sil a prostředků pro protipřípravu. V závislosti na celkovém počtu prostředků a možnostech armády může se trvání protipřípravy pohybovat v rozmezí 30 až 90 minut. Možné varianty trvání a náplň protipřípravy — viz **obr. 4**.

Legenda k obr. 4:

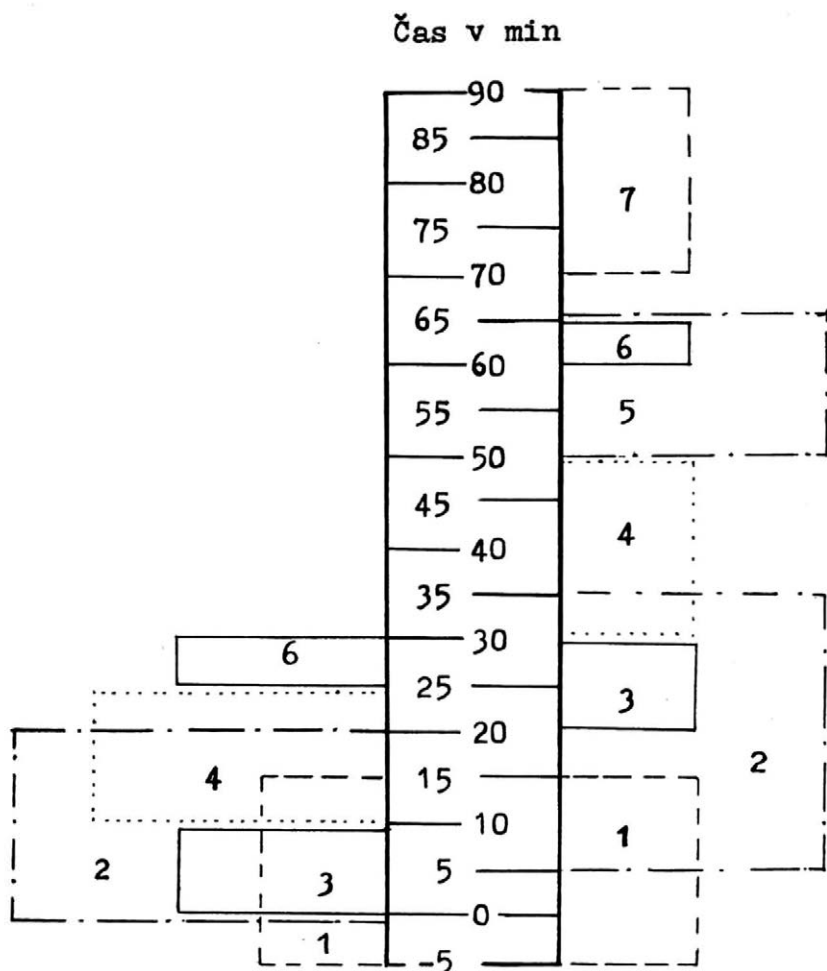
1. První odpálení operačně taktických a taktických raket.
2. Přepad radioelektronických prostředků nepřítele.
3. První palebný přepad dělostřelectva.
4. Úder letectva.
5. Druhý přepad radioelektronických prostředků nepřítele.
6. Druhý palebný přepad dělostřelectva.
7. Druhý odpálení operačně taktických a taktických raket.

Z obr. 4 vidíme, že v závislosti na počtu odpálení může protipříprava trvat 30—90 minut. Kombinace a složení úderů (přepadů) může však být různá.

Přepad radioelektronickým rušením nepřítele zahrnuje rušení VKV a KV rádiových sítí a radioreléových směrů.

Zásadou je, aby protipříprava byla co nejkratší a aby měla maximální efekt.

Při kalkulaci síly útočného uskupení nepřítele v hodnotě posíleného armádního sboru bude nutné k dosažení cíle protipřípravy vyřadit dva svazky, rozhodující prostředky jaderného napadení nepřítele a palebné prostředky svazků v dotyku, při současném narušení jeho velení.

Obr. 4

Za dodržení zásad spolehlivého umlčení rozhodujících prvků sestavy útočného uskupení nepřítele bude splnění cílů protipřiprav vyžadovat jaderných náplní:

- 3—6 na odpalovací zařízení ŘS Pershing,
- 4—12 na odpalovací zařízení ŘS Lance,
- 12—24 na vyřazení rozhodujících prvků bojové sestavy dvou svazků,
- 2—4 na vyřazení míst velení.

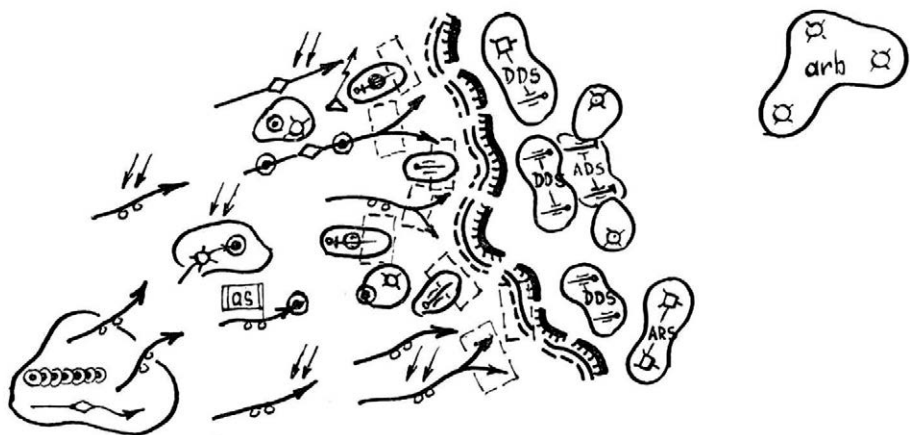
Celkem 21—46 jaderných náplní.

I když část z celkového počtu úderů uskuteční letectvo, je z kalkulace patrna významná úloha frontu při zabezpečení protipřiprav armády a vytvoření podmínek pro úder před přední okraj a přechod do útoku.

Na základě stanoveného cíle protipřípravy a získaných zpráv o nepříteli velitel armády upřesní:

- cíle k ničení jadernými prostředky, dělostřelectvem a letectvem,
- množství, mohutnost a druh výbuchů jaderných úderů a použití ostatních zbraní hromadného ničení,
- úkoly, hodnotu a způsob použití letectva pro vedení jeho úderů,
- úkoly ostatních palebných prostředků a vojsk,
- uspořádání, dobu trvání a spotřebu munice pro protipřípravu,
- dobu pohotovosti prostředků podílejících se na protipřípravě,
- zásady součinnosti,
- způsob upřesnění výsledků protipřípravy a signál pro zahájení.

Volbu cílů pro protipřípravu výrazně ovlivní předpokládaný způsob útoku nepřítele. Při jeho útoku z chodu bude volbu cílů pro jaderné údery ovlivňovat menší spolehlivost umlčení pohyblivých cílů, při útoku z dotyku pak vyšší účinnost jaderných úderů vedených na cíle v prostorech rozmístění (výchozích prostorech) — viz **obr. 5 a 6**.

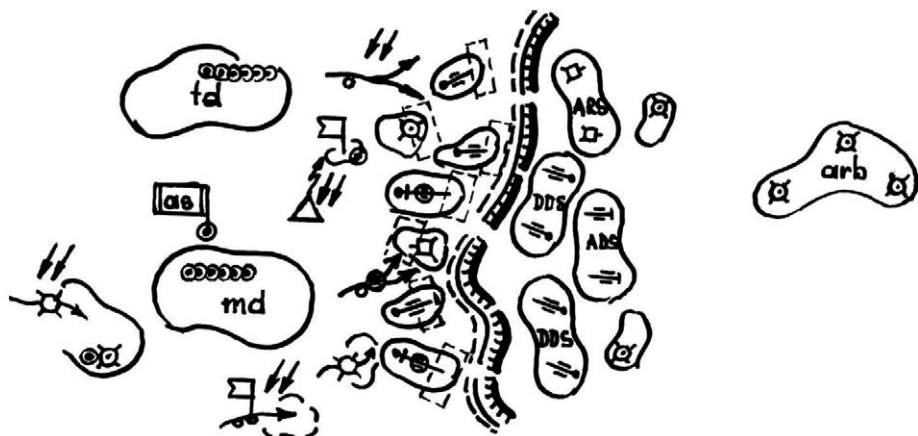
Obr. 5

Obr. 5 znázorňuje protipřípravu při útoku nepřítele z chodu. Její hloubka bude větší, než při útoku z dotyku.

Obr. 6 znázorňuje protipřípravu při útoku nepřítele z dotyku. Ničení prvosledových svazků nepřítele je omezeno podmínkami bezpečnosti vlastních vojsk při vedení jaderných úderů.

Letectvo během protipřípravy ničí objekty, které nebyly zničeny úderem raket a palbami dělostřelectva, nebo dokončuje zničení vojsk a ničí pohyblivé cíle, PVO, místa velení a radiotechnické prostředky nepřítele.

K dovršení porážky prvosledových vojsk nepřítele, která se připravovala k útoku, můžeme vést ve výhodné situaci úder před přední okraj. Tento zpravidla povedou prvosledové divize v dotyku s nepřítelem tak, aby nebyla narušena celistvost předního okraje obrany. Mohutnost úderu může být znásobena úderem druhosledového svazku, který přejde do útoku z chodu. Množství sil vyčleněných pro úder před přední okraj musí být takové, aby byl zabezpečen jeho úspěch.

Obr. 6

Úkoly divizím a útvarům uskupení určeného pro úder před přední okraj určí velitel armády ještě před zahájením protipřípravy. Podle výsledků protipřípravy (bude-li to nutné) vydané úkoly krátce upřesní.

Útvary úderného uskupení po vyražení k úderu před přední okraj obrany rozhodným útokem pronikají do bojových sestav nepřítele a dokončují jeho ničení. Podle podmínek, cíle a výsledků úderu před přední okraj postupně vytváří podmínky pro zasazení druhého sledu a přechod hlavních sil armády do útoku. Proto ovládnuté čáry ihned upevňují.

V této fázi úderu před přední okraj obrany má rozhodující význam zabránit nepříтели v přísunu druhých sledů a záloh. Na tom bude také záviset i úspěšný přechod armády do útoku. Bude účelné přisunované zálohy nepřítele ničit údery jaderných zbraní a letectva. K přehrazení přisunových cest nepřátelských záloh je účelné vyslat operační pohyblivou skupinu v součinnosti s vysazeným operačně taktickým vzdušným výsadkem. Úkolem rychlé operační skupiny kromě jiného bude, aby efektivním manévrem, palbou a silami s využitím zátarasů vyčerpávala nepřítele a docílila jeho nahromadění v prostorech, kde předpokládáme jeho účinné ničení jadernými a jinými údery.

Směr úderu před přední okraj stanoví velitel armády v zámyslu vedení obranné operace. V některých případech může jej nařídít velitel frontu a to tehdy, vychází-li z daného směru frontový protiúder. Bude účelné úsilí hlavního úderu soustředit na prostory ničení nepřítele jadernými údery, ale s přihlédnutím k tomu, aby určený směr hlavního úderu vždy zabezpečoval účinné využití bojové techniky armády, zvláště tanků a BVP.

Bojová sestava úderného uskupení k úderu před přední okraj se zpravidla člení do jednoho sledu s tankovými útvary a útvary na BVP na čele. V rámci úderného uskupení se vyčleňuje odpovídající vševojsková záloha k plnění nepředvídaných úkolů a k ochraně boků úderného uskupení.

Šířka pásma úderu před přední okraj může být různá a bude to kromě jiného záviset na hodnotě úderného uskupení, jeho úkolu a stupni zničení nepřítele palbou protipřípravou. Plánuje-li armáda v závislosti na výsledku úderu před přední okraj přechod do útoku, pak šířka pásma úderu před přední

okraj musí umožňovat zasazení hlavních sil armády. Před zahájením úderu může být úderné uskupení posíleno 4—6 dělostřeleckými oddíly, ženijně zatarasovacími jednotkami, bojovými vrtulníky a dalšími prostředky ze zálohy armády. V podstatě by posílení mělo zabezpečovat vlastní palebnou podporu vojsk úderného uskupení a usnadňovat velení tak, aby mohlo působit samostatně.

Úkolem uskupení sil a prostředků pro úder před přední okraj zpravidla bude dokončit zničení prvního sledu uskupení nepřítele, zmocnit se prostorů taktických prostředků jaderného napadení nepřítele a ovládnout důležité prostory, které umožňují přechod hlavních sil armády do útoku. Při stanovení úkolu zpravidla stanovíme i úkoly k obraně dosaženého prostoru a úkoly pro součinnost s hlavními silami armády. K upevnění ovládnuté čáry musíme vyčlenit nezbytné zatarasovací prostředky. Zatarasování musí ovšem umožnit manévr hlavních sil armády. V době úderu před přední okraj obrany jsou hlavní síly armády v pohotovosti k přechodu do útoku na určených směrech.

Závěrem chceme uvést, že přechod vševojskové armády z obrany do útoku bude za všech podmínek velmi složitým operačním úkolem. Nesmíme opomenout žádnou z podmínek, které přechod armády do útoku umožňují. Proto jsme v rámci možností rozebrali i dosud poněkud opomíjený způsob přechodu armády do útoku po úspěšně vedeném úderu před přední okraj vlastní obrany.

V článku jsme záměrně neřešili přechod armády do útoku po odražení agrese nepřítele na začátku války. Takový způsob přechodu do útoku má svoji specifikou. Je součástí první armádní (frontové) útočné operace a je předem plánován.

ÚTOK VE MĚSTĚ

Ve druhé světové válce docházelo velmi často k vleklým a úporným bojům o města, protože jejich dobytí, kromě taktických a operačních výhod, mělo i morálně politický význam pro obyvatelstvo a armádu. V současnosti převládá v teorii taktiky a operačního umění tendence města obcházet nebo se jich zmocňovat úderem z chodu. Jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války ovládnutí města z chodu bylo zdařilé v tom případě, kdy se útočícím vojskům podařilo rozbit nepřítele na přístupech k městu a nedopustit jeho opevnění nepřátelskými zálohami nebo ustupujícími vojsky.

Zkušenosti z těchto bojů jsou poučné a aktuální i pro svazky a útvary naší armády. Vždyť při odražení agrese nepřítele a přenesení bojové činnosti na jeho území bude mít každá divize ve svém pásmu činnosti několik sídlišť městského typu. V některých prostorech města splývají s okolními vesnicemi a městskými sídlišti (popř. dalšími městy) a vytvářejí rozsáhlé hustě **zastavěné prostory** (zejména v západní části NSR), jejichž plochu měříme na desítky i stovky km². V takových případech nezbude vševojskovým útvarům a svazkům nic jiného, než přizpůsobit těmto podmínkám své bojové sestavy a formy bojové činnosti. Boj o města se tak stává neoddelitelnou součástí jejich útočné činnosti.

Města samotná však vytvářejí pro útočící vojska řadu problémů. Rozsáhlý růst většiny měst (zejména v posledních dvou desetiletích, kdy z mnoha malých a středních měst vznikla střední a velká města), jejich situování na důležité směry (komunikace a vodní toky) a v mnoha případech i splývání předměstské zástavby s okolními lesními porosty dále omezuje možnosti jejich obejití.

Svým tvarem, různě hustou zástavbou (souvislou i nesouvislou), celkovou rozlohou a situováním do terénu, velikostí a charakterem budov, domovních bloků, továrních a jiných objektů, směřováním ulic, velikostí, členitostí a návazností předměstské zástavby (popř. lesních porostů) omezují pohyb a manévr tankových a motostřeleckých jednotek, útvarů a svazků, ztěžují pozorování, velení a řízení palby, omezují možnosti ostatních druhů průzkumu, snižují účinky palby všech druhů zbraní a zejména umožňují nepříteli rychlé

vybudování pevné obrany s mnoha různými překážkami. Tím značně ztěžují útočnou činnost jednotek, útvarů i svazků.

Odlišné a převážně nepříznivé podmínky města pro útok je nutné respektovat i při vytváření vhodných uskupení útočících vojsk, jejich bojových sestav a způsobů bojové činnosti.

Na způsoby útoku ve městě má (kromě rozlohy, konfigurace a dalších charakteristik samotného města) rozhodující vliv charakter obrany nepřítele. Překonání hluboce členěné obrany, ovládnutí opevněných budov a celých domovních bloků, zdolání různých překážek a zátarasů vyžaduje od velitelů a útočících vojsk značné organizační schopnosti, taktické umění i nemalé vypětí sil. Zvážíme-li vybavení a organizační strukturu tankových a motostřeleckých svazků (útvarů), zjistíme, že lepší možnosti pro boj v těchto podmínkách mají motostřelecké svazky, útvary a jednotky. Tanky však můžeme úspěšně použít v sestavě úderných odřadů a skupin (působí-li v těsné součinnosti s motostřeleckými jednotkami).

Složité a sverázné podmínky boje ve velkých městech se odrážejí i v metodice práce velitelů a štábů.

Při hodnocení situace nepřítele je nutné posoudit jeho možnosti v použití jaderných zbraní a dalších prostředků hromadného ničení, na které objekty a prostory soustředil úsilí obrany, silná a slabá místa v jeho sestavě, systém paleb, mezery vhodné pro obchvaty a obejítí, charakter a množství zátarasů a překážek i možnosti využití podzemních objektů.

Důležitou úlohu má hodnocení podmínek samotného města, jeho rozlohy, způsobu zástavby, množství důležitých objektů, stupně poškození a dalších faktorů, které mají vliv na charakter činnosti nepřítele a vlastních vojsk. Město studujeme a hodnotíme podle map, plánů a leteckých snímků. Dovolí-li to čas, můžeme zhotovit maketu města (plastický stůl) a na ní probrat organizaci útoku.

V rozhodnutí pro útok ve městě, kromě obvyklých opatření velitel divize (pluku) stanoví:

- sestavu a úkoly úderných odřadů (skupin),
- pořadí ovládnutí důležitých objektů,
- opatření k upevnění ovládnutých objektů a domovních bloků (čtvrtí města),
- opatření k zabezpečení boků a týlu.

Rozhodnutí k ovládnutí města v hloubce nepřátelské obrany přijímá velitel divize (pluku) při organizaci útoku. Jakmile proniknou předsunuté odřady na bližší přístupy a do předměstí, velitel divize (pluku) své rozhodnutí upřesní na základě údajů od průzkumu a předsunutého odřadu.

Při stanovení bojových úkolů navíc udává

— útvarům (jednotkám) prvního sledu: objekty ve městě, které musí ovládnout v prvním pořadí, bojovou sestavu, objekty, které musí ovládnout v součinnosti s vrtulníkovým výsadem, cesty (směry) pro manévr do boků a týlu nepřítele, opatření k upevnění ovládnutých objektů,

— útvarům (jednotkám) druhého sledu: směr postupu a čáry zasazení do boje, kterých ulic využít pro přesun, které prostory zabezpečit před možnými protiztečemi nepřítele, síly a prostředky vyčleněné k tomuto účelu,

— dělostřelectvu: kdy a které objekty rozrušit přímou palbou a kolik sil vyčlenit pro přímou palbu,

— prostředkům PVO: způsob činnosti a množství vyčleněných sil pro podporu pozemních jednotek palbou na odpory nepřítele ve vyšších patrech budov,

— ženíjním jednotkám: úkoly pro ničení a ražení průchodů v různých objektech, pořadí ražení průchodů v zátarasech, závalech apod., způsob zabezpečení přechodů přes řeky, pořadí a dobu odminování ovládnutých objektů (domovních bloků) a ženíjní opatření k upevnění ovládnutých částí města.

Zvýšenou pozornost věnujeme organizaci součinnosti. Při ní motostřeleckým jednotkám, úderným odřadům (skupinám) upřesníme prostředky a způsoby ztečí důležitých objektů, pořadí zasazení úderných odřadů a skupin do boje, cesty k obchvatům a obejití odolných uzlů obrany a také pořadí ničení nepřítele v blokováných objektech. Kromě toho upřesníme i způsob pomoci tankům při překonávání zátarasů (závalů) a ochranu tanků před palbou ručních protitankových zbraní a součinnost mezi jednotlivými údernými odřady a skupinami. Pozornost je nutné věnovat i součinnosti úderných odřadů a skupin s dělostřelectvem určeným pro přímou střelbu, zabezpečení boků a styků, ochraně míst velení, spojovacích uzlů a týlových jednotek.

Při stanovení bojových úkolů přihlížíme zejména k místu a úloze daného svazku, útvaru a jednotky v boji, ke způsobu použití jaderných zbraní (pokud budou používány), charakteru obrany nepřítele, rozloze města, hustotě zástavby, charakteru a množství odolných staveb, vodním tokům ve městě, situování jednotlivých čtvrtí, parků a jiných volných prostor a také času, který měl nepřítel pro přípravu obrany.

Za příznivých podmínek (je-li městská zástavba jen v části útočného pásma, město lze dobývat ztečemi z různých směrů, nepřítel nestačil zaujmout obranu, zatarasit přístupy ke městu apod.) můžeme bojové úkoly stavět obdobně, jako za normálních podmínek.

Při překonávání připravené obrany bude tempo útoku ve městě podstatně nižší než v otevřeném terénu (potvrzeno množstvím bojů z Velké vlastenecké války). To zákonitě vede i k úpravě obsahu a zmenšení hloubek bojových úkolů. **Divizi (pluku) se za těchto okolností obvykle stanoví bližší a následující úkol, praporu (údernému odřadu) bližší úkol a směr dalšího útoku.**

Bližším úkolem divize může být zničení nepřítele v okrajových čtvrtích města a ovládnutí nejdůležitějších čtvrtí (objektů, tříd) uvnitř města, nebo ovládnutí jeho středu. Podle konkrétních podmínek hloubka bližšího úkolu divize může dosahovat 3 až 5 km i více.

Následující úkol obvykle spočívá v ovládnutí důležitých objektů v hloubce obrany nepřítele nebo odvrácených okrajů města. Jeho hloubka může být 6 až 8 km a za výhodných podmínek můžeme ji zvýšit na 10 i více km.

Bližším úkolem pluku může být zničení nepřítele v pásmu pluku a ovládnutí domovních bloků a následujícím úkolem ovládnutí důležitých objektů uvnitř města nebo i jeho středu. Hloubka bližšího úkolu může dosahovat 1 km i více, hloubka následujícího úkolu 3 až 5 km.

Bližším úkolem praporu může být zničení nepřítele v opevněných budovách a ovládnutí 2 až 3 domovních bloků nebo důležitých budov.

Vzhledem k tomu, že obranné čáry nepřítele nejsou tak zřetelné jako v otevřeném terénu a hlavními prvky v systému obrany jsou nejodolnější budovy umístěné v různé hloubce města, stanovíme bojové úkoly jednotkám, útvarům a svazkům podle pevných, dobře viditelných nebo jinak nápadných objektů, domovních bloků apod.

Útok ve městě se obvykle vede v užších pásmech a s menšími mezerami mezi jednotkami a útvary, než v otevřeném terénu. Šířka útočného pásma divize (pluku) vychází z nutnosti vytvořit nad nepřítelem potřebnou převahu sil a prostředků a zachovat přitom optimální rozptýlení vlastních sil a prostředků, aby se nestaly výhodným cílem pro jaderné údery nepřítele. Např. zesílený prapor může úspěšně útočit dvěma souběžnými třídami, vedoucími ke středu města. Vezmeme-li v úvahu šířku domovních bloků, bude prapor útočit v šířce do 1 km. Pluku, který může útočit se dvěma až třemi prapory v prvním sledu, se obvykle stanoví pásmo široké do 3 km a divizi do 10 km.

Bojová sestava divize (pluku) pozůstává ze stejných prvků jako při útoku v normálních podmínkách a většinou bude členěna do dvou sledů. Určitou zvláštností je, že její hloubka může být větší a že z prvosledových jednotek mohou být vytvářeny úderné odřady a úderné skupiny.

Úderný odřad se zpravidla vytváří z motostřeleckého praporu zesíleného tanky, dělostřelectvem (PTRS, samohybnými děly), ženijními a dalšími jednotkami. Úderná skupina se tvoří z motostřelecké čety a roty zesílené tanky, děly a ženisty. Jejich síla a složení musí odpovídat konkrétním podmínkám a možnostem vlastních vojsk.

Dalším dočasným prvkem bojových sestav útvarů, popř. i svazků mohou být skupiny pro likvidaci požárů (těch, které bezprostředně ohrožují činnost některých prvků bojových sestav, např. dělostřelectva, míst velení apod.).

Charakter bojové činnosti jednotek a útvarů při útoku ve městě závisí především na odporu nepřítele. Jestliže nepřítel neklade organizovaný odpor a nebo se brání jen v určitých ohniscích odporu, pak motostřelecké jednotky v těsné součinnosti s tanky mohou útočit i na OT (BVP). Při postupu ulicemi se vzájemně zajišťují, motostřelecké jednotky podle potřeby sesedají a likvidují ohniska odporu. Kde to vyžaduje situace, jsou v jejich prospěch vedeny krátké palebné přepady na zjištěné odpory. Po jejich zničení postupují co nejrychleji k odvráceným okrajům města a pokračují v ničení nepřátelských jednotek rozmístěných na okrajích města nebo v jeho blízkosti.

Jestliže se útok z chodu nezdařil (je-li město silně opevněné a bráněné), organizuje se útok z přímého dotyku. Ztečí předchází palebná příprava, jejíž délka je podmíněna charakterem nepřátelské obrany a množstvím vlastních prostředků. K ničení nepřátelských palebných prostředků v odolných budovách přímou střelbou se část dělostřelectva a tanků vysunuje co nejbližší k přednímu okraji. Palebné přípravy se obvykle zúčastňuje i letectvo a vrtulníky.

Velitel divize (pluku) pozoruje výsledky palebné přípravy z pozorovacího stanoviště, které se umísťuje na vhodném místě (zpravidla v budovách) v sestavě prvosledových jednotek. Rovněž velitelská stanoviště se mohou rozmísťovat blíže k prvním sledům.

Ženijní jednotky v době palebné přípravy razí průchody v zátarasích a úderné odřady a skupiny se vysunují co nejbližší k nepříteli.

Zteč se zahajuje na stanovený signál. Vojáci motostřeleckých jednotek vnikají do budov okny, vyraženými otvory ve zdích apod. a postupně ničí nepřítele v jednotlivých patrech. Podpurná děla, tanky, OT nebo BVP podporují jejich boj z nejbližšího skrytu.

Útok ve městě se vlastně skládá z velkého množství rozhodných ztečí na jednotlivé bráněné objekty. Probíhá postupně od jednoho dobytého objektu k dalšímu. V průběhu útoku se široce používá manévr palbou a jednotkami.

Jednotky mohou obcházet opěrné body nepřítele, vést na ně zteče z boků nebo i z týlu, popř. do nich vnikat i podzemními objekty. Vysoce manévrová činnost umožňuje rozdělit nepřítele na izolované části a postupně ho zničit. Při zteči vysokých budov můžeme využívat i vrtulníků, které z visu vysazují vojáky na střechy budov a palbou svých prostředků umlčují odpory ve vyšších patrech. Současně se ztečí ze vzduchu může probíhat i zteč po zemi.

Palebnou podporu jednotek zabezpečují dělostřelectvo a další palebné prostředky, např. tanky, OT a BVP, které postupují od jednoho skrytu ke druhému a přímými palbami ničí a umlčují ohniska odporu. Část vojáků motostřeleckých jednotek může postupovat i za tanky nebo po jejich stranách a zajišťovat je před napadením z budov.

Boj ve městě bude dále charakterizovat i množství nepřátelských protiztečí, vedených malými jednotkami. Odrážení těchto protiztečí budou nuceni řešit velitelé napadených jednotek vlastními prostředky. Část jednotek nepřítele může využít i různých pozemních objektů k tomu, aby pronikla do týlu útočících vojsk a napadla je z týlu. Proto bude nutné k ochraně boků a týlu útočících jednotek vyčleňovat nezbytné síly a prostředky. Rovněž dobyté objekty musíme ihned zabezpečit.

Při boji ve městě je značně ztíženo i řízení boje. Velitel divize, velitelé pluků, ba ani velitelé praporů a rot nemohou pro sníženou viditelnost (ať už vlivem různých městských zástavby nebo snížené viditelnosti vlivem požárů) sledovat bojovou činnost podřízených vojsk v celých pásmech činnosti. Při boji v budovách nebude možné sledovat ani činnost malých jednotek a jednotlivců. To vše klade značné nároky na rozhodnost a iniciativu velitelů malých jednotek, ba dokonce na samostatnost a iniciativu každého vojáka.

Určité zvláštnosti bude mít i zasazování druhých sledů. Vzhledem k omezeným možnostem přesunu a rozvinování vojsk nebude vždy možné zasadit naráz druhosledový pluk nebo prapor.

Jakmile jsou zničeny nepřátelské odpory a město dobyto, hlavní síly divize (pluku) je neprodleně opouštějí a pokračují v ničení ustupujícího nepřítele.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války jasně dokazují, že jen dobře připravená vojska mohou úspěšně vést bojovou činnost ve velkých městech. Poloha měst na důležitých taktických a operačních směrech umožňuje našemu nepříteli jejich začlenění do celkového systému obrany a podle potřeby i vytvoření mohutných opevněných prostorů. Vzhledem k tomu je problematika boje ve městech vysoce aktuální i pro útvary a svazky pozemního vojska ČSLA. Její poznání vyžaduje, abychom jí věnovali daleko více pozornosti, než tomu bylo dosud.

BOJ DIVIZE V OBKLÍČENÍ A VYJITÍ Z OBKLÍČENÍ

Velká vlastenecká válka Sovětského svazu ukázala mnoho příkladů, kdy vojska byla nucena bránit se v obklíčení. Úporný boj útvarů a svazků v obklíčení poutal značnou část nepřátelských sil, rozdělával sestavu nepřítele a tím napomáhal hlavním silám nadřazeného stupně ke splnění bojových úkolů. Ve vhodnou dobu se pak obklíčené části na rozkaz nadřazeného probíjely z obklíčení. Pro tyto boje bylo charakteristické využívání terénu a ženiijních objektů k organizování kruhové obrany. Mimořádný význam pro úspěšné vedení boje v obklíčení měla morální odolnost a houževnatost vojsk.

Rovněž v soudobých podmínkách, charakteristických náhlými změnami situací na dílčích úsecích fronty se mohou dostat do obklíčení zejména vojska na taktickém stupni. Nejčastěji může dojít k obklíčení útvarů a svazků v průběhu obranného boje, když má nepřítel značnou převahu sil a podaří se mu proniknout na bocích a do týlu bránícího se uskupení. K obklíčení může dále dojít v průběhu odchodu, jestliže se nepříteli podaří obchvatný manévra a ovládne všechny cesty našeho odchodu. V jiné variantě může dojít k obklíčení útvarů a svazků v průběhu útočného nebo střetného boje, kdy po jaderných úderech a změně v poměru sil dojde ke zpomalení tempa hlavních sil a některé části vlastních vojsk zůstanou v obklíčení. Také vzdušné výsadky použité k ovládnutí důležitého objektu v hloubce nepřátelské sestavy bojují do příchodu vlastních hlavních sil zpravidla dočasně v obklíčení. Přitom ale rozlišujeme obklíčení do situací, kdy v důsledku rozhodného útoku a proniknutí vlastních vojsk do hloubky sestavy nepřítele mohou zůstat na bocích a v týlu útočících svazků bránící se nebo ustupující části nepřítele, popř. i za dočasného odtržení jednotlivých útvarů a svazků od hlavních sil. Takovéto situace budou za současných podmínek časté, ale zde nehovoříme o obklíčení, protože nedošlo ke ztrátě volnosti manévru a tyto svazky mohou pokračovat ve splnění stanovených úkolů.

V soudobé bojové činnosti se boj v obklíčení může vyskytovat poměrně často zejména na taktickém stupni. V minulosti byl obklíčovací manévra na taktickém i operačním stupni používán jako jedna z hlavních forem ničení

nepřítele. V současných podmínkách tuto úlohu plní především jaderné údery. Avšak obklíčená vojska v prostorech komunikačních uzlů, nebo na méně důležitých směrech nebudou vždy vhodnými objekty pro jaderné údery. Proto boj v obklíčení a nutnost probítí se z obklíčení se může vyskytnout i v soudobém boji.

Boj v obklíčení má charakter obranného boje, který se organizuje podle zásad obrany na široké frontě, s vyčleněním záloh takové síly, aby byly schopny manévru na různé směry, kde se nepřítel pokouší rozdělit sestavu obklíčeného uskupení na části. Současně je účelné vytvořit podle možnosti dostatečně silné úderné uskupení k průlomu obklíčovacího kruhu a ke spojení s vlastními hlavními silami.

Jde o vynucený, dočasný způsob bojové činnosti za nepříznivého poměru sil. K obklíčení nedochází náhle a obklíčovaná vojska budou mít zpravidla určitou dobu i možnost protipatření. Budou se snažit nejprve obklíčení zabránit, popř. přeskupit sestavu pro boj v obklíčení. Cílem boje obklíčené divize je houževnatým aktivním bojem usnadnit plnění bojového úkolu hlavních sil armády, vázat na sebe síly nepřítele, omezovat jeho manévry, získávat čas k protipatřením armády.

Nepřítel se bude snažit současně s obklíčováním rozdělit naši sestavu na menší části, ničit obklíčená vojska po částech, vytlačit nás do takových prostorů, které by nám ztížily a jemu usnadnily vedení boje. Proti tomuto zámyslu musí směřovat naše protipatření. Jakmile se projeví nebezpečí obklíčení musí se velitel divize snažit podle možností tomu zabránit palbami a zatarasováním k přehrazení styku se sousedy, zásahem záloh k přehrazení mezer a trhlin ve vlastní sestavě, popř. se souhlasem nadřízeného i protiztečemi do boků pronikajícího nepřítele. Průzkum zjišťuje uskupení nepřítele, zejména jeho zálohy a jejich směry pohybu, sílu a složení jeho částí pronikajících do hloubky naší sestavy. K tomu účelu je nutné vyslat doplňkový průzkum a organizovat pozorování na bocích i v týlu vlastní sestavy. Podle předpokládaného vývoje situace organizuje velitel divize přeskupení sestavy s cílem zabezpečit boky, mezery a týl, zesiluje obranu na ohrožených tankových směrech, zesiluje zálohy a při jejich použití je ihned obnovuje z jiných součástí. Na odkrytých bocích a v týlu se připravují zátarasy. S nadřízeným velitelem a sousedy udržuje nepřetržité spojení. V případě, že v obklíčení jsou útvary jiných svazků, převezme velitel obklíčené divize nebo nejvyšší funkcionář nad nimi velení, začlení je do obranné sestavy a sjednotí úsilí všech obklíčených vojsk.

Uskupení **sestavy divize v obklíčení** se vyznačuje řadou zvláštností. Bojová sestava se vytváří postupně v průběhu boje v závislosti na tom, jak situace umožňuje odpovídající postupné přeskupování sil. Snažíme se udržet přiměřený prostor, který umožní respektování principu rozptýlení sil z hlediska ochrany proti zbráním hromadného ničení obdobně jako v obraně. Okruh čáry dotyku s nepřítelem se snažíme držet minimálními silami s využitím těžkodostupného terénu a zátarasů, ale současně nedovolit, aby nepřítel srazil naši sestavu na menší prostor a omezil naši možnost manévrování. Snažíme se udržet zhruba plochu pásma obrany divize. Jestliže tedy divize v obraně zaujímá prostor na ploše zpravidla 20 km široké a 20 km hluboké, pak při kruhové obraně v obklíčení může činit obvod fronty 80 km i více, pluky budou bránit úseky v šíři 15 až 20 km. Z toho vyplývá, že boj v obklíčení budeme organizovat podle zásad kruhové obrany na široké frontě

v jednom sledu, zpravidla s praporemi rajóny na dostupných směrech, nebo se samotnými opěrnými body rot a čet v méně dostupném terénu. Mezery v sestavě přehrazujeme zátarasy a střežíme pozorováním a palbou. Hloubku obrany tvoří vševojskové a protitankové zálohy, které vytváříme na každém důležitém směru, zpravidla na směru bráněného plukem v síle zesíleného praporu. Snažíme se vyčlenit zálohy v dostatečné síle a množství, abychom byli schopni odrazit pokusy nepřítele o proniknutí do sestavy obklíčených vojsk. K tomu je nutné vyčlenit do těchto záloh nejméně jednu třetinu sil a rozmístit je na jednotlivých směrech s možností manévru i podél fronty. Tankový pluk je účelně použit v záloze, kterou předpokládáme použít buď k zásahu na přehrazení nejvíce ohrožených směrů z palebných čar a k protiztečím, nebo k průlomu fronty pro vyjití z obklíčení. Tankové jednotky motostřeleckých pluků používáme jako protitankové zálohy, část tanků se přiděluje praporům prvního sledu k zesílení obrany na tankových směrech.

Dělostřelectvo je účelně používat převážně centralizovaně a manévrovat palbou podle vývoje situace. Prostředky PVO soustřeďují své úsilí na obranu hlavního uskupení vojsk na nejnebezpečnějších směrech a přistávacích ploch.

Týlové součásti a zásoby rozmístíme v prostoru obklíčení. Zásoby munice, které jsou limitujícím prvkem možnosti boje v obklíčení, ale i zásoby PHM a proviantu rozmísťujeme rozptýleně a pečlivě maskujeme.

Za boje v obklíčení musí vojska houževnatou a aktivní činností napomáhat ke splnění celkového bojového úkolu. Boj obklíčených vojsk může podpořit nadřazený velitel. K tomu je nutné upřesnit součinnostní signály, zejména k rozpoznávání vlastních vojsk, včasné a přesné označování čáry dotyku vlastních vojsk pro podporující letectvo. Při zahájení boje v obklíčení je nutné v nejkratší době získat přehled o materiálu všeho druhu, který je v obklíčení a stanovit přísné normy jeho spotřeby, zvláště u munice. V některých situacích může doplňovat materiál pro obklíčené svazky letectvo. K tomu je nutné organizovat přípravu a vytyčení přistávacích ploch nebo pro místa shozu nákladů padáky.

Podarí-li se nepříteli vniknout do sestavy obklíčených vojsk nebo ji rozdělit, musíme usilovat o jeho zničení soustředěnou palbou a protiztečemi záloh a podle možnosti obnovit původní postavení. Musíme počítat s tím, že při odrazení nepřítele na jednom směru se bude snažit o proniknutí na jiném. Za tím účelem je třeba při boji v obklíčení neustále obnovovat zasazené zálohy, zjistit zámýsl nepřítele, přeskupovat síly a palbený systém, který nepřítel zjistil, zesilovat obranu na ohrožených směrech protitankovými prostředky. Vytrvalost vojsk, udržení iniciativy, dovedné manévrování silami a prostředky jsou základním předpokladem úspěšného boje v obklíčení.

Vyjití z obklíčení zahájíme na základě rozhodnutí nadřazeného velitele. Vycházet z obklíčení v malých skupinkách a bez bojové techniky není přípustné. Jestliže hovoříme o vyjití z obklíčení, rozumíme pod tímto pojmem aktivní bojovou činnost vojsk po přeskupení, zahajovanou průlomem sestavy nepřítele. Za příznivých podmínek se vyjití z obklíčení uskutečňuje v součinnosti s vojsky mimo obklíčení, kdy prostředky nadřazeného velitele mohou uskutečnit jaderné údery, údery dělostřelectva, letectva a vstřicné údery vojsk k vyproštění obklíčeného uskupení. Obklíčená divize může mít v souladu se zámyslem nadřazeného velitele úkol buď útočit na vstřicném směru, nebo držet zaujatá postavení.

Složitější podmínky pro vyjití z obklíčení budou za situace, kdy nadřazený

velitel nebude mít možnost působit svými prostředky ve prospěch vyproštění obklíčeného uskupení. Bude to např., kdy vlastní vojska za značné převahy nepřítele odcházejí nebo vedou těžké obranné boje. Za této situace divize zpravidla nedostávají úkol bojovat v obklíčení, nebo jen omezenou dobu a je jim uloženo vyjít z obklíčení samostatně na nejvýhodnějším směru.

Průlom fronty obklíčení je vhodné volit na směru kde je možnost překvapení nepřítele a který umožňuje rychlé a skryté přeskupení vojsk k průlomu, vedení rozhodné bojové činnosti ke spojení s vlastními vojsky, popř. vhodné terénní podmínky zabezpečující zčásti boky úseku průlomu. Jestliže nadřazený velitel vede palebné údery ve prospěch vyproštění obklíčených vojsk, zejména jaderné, potom je účelné volit vyjít z obklíčení na tomto směru. V opačném případě, pokud prostředky pro vyproštění obklíčeného uskupení jsou omezené, volíme směr průlomu v mezerách na nejslabší místo sestavy nepřítele, popř. i v obtížněji dostupném terénu na směru, kde to nepřítel neočekává a kde máme možnost dosáhnout skrytého přeskupení a překvapení nepřítele. Šířka úseku průlomu se určuje podle bojových možností vojsk vycházejících z obklíčení, uskupení nepřítele a terénu. U obklíčené divize zpravidla volíme úsek průlomu v šíři 5 až 10 km v závislosti na tom, zda máme či nemáme k dispozici jaderné údery.

Bojová sestava divize pro vyjít z obklíčení se člení na tyto prvky:

- uskupení pro průlom fronty obklíčení,
- krycí síly,
- zajišťovací síly,
- vševojskovou zálohu, PTZ, POZ,
- raketové vojsko a dělostřelectvo, prostředky PVO,
- prvky velení a zabezpečení bojové činnosti.

Uskupení pro průlom fronty obklíčení tvoří nejméně polovinu sil, které jsou v obklíčení, většina tanků a dělostřelectva. Na zbývajících úsecích fronty obklíčení ponecháme minimální počet **krycích jednotek** s úkolem držet zaujatá postavení po stanovenou dobu, klamat nepřítele, zabezpečit přeskupení pro průlom a vyjít z obklíčení. Krycí jednotky vyčleňujeme v hodnotě kolem jedné třetiny sil bránících pasívní směry, tj. tam, kde nebudeme prolamovat. Krycí jednotky na signál velitele po průlomu fronty obklíčení zahajují odchod bojem a manévrují obdobně jako při odchodu s využitím terénu, zátarasů a lécek. Krycí jednotky posílíme tanky a protitankovými prostředky a prostředky pro zatarasování.

Zajišťovací jednotky rozmístíme na tom křídle uskupení pro průlom, kde po prolomení mají zaujímat zajišťovací clonu. Postupují bezprostředně za sestavou prolamujících částí a na bocích průlomu zaujímají zajišťovací clonu, kterou brání do té doby, než z obklíčení vyvedeme všechny součásti. Jednotlivé prvky obklíčených vojsk vyvádíme v pořadí: prolamující útvary, týly, velitelské stanoviště, dělostřelectvo a ovr, zálohy, ZVS divize, krycí a zajišťovací síly. Zajišťovací jednotka se připojuje a odchází bojem s krycími silami. Do zajišťovací jednotky můžeme vyčlenit motostřeleckou rotu až prapor s protitankovými prostředky.

Vševojsková záloha se při vyjít z obklíčení umísťuje a přesunuje tak, abychom ji mohli použít jak ve směru průlomu, tak i k zásahu ve prospěch boje krycích jednotek. Vševojskovou zálohu divize vyčleňujeme v síle zesíleného praporu. Rozmísťuje se a odchází uprostřed sestavy divize spolu s PTZ

a POZ asi 8 až 12 km od krycích sil i od čela prolamujícího uskupení s možností zasáhnout podle potřeby. Větší část dělostřelectva se používá v uskupení pro průlom fronty obklíčení, část je vyčleněna na podporu boje krycích a zajišťovacích sil.

Z uvedeného je zřejmé, že úspěch vyjití z obklíčení závisí na skrytém a rychlém přeskupení, překvapení nepřítele průlomem a odchodem v rychlém tempu a dovedném manévrování. K oklamání nepřítele je účelné na počátku vyjití z obklíčení nebo krátce před tím vést demonstrativní činnost vyčleněnou jednotkou (zálohou) k upoutání nepřítele na jiném směru. Pro překvapení využíváme k vyjití z obklíčení omezené viditelnosti, zejména noci. Někdy je účelné zahájit zteč k průlomu fronty obklíčení bez předchozího palebného přepadu dělostřelectva a dělostřelecká palba se zahajuje až při zahájení zteče.

Hloubka vyjití z obklíčení může být různá a závisí na situaci, zejména na bojových možnostech vlastních vojsk, uskupení a síle nepřítele a dalších vlivech. Při samostatné činnosti uskupení v hodnotě divize probíjející se z obklíčení může činit 20 až 30 km, za příznivých podmínek i více. Boj při vyjití z obklíčení zpravidla netrvá dlouho, ale je velmi úporný.

Při organizaci vyjití z obklíčení stanoví nadřízený velitel veliteli obklíčené divize jaká pomoc bude obklíčené divizi poskytnuta, na které objekty nepřítele povede úder svými prostředky, na kterém směru a v jaké síle povede vstřičný úder k vyproštění, dobu zahájení činnosti na vstřičném směru, čáru setkání, opatření ke vzájemnému rozpoznání a další součinnostní otázky.

V bojovém nařízení pro vyjití z obklíčení velitel divize stanoví v zámyslu: úsek, směr a dobu průlomu, vyčleněné síly a prostředky pro průlom, jaké části nepřítele a v jakém pořadí ničit, kde poutat a kde klamat demonstrativní činností.

V bojových úkolech stanoví útvarům určeným k průlomu fronty obklíčení: posilové prostředky, úsek průlomu, způsob a dobu přeskupení, bližší úkol a směr dalšího útoku, dobu pohotovosti, signály. Jednotkám pro demonstrativní činnost stanoví úsek činnosti, dobu a signál zahájení, objekt kterého se zmocnit, způsob manévru a pořadí odchodu při vyjití z obklíčení. Krycím silám stanoví složení a posílení, způsob a dobu činnosti při poutání nepřítele, úkoly k zatarasování, způsob a pořadí odchodu, čím budou podporovány, signály. Zajišťovacím silám stanoví složení, prostor rozmístění před průlomem, úseky zajišťovací clony na bocích průlomu a způsob jejich zaujetí, dobu bránění, způsob a pořadí odchodu, signály. Vševojskové záloze stanoví složení, prostor rozmístění, směr postupu, možné úkoly k podpoře ve směru průlomu nebo ve prospěch krycích jednotek, popř. k demonstrativní činnosti. Raketovému vojsku a dělostřelectvu stanoví palebná postavení, kdy zaujmout, dobu a způsob zahájení palebného přepadu jednak k demonstrativní činnosti, jednak k průlomu, cíle a objekty palby, pořadí vyjití z obklíčení, způsob podpory krycích a zajišťovacích sil.

Ve svém rozhodnutí stanoví velitel divize i základní otázky součinnosti. Pro období přeskupování k vyjití z obklíčení je to zejména způsob a pořadí přeskupování, pro období průlomu jsou to opatření součinnostní s vojsky mimo obklíčení.

Velení organizujeme obdobně jako při odchodu. Velitel divize řídí boj při průlomu a vyvádění jednotek z obklíčení z VS divize, zástupce velitele řídí boj krycích a zajišťovacích sil ze ZVS. Velení v obklíčení se uskutečňuje linkovými a pohyblivými pojiťky, při vyjití z obklíčení rádiem.

Mimořádně důležitá je stranickopolitická práce. Boj v obklíčení klade vysoké nároky na morální a psychický stav vojska. Prvořadým úkolem bude předcházet projevům paniky, posilovat sebedůvěru v úspěšné splnění úkolu, mobilizovat k houževnatosti, vytrvalosti, ukázněnosti a k iniciativnímu plnění úkolů. K tomu velitelé a stranickopolitické orgány využívají vlivu komunistů, prostřednictvím aktivu komunistů a SSM zabezpečují informovanost o situaci, objasňování smyslu jednotlivých opatření, předcházení vzniku nepříznivých nálad. Upevňujeme bojové odhodlání, smysl pro soudružskou pomoc a spolupráci mezi jednotlivými prvky bojové sestavy, zobecňujeme kladné zkušenosti a podle situace zabezpečujeme další opatření.

Boj v obklíčení a vyjití z obklíčení je složitá činnost, která má řadu zvláštností. V soudobém boji mohou nastat situace, kdy se této formě bojové činnosti nevyhneme a je nutné znát zásady boje v těchto méně obvyklých podmínkách. Uvedené zásady nevyčerpávají všechny varianty a rozmanitost boje v obklíčení a při vyjití z obklíčení. Je nutné předpokládat, že svazky v obklíčení mohou mít sníženou bojeschopnost a že všechny požadavky (jak jsem uvedl) se nám nepodaří realizovat v plném rozsahu. Tvůrčí uplatnění zásad podle konkrétní situace nám však vytvoří relativně co nejlepší předpoklady, abychom se v obklíčení ubránili a z obklíčení unikli.

PŘEVZETÍ VELENÍ ZÁLOŽNÍM VELITELSTVÍM ARMÁDY

Jedním z předních faktorů splnění cílů současných operací je vysoce organizované, pevné a nepřetržité velení s plným využitím jednotlivých míst velení na daném stupni.

Vedení intenzivního a rozsáhlého průzkumu různého druhu vytváří podmínky pro vyhledávání a zjišťování míst velení, jako rozhodujících objektů ničení. Současné vedení operací je charakterizováno širokým použitím jaderných zbraní, letectva, diverzních skupin a speciálních odřadů. Úsilí těchto prostředků a orgánů je orientováno na systémy velení a spojení, jejich vyřazení a narušení velení a řízení vojskům.

Důležitým specifickým prvkem, vytvářeným na stupni frontu, jako předpoklad zabezpečující nepřetržité a pevné velení, je záložní velitelství armády (ZVA). Může být využito v průběhu vedení operace při narušení velení vojskům u některé z armád, k doplnění systému velení frontu a i k plnění dalších úkolů.

Jednou z otázek frontového velitelsko-štabního cvičení „NEUTRON-80“ bylo i ověření možností rychlého převzetí narušeného velení vojskům armády ZVA. V článku zaměřím pozornost na některé otázky této problematiky a poznatky z realizace.

Převzetí velení uvažujeme v řadě variant z hlediska možnosti narušení systému míst velení armády. Může dojít k vyřazení pouze velitelského stanoviště armády, velitelského a záložního velitelského stanoviště armády, velitelského a týlového velitelského stanoviště armády nebo všech míst velení. Každá tato varianta bude mít při řešení obnovy — převzetí velení svoje specifiky.

Obnovu velení vojskům armády můžeme řešit těmito způsoby:

a) na bázi záložního velitelského stanoviště armády, kde bylo narušeno velení vojskům;

b) rozvinutím všech prostředků záložního velitelství armády a vytvořením nového místa velení (VS, nebo postupně všech míst velení armády).

Ke splnění těchto úkolů je nutná potřebná organizační struktura, materi-

ální a technické vybavení záložního velitelství armády, jeho neustálá plná informovanost o situaci na frontě k převzetí velení v uvedených variantách.

Organizační strukturu a počty ZVA neuvádím, neboť tato oblast si vyžaduje zvláštního rozpracování.

V podstatě by to měl být orgán, pozůstávající z 50—60 % kádrového stavu, připraveného pro řešení otázek operačního charakteru.

Z hlediska vybavení ZVA **spojovacími prostředky** cvičení „NEUTRON-80“ ukázalo, že je třeba, aby ZVA mělo spojovací útvar, který zabezpečí převzetí velení za vyřazená místa velení armády v uvedených variantách.

Pro případ vyřazení všech třech míst velení je třeba, aby ZVA mělo dva úplné spojovací uzly armádního typu a jeden spojovací uzel pro TVS armády, základní prostředky dálkových spojů, tj. tři až pět radioreléových stanic RDM-12, dvě až tři soupravy NOT A a tři až pět kabelových souprav K-20-5.

Důležitým předpokladem rychlého převzetí velení je **informovanost** o situaci na frontě. Tato bude mít rozhodující vliv na včasné převzetí velení a celý rozhodovací proces velitele záložního velitelství armády.

K zabezpečení tohoto musí velitel a štáb záložního velitelství armády znát:

- situaci prvosledových armád a druhosledové armády, divizí zálohy velitele frontu;

- úkoly armád a rozhodnutí velitelů armád;

- nařízení, vydávaná velitelem frontu a náčelníky správ druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

K plné informovanosti o situaci vojsk frontu je nutné, aby záložní velitelství armády pracovalo v informačním systému frontu jako rovnocenný prvek frontového velení již v období plánování frontové útočné operace. Tato skutečnost vyplývá z požadavků, že záložní velitelství armády musí být připraveno převzít velení za kteroukoliv armádu v operační sestavě frontu, popř. i za některé místo velení v systému velení frontu.

Tento požadavek zabezpečuje:

1. Vyčlenění styčných operačních skupin z počtů štábu záložního velitelství armády na VS a TVS frontu.

2. Povolání velitele záložního velitelství armády se skupinou funkcionářů štábu na velitelské stanoviště frontu a umožnit mu sledovat vývoj situace na frontě.

Zkušenosti ukazují na možné složení a vybavení styčných operačních skupin

a) **na velitelské stanoviště frontu:**

- jeden z vedoucích funkcionářů ZVA (zástupce velitele, zástupce NŠ, zástupce NOO);

- jeden důstojník politického oddělení;

- jeden až dva důstojníci operačního oddělení a po jednom důstojníkovi z oddělení raketového vojska a dělostřelectva, oddělení vojska PVO, oddělení ženijního a chemického vojska a oddělení spojovacího vojska.

Materiální zabezpečení skupiny — jeden vrtulník Mi-8 (Mi-4) dva štábní autobusy a jeden štábní autobus typu POROST, spojovací prostředky pro spojení operační skupiny se záložním velitelstvím armády.

b) **na TVS frontu:**

- jeden z hlavních funkcionářů TVS (zástupce náčelníka týlu);

- jeden až dva důstojníci štábu týlu;

— po jednom důstojníkovi tankového — automobilního směru a výzbrojní služby.

Materiální zabezpečení — dva štábní autobusy a spojovací prostředky pro spojení s TVS záložního velitelství armády (s náčelníkem týlu záložního velitelství armády).

Na velitelských stanovištích frontu je nutné plánovat s prostorem roz-
místění těchto styčných operačních skupin a vytvořit jim podmínky pro
efektivní práci. Nejvýhodnějším místem na VS je prostor v blízkosti operační
správy frontu, oddělení směrů a napojení skupin na vnitřní spojení velitelských
stanovišť frontu. Zabezpečit podmínky pro odposlech hlášení z rádiové
sítě velitele frontu.

Náplní činnosti styčných operačních skupin záložního velitelství armády
musí být sběr údajů a informací, s důrazem na:

- sledování vývoje situace nepřítele;
- sběr a stručné vyhodnocování situace vojsk armád prvního operačního
sledu s důrazem na bojeschopnost, možnosti plnění úkolů, otázky součinnosti,
materiální situaci a organizaci velení;
- informace záložního velitelství armády o úkolech armád a rozhodnutí
jejich velitelů.

Úloha a místo operačních skupin končí s převzetím velení tím orgánem
velení, kterému zabezpečovaly informace.

Činnost záložního velitelství armády do doby obdržení úkolů musí být
zaměřena na soustavné získávání zpráv o situaci využitím styčné operační
skupiny frontu na VS, odposlechem sítě velení, studiem a vyhodnocováním
získaných zpráv (informací). Ve skutečnosti jde o celou činnost, která je
charakteristická pro velitele armády až do přijetí rozhodnutí. Vytváří se tak
optimální podmínky pro rychlý a organizovaný přechod záložního velitelství
armády do systému velení frontu.

Činnost velitele a štábu záložního velitelství armády po obdržení úkolu
velitele frontu k převzetí velení bude pozůstat ze dvou etap. První etapa
— organizace a přesun záložního velitelství armády do určeného prostoru a
druhá etapa — samotné převzetí velení vojskům armády. Uvedená činnost
může mít tento sled:

1. Ujasnění úkolu vydaného velitelem frontu a zhodnocení situace, ve
které dochází k převzetí velení.
2. Vydání rozhodnutí pro přesun záložního velitelství armády nebo jeho
části do prostoru nového místa velení.
3. Organizace přesunu štábu a jeho zabezpečení.
4. Převzetí velení vojskům armády.
5. Ujasnění úkolů, zhodnocení situace v pásmu armády, u které dochází
k převzetí velení.
6. Upřesnění přijatého rozhodnutí, nebo přijetí nového rozhodnutí a do-
ručení úkolů vojskům.

Uvedu možný časový sled činnosti velitele a štábu záložního velitelství při
převzetí velení.

Do 60 minut — ujasnění úkolu a zhodnocení situace, informace štábu
o situaci a úkolu k převzetí velení, zpracování základních kalkulací k pře-
sunu záložního velitelství armády, příprava rekognoskační skupiny a krátkých
informačních zpráv jednotlivých náčelníků oddělení druhů vojsk a služeb.

Do dvou hodin — velitel vyslechne návrhy (informační zprávy) určených náčelníků oddělení druhů vojsk a služeb, přijme a vydá rozhodnutí a předá hlášení veliteli frontu o přijatém rozhodnutí.

Do třech hodin — organizace přesunu ZVA na nové místo velení, přesun rekognoskační skupiny a rychlé skupiny do prostoru převzetí velení za vyřazené místo velení, zpracování potřebné dokumentace.

Do 6 až 7 hodin — přesun a zaujetí nového místa velení hlavní části záložního velitelství armády, přednesení návrhů funkcionářů armády nebo informace operační skupiny velitelství frontu o situaci vojsk, stavu plnění úkolů, obsahu vydaných nařízení a přijatých opatření k obnově bojeschopnosti vojsk, informace náčelníka styčné skupiny (ZVA), přijetí zámyslu pro další vedení bojové činnosti.

Do 7 hodin — operační orientace a organizace práce podle běžné metodiky činnosti štábu a armády.

Za 8 až 10 hodin — ukončení převzetí velení i se zpracováním protokolu o převzetí.

Struktura rozhodnutí velitele záložního velitelství armády pro přesun a převzetí velení musí zahrnovat:

- místo nového velitelského stanoviště (stanovišť);
- organizaci a lhůty přesunů záložního velitelství armády, organizaci skupin;
- způsob přesunu a jeho zabezpečení;
- doba pohotovosti na novém velitelském stanovišti, nebo pohotovost míst velení, vytváří-li záložní velitelství armády i ostatní místa velení armády;
- organizaci a metodu převzetí velení, pořadí a lhůty převzetí velení za jednotlivá místa velení;
- úkoly vojsk armády do obnovení systému velení a cíl bojové činnosti.

Na základě přijatého rozhodnutí velitele záložního velitelství armády vydává náčelník štábu pokyny:

- náčelníkovi rekognoskační skupiny — místo nového velitelského stanoviště, osu přesunu, zabezpečení regulace přesunu pozemního sledu záložního velitelství armády, dobu splnění úkolu a pohotovosti na novém velitelském stanovišti, údaje pro spojení;
- správci štábu záložního velitelství armády — organizaci přesunu záložního velitelství armády, organizaci sledů, osu přesunu, místo rozvinutí, dobu pohotovosti místa (míst) velení, lhůty a zabezpečení přesunu;
- náčelníkovi spojovacího vojska — zabezpečení spojení v rámci armády a organizaci přesunu spojovacího útvaru;
- směrovým důstojníkům — zjistit stav u podřízených svazků, vyslání směrových důstojníků ke svazkům, zařazení do systému velení, podávání hlášení.

První etapa — přesun ZVA

Organizace a způsob přesunu sil a prostředků záložního velitelství armády bude v každém případě záviset na situaci, ve které se bude přebírat velení, nebo obnovovat narušené velení vojskům armády. Zda bude využito ZVS armády nebo jiného místa velení s určitým počtem spojovacích prostředků, nebo bude-li nutné obnovu velení řešit rozvinutím nového místa velení využitím sil a prostředků záložního velitelství armády.

Důležitým požadavkem je, aby síly a prostředky ZVA se ve vyčkávacích

prostorech nerozvínovaly a zůstaly v pochodových prouděch podle skupin a členění. Ve vyčkávacích prostorech rozvineme nejnutnější prostředky střediska bojového velení a prostředky pro zabezpečení života. Tímto vytvoříme podmínky pro práci, ale zvláště pro rychlé zahájení přemístění ZVA při obdržení úkolu k převzetí velení.

V těchto podmínkách je nutné zabezpečit vnitřní spojení. Nejlépe tomuto odpovídá využití krátkovlnných rádiových stanic, kterými vybavíme všechny náčelníky oddělení druhů vojsk a služeb a tak vytvoříme v této situaci podmínky pro velení a řízení.

Při organizaci přesunu na nové místo velení se ukázala účelná organizace přesunu po sledech a to — přesun rekognoskační skupiny, pak tzv. rychlé skupiny, dále skupiny náčelníka štábu armády a nakonec sled zabezpečení.

Rychlá skupina (skupina velitele záložního velitelství armády) měla toto složení: velitel ZVA, náčelník operačního oddělení a dva důstojníci, náčelník politického oddělení, velitel raketového vojska a dělostřelectva se třemi důstojníky a náčelníci — zpravodajského oddělení, vojska PVO, ženijního, chemického a spojovacího vojska.

Tuto skupinu můžeme přesunout kombinovaným přesunem s využitím vrtulníků, jsou-li letové podmínky. Po ose přesunout kolovou techniku — osobní rádiové stanice a vozidla — pracoviště. Nejsou-li letové podmínky, celá skupina se přesunuje po ose. V každém případě musí být vezeny spojovací prostředky pro zabezpečení spojení rychlé skupiny s hlavní částí záložního velitelství armády a k zabezpečení velení při jeho převzetí do příjezdu náčelníka štábu záložního velitelství armády.

Do sestavy rychlé skupiny byla včleněna tato spojovací technika: jedna R/S R-140, R-4A, jedna souprava K-20 a jedno VS OT-64 R-3.

Zkušenosti ukazují, že skupinu je nutné doplnit jednou soupravou telefonního provozu ZAS, jednou soupravou RR-RDM-12. Pohyblivost skupiny, zvláště spojovacích prostředků, je podmíněna technickými možnostmi dané techniky.

Skupina náčelníka štábu armády zahrnuje ostatní náčelníky a příslušníky záložního velitelství armády. Pro její přesun bylo využito silničních vozidel a dvou autobusů. Štábní autobusy a ostatní spojovací prostředky byly přesunuty pod velením náčelníka AHO v samostatném proudu.

Sled zabezpečení zahrnoval ostatní prostředky a přesun organizoval velitel provozního praporu. Organizaci spojovacích jednotek řídil zástupce náčelníka spojovacího vojska s velitelem spojovacího praporu.

Rekognoskační skupina byla ve složení:

1. Velitel — příslušník operačního oddělení, správce štábu, jeden důstojník střediska velení RVD, jeden důstojník střediska řízení spojení, po jednom důstojníkovi z oddělení ženijního, chemického vojska, zpravodajského oddělení a oddělení vojska PVO.

2. Strážní a pořádková jednotka.

3. Družstvo radiačního a chemického průzkumu.

4. Dopravní a spojovací prostředky.

Ze spojovacích prostředků v sestavě rekognoskační skupiny byla rádiová stanice R-140, R-4AT, P-233 TM, RDM-12.

V případě, že není vyřazen spojovací uzel — místa velení, je postačující vyčlenit jednu až dvě soupravy rádiových stanic R-118.

Druhá etapa — převzetí velení vojskům armády

Převzetí velení vojskům armády je rozhodující moment v celém procesu předcházejících opatření. Výrazně se zde odrážejí zvláštnosti, vyplývající z konkrétní situace možných variant narušení velení. Jako první požadavek vystupuje do popředí vysoká organizace činnosti a respektování faktoru času.

Pro tuto druhou a rozhodující etapu — převzetí samotného velení je účelné vytvořit a vyčlenit z polního velení frontu operační skupinu, nejlépe v čele se zástupcem velitele frontu. V případě vyřazení i TVS armády je nutné vytvořit i druhou operační skupinu z počtu týlového velitelského stanoviště frontu. Tyto operační skupiny musí sehrát rozhodující roli v organizaci a průběhu převzetí velení, tzn. řídit převzetí velení záložním štábem. K tomu je žádoucí — odpovídající složení operačních skupin, úplná znalost situace na frontě v pásmu armády, znalost stanovených úkolů a přijatého rozhodnutí velitelem armády; u náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb — znalost situace po odbornostech.

V případě, že nové velení bude organizováno na bázi nevyřazeného ZVS armády, ukazuje se účelné, aby zástupce velitele frontu organizoval společné shromáždění zástupců velitele a náčelníků — příslušníků oddělení druhů vojsk a služeb záložního velitelství armády a příslušníků ZVS armády za účelem předložení stručných a obsahově vyčerpávajících informačních zpráv o situaci vojsk armády náčelníky oddělení druhů vojsk a služeb záložního velitelského stanoviště armády a seznámení přítomných s přijatým rozhodnutím velitele armády před narušením velení a k převzetí základních dokumentů od ZVS armády, potřebných k velení.

Obsahem jednotlivých návrhů náčelníků oddělení, předávajících velení může být:

- náčelník zpravodajského oddělení — zámysl činnosti nepřítele, jeho časové možnosti plnění, návrh na obnovení velení prostředků průzkumu, požadavky;

- náčelník spojovacího vojska — rozsah narušení systému spojení, možnosti a stav prostředků spojení, návrh na převzetí spojovacích prostředků, doporučení na obnovu systému spojení;

- náčelník týlu — zástupce velitele — stav narušení systému materiálního zásobování, úroveň zásob a návrh na obnovení velení týlu, pokud došlo k vyřazení TVS;

- náčelník operačního oddělení (náčelník štábu ZVS armády) — bojeschopnost a možnosti vlastních vojsk, stav splnění postavených úkolů, návrh na organizaci velení a způsob převzetí velení vojskům.

Po příjezdu skupiny náčelníka štábu záložního velitelství armády bude nutné, aby náčelník štábu ZVA organizoval zařazení příslušníků „původního“ velení do sestavy štábu ZVA, které se tímto stává polním velením armády s původním indexem — číslem armády. Zařazení má formu fyzického bojového rozdělení. Určí — příslušnost k oddělení a stanoví funkční náplně náčelníků oddělení. Převzme spojovací techniku a současný systém spojení, uvědomí velitele divizí a podřízené o zahájení přebírání velení šifrovkou nebo telefonem.

Důležitý úkol v tomto období přebírání velení mají příslušníci předcházejícího velení armády. Je nutné jich plně využít, neboť znají situaci u vojsk armády, na místě velení a mohou být velmi nápomocní pro rychlou orientaci v dané situaci a obnovu velení.

V případě, že ZVA rozvíjí nová místa velení, bude to v první řadě nové VS armády. V tom případě se vytváří ze sil a prostředků záložního velitelství armády nové místo velení a současně s tímto, využitím informací náčelníka operační skupiny frontu a velitele záložního velitelství armády, přistupuje se k zhodnocení situace na frontě a přijetí rozhodnutí pro další vedení operace vojsk armády.

Rozhodujícím momentem převzetí velení je přijetí — upřesnění rozhodnutí velitele armády a jeho schválení velitelem frontu (zástupcem velitele frontu).

Další proces činnosti nového polního velení probíhá podle zpracovaných metodik činnosti. Tyto je vhodné ujednotit u štábů armád, s návazností na metodiku činnosti ke štábu frontu i k podřízeným svazkům armád.

Po převzetí velení zpracovává se protokol o převzetí a předání velení vojskům armády. Je to právní dokument, který pozůstává z písemné části a mapy.

V písemné části se vedle záhlaví, kde se uvádí hodnost a jméno předávajících a přebírajících velitelů a náčelníků štábů, se hodnotí bojeschopnost vojsk, naplněnost a materiální stav, situace po jednotlivých druzích vojsk, speciálních vojsk a služeb k době převzetí velení.

Na mapě musí být uvedena přesná situace vojsk nepřítel, bojové sestavy divizí armády do pluku vto a vyjádřeny stanovené úkoly. Oba dokumenty podepisuje předávající a přebírající velitel i náčelník štábu. Dokument se odesílá s nejbližším souhrnným operačním hlášením v jednom výtisku na štáb frontu.

Při zasazení části záložního velitelství armády k obnově velení je nutné zabezpečit se zbývající částí — TVS spolehlivé spojení jak s nově vytvořeným VS, tak i s TVS frontu. Za tento úkol zodpovídá vedoucí funkcionář, který je na TVS záložního velitelství armády.

Závěr

Jednou z podmínek zabezpečení velení na operačním stupni je odolnost a pohyblivost míst velení, pevné a nepřetržité velení vojskům i ve složitých podmínkách bojové činnosti.

Objektivní možnosti vyřazení některého z prvků systému velení armád i frontu vyžaduje vytvářet konkrétní opatření k zabezpečení nepřetržitého velení při vedení operace. Jednou z forem je vytváření a použití záložního velitelství armády jako trvalé složky v systému velení frontu. ZVA organizační strukturou a materiálním vybavením, zvláště spojovacími prostředky musí být schopné vytvořit všechna místa velení současně, jestliže stav a požadavky obnovy velení toto vyžadují.

Je nutné, aby i v sestavě ZVA byla jako organická součást skupina bojového velení letectva. Tím zabezpečíme se současným převzetím velení vojskům armády i velení podporujícím silám letecké armády.

Činnost záložního velitelství armády po obdržení úkolu k převzetí velení za vyřazené místo velení musí být od samého začátku vysoce promyšlená, organizovaná a založena na podrobných informacích o situaci vojsk, zvláště prvosledových armád.

K tomuto jak ukázalo cvičení, je nutné mít u armád konkrétní metodiky práce sladěné s metodikou činnosti pro převzetí velení záložním velitelstvím armády.

Časové možnosti převzetí velení budou charakterizovány zvláště vzdáleností záložního velitelství armády od místa rozvinutí míst velení armády a připraveností štábu k realizaci převzetí velení. Doba převzetí by neměla přesahovat 8 až 10 hodin, jak ukázala praxe.

ZKUŠENOSTI ZE ZAVÁDĚNÍ PROSTŘEDKŮ MECHANIZACE A AUTOMATIZACE V RVD

V současné době jsou štáby raketového vojska a dělostřelectva operačních stupňů vybaveny základními pomůckami a prostředky malé mechanizace na dobré úrovni. Jejich využívání v praxi při zaměstnání štábů, ke zkvalitnění a zefektivnění práce skupin i jednotlivců je podmíněno nejen přísně limitovanou činností podle zpracovaných metodik práce skupin a štábů, ale i základním požadavkem na práci štábů operačních stupňů — zkracování času vlastní práce ve prospěch opatření a činnosti vykonavatelů.

Kritéria pro rozdělení prostředků malé mechanizace mohou být různá. Při značném zjednodušení můžeme do skupiny těchto prostředků v RVD počítat:

- standardní zařízení pro vynášení souřadnic bodů na mapě, leteckém snímku nebo střeleckém plánu;

- elektrifikovaná, mechanická nebo magnetická tabula k záznamu a uchování přehledu o počtech, stupních pohotovosti, záloze provozních hodin přístrojů se vztahem k jejich použitelnosti;

- nomogramy, pravítka nebo účelové mechanické kalkulatory k řešení přesunů a manévru RVD, spotřeby raket a střeliva, obložnosti vozidel a přepravníků, hmotnosti a složení palebných průměrů, stanovení palebných možností, charakteristik a efektivnosti úderů raket a palby dělostřelectva;

- soupravy pomůcek a šablon pro zakreslení a hodnocení radiační a chemické situace;

- psací, rozmnožovací a reprodukční stroje a zařízení;

- elektrické, nebo elektronické kalkulatory, logaritmická pravítka a tabulky;

- standardní nebo účelově sestavené soupravy s pomůckami pro práci na mapách a grafických dokumentech;

- prosvětlovací a kopírovací stoly, nebo stěny;

- soupravy šablon normalizovaného písma pro grafické dokumenty a popis map;

- soupravy obtisků „Propisot“ v potřebném barevném provedení a modulu;

- záznamová zařízení, magnetofony, dispečinky, autonomní signalizační zařízení a koncentratory spojovacích prostředků.

Samostatnou a účelově orientovanou skupinu tvoří předtíštěná formalizovaná dokumentace v RVD. Z hlediska využívání ji můžeme rozdělit při značném zjednodušení do 3 částí:

1. Část na úrovni horizontální má charakter výkazový a přehledový. Jde o přehledy počtů, stavu pohotovosti, bojeschopnosti, palných možností, rozložení prostředků apod. Slouží skupinám a oddělením štábů RVD k operačním propočtům bojového použití RVD. Ve formě tabulek tvoří přílohu k Plánu bojového použití RVD F — armády. Je také podkladem pro realizaci součinnosti uvnitř štábů operačních stupňů.

2. Část tvoří dokumentace pro informaci a hlášení nadřízenému. Na operačních stupních jde zpravidla o souhrnná operační nebo jiná hlášení.

3. Část je nejpočetnější, tvoří ji předběžná a bojová nařízení všeho druhu, nejčastěji rozdělena podle druhu bojové činnosti. Jsou určena útvarům a svazkům druhu vojska k odbornému řízení. Četnost využití je zpravidla nejvyšší.

Zkušenosti z využívání předtištěné — formalizované dokumentace na operačních stupních jsou jednoznačně pozitivní. I zde se ukazují shodné poznatky pro více stupňů velení. Obsahově propracovaná, účelná, formalizovaná dokumentace není a nemůže ani být jednorázovou záležitostí. Dlouhodobé využívání v rozdílných podmínkách a situacích zpravidla brzy ukáže slabiny obsahu, ukvapenost zpracování, nedodržení posloupnosti obsahu a logické stavby rozkazů, nařízení, nebo hlášení. Trvalé sledování a průběžné úpravy této dokumentace důsledným respektováním všech změn ve způsobu bojové činnosti a řízení operace jsou podmínkou pro její použitelnost a dosažení optimálního stavu. Z hlediska hospodárnosti je správné pořizovat jen nutný počet výtisků a kopií dostupnými reprodukčními zařízeními.

Limitovaná činnost štábů, oddělení a skupin při přípravě, plánování a řízení operace je podmíněna vysokou profesionální úrovní pracovníků. Ta spolu s dovedným a účelným využitím prostředků malé mechanizace je cestou k včasnému a přesnému splnění dílčích úkolů vymezených metodikou práce, klíčem ke splnění úkolů oddělením a štábem RVD jako celku v rámci vševojskového štábu.

Praxe a hluboká znalost obsahu práce a úkolů na jednotlivých stupních štábů

potvrzuje, že tyto základní prostředky malé mechanizace nemůžeme ani v současné době — intenzivního rozvoje prostředků racionalizace a vědeckého řízení paušálně odmítat. Mají a nadále zatím budou mít své pevné místo ve vybavení a práci štábů a jejich skupin. Jsou prostředkem ke zkracování času, snížení obtížnosti a pracnosti dílčích úkonů, operací a celých pracovních postupů. Zpravidla vylučují odhad a hrubé chyby, při dodržení reálně zpracované metodiky práce zaručují výsledky v daném čase a požadované přesnosti.

Řada těchto prostředků je výsledkem tvůrčího přístupu k práci, mnohdy výsledkem vyřešeného tematického úkolu zlepšovatelského hnutí v naší armádě. Je příznivou skutečností, že pro toto řešení se v našem druhu vojska vytváří dostatečný prostor. Tento postup přijatelným způsobem dovoluje ocenění těch, kdož jsou schopni a také ochotni udělat víc, než stanoví rozsah práce zastávané funkce. Mezi tyto úkoly z poslední doby uvádím úspěšné řešení účelového pravítka pro rychlé stanovení charakteristik a efektivnosti jaderného úderu, koncentrátor spojovacích prostředků pro velení z VPS apod. Dovolím si formulovat stanovisko k tvorbě, obsahu i formální úpravě těchto pomůcek a zařízení:

- vycházet z potřeby a požadavků praxe polních štábů;

- jsou při řešení ovlivněna metodikou práce, profesionální úrovní řešitele, zvyklostmi i podmínkami pracoviště;

- určujícím kritériem hodnoty je obsah (i když formální úpravu nesmíme podceňovat);

- prověrkou kvality a účelnosti je praxe a různorodost podmínek využívání;

- kritéria hospodárnosti a vysoké efektivnosti jsou závazná i v ČSLA, proto mnohdy ukvapený požadavek tovární výroby několika kusů nebo vzorků může být v přímém rozporu s těmito zásadami.

Příležitostně srovnání dokumentace a pomůcek je zpravidla impulsem k inovaci a doplnění. Nepromyšlená snaha o radikální opatření k unifikaci může vést ke formálnosti, což je v přímém rozporu se sledovaným záměrem.

K využití výpočetní techniky

Ve štábech RVD i u velitelů mají své místo elektronické kalkulatory ve vybavení pracovišť. Tak jak to podmínky dovolují, jsou těmito prostředky vybavováni i specialisté RVD, zejména počtáři, topo-

geodeti a specialisté povětrnostních stanic. Elektronické kalkulatory nahradily na kvalitativně vyšší úrovni logaritmická pravítka. Typy kalkulatorů, které mají širší rozsah funkcí, odstranily i pracně

a zdlouhavé vyhledávání v tabulkách. Zavedení těchto kalkulátorů neposuzujeme jen z hlediska okamžitého efektu, to je zvýšení přesnosti, zkracování času a snížení pracnosti operací. Kvalitativně vyšší efekt spatřuji v nezbytné perspektivní přípravě lidí. Náročnost i rozsah řešených úloh aplikované matematiky s požadavkem zkracování času při zvyšování přesnosti si v dohledné době vynutí vybavení těchto specialistů a pracovišť štábů RVD programovatelnými kalkulátory s nesporně vyššími nároky na obsluhu. V tom je smysl a cíl perspektivní přípravy lidí.

Uvedu některé zkušenosti a poznatky z využití výpočetních automatů a samočinných počítačů v působnosti RVD na operačních stupních. Výpočetní automaty — CONSUL 262 a CONSUL 266 svým určením, vybavením a nakonec i organickým začleněním nespádají do přímé působnosti štábů RVD. Přesto zejména v přípravě širšího okruhu lidí v RVD sehrály a nadále sehrávají významnou úlohu. Štáby RVD svazů jsou zodpovědné za další koordinovanou tvorbu a rozvíjení programového díla pro výpočetní automaty obou zavedených typů — C 262 a C 266.

Základ tvořily jednotlivé programy pro VA-C-262. Štáb RVD/ZVO v době zavádění zlepšeného typu výpočetního automatu C-266 v souladu s koncepcí a dlouhodobým plánem rozvoje mechanizace a automatizace v druhu vojska, za mimořádně účinné spolupráce VA AZ-katedry 5, Výzkumného ústavu GŠ a 3. Výpočetního střediska v krátkém čase, v souladu s potřebami štábů RVD svazů a svazů upravil podle nově vydaných předpisů a norem spotřeby střeliva zavedené programy pro VA-C-262 a připravil vhodný soubor programů pro nově zaváděný typ VA-C-266.

Soubor tvoří úlohy:

- Výpočet palebných možností dělostřelectva podle střeliva a reálného usku-pení.

- Výpočet potřeby střeliva a dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu a doby trvání dělostřelecké přípravy.

- Výpočet potřeby střeliva a dělostřelectva na dělostřeleckou podporu a doby trvání dělostřelecké podpory metodou postupného soustředění palby nebo dvojitého postupného soustředění palby.

- Výpočet palebných možností dělostřelectva podle procentuálního podílu umlčovacích cílů.

Při řešení úkolu pro VA-C-266 jsme dospěli k závěru, upustit od zamýšleného záměru novelizovat všechny zavedené programy pro VA-C-262. Vypustili jsme ty

úlohy, které v současné době můžeme da-leko rychleji řešit s použitím elektronických kalkulátorů.

Vedle náročnosti ponechaných úloh k řešení výpočetními automaty jsme sledovali také přednost výpočetních automatů a tu si patrně ještě dlouhou dobu ponechají i při srovnání s programovatelnými elektronickými kalkulátory, to je řádková tiskárna. Ta dovoluje pořízení libovolného počtu výstupních sestav zpracovávané úlohy. Z hlediska potřeby průběžné informace několika pracovišť štábu a míst velení na horizontální úrovni dovoluje tištěná výstupní sestava rychlou a přesnou informaci po linii vertikální. To zejména při souběžném plánování několika stupňů nebo při rychlé fázi vedení operace má nenahraditelný význam. Ostatně přednost tištěného výstupu má také svůj význam z hlediska dokumentačního i operativního řízení. Při novelizaci a tvorbě programového díla pro výpočetní automaty jsme postupovali podle služebního předpisu Všeob-P-71, kde jsou zásady zpracování programů jednoznačně uvedeny. Nicméně mohu jenom potvrdit na-prostou nezbytnost velice úzkého pracovního kontaktu uživatele se zpracovatelem projektu, zejména při tvorbě i úpravách vstupních a výstupních sestav. V této etapě můžeme podstatným způsobem ovlivnit nejen očekávaný výsledek zadání, ale do-volím si tvrdit, že vedle nezbytnosti, přímou oblibenost a tím namnoze i četnost využívání úlohy.

Snižování počtu vstupních údajů cestou zaváděných konstant, logický sled zaváděných dat, vyloučení redundance údajů i jednoduchá formální úprava mají svůj význam pro prosazení úlohy (nebo celého souboru úloh) z určité oblasti. Pracnost zavádění vstupních údajů je zpravidla jedním z kritérií pro hodnocení efektivnosti úlohy nebo celého souboru úloh. Mohu říci, že shodné zásady platí i pro výstupní sestavy. Určující je přirozeně obsah výstupní sestavy, ten je výslednicí programu nebo jeho částí. Naši snahou při konstrukci výstupů operačně taktických úloh bojového použití dělostřelectva bylo do jisté míry zachovat i dosavadní zvyklosti požadovaných výsledků formou tabulek, odpovídajících potřebě informační zprávy NRVD.

Ve snaze urychlit využívání novelizovaných souborů úloh pro oba typy výpočetních automatů ve štábech RVD svazů i svazů, šli jsme v závěru prací poněkud dále, než je v takových případech obvyklé. Se souhlasem MNO/SRVD jsme ve Výpočetním středisku vedle provozní a uživatelské dokumentace rozmnožili i pro-

gramové pásky a poslali všem uživatelům nejen u ZVO, ale i svazkům VVO, VA AZ a VVŠPV, k ověření v praxi ve vojscích, k přípravě posluchačů Vysokých škol a postgraduálních kursů VA AZ.

Využití samočinných počítačů v RVD není módní záležitostí v důsledku obecného trendu vědeckotechnické revoluce v ČSLA. Je přímo nutné při zavádění moderních, vysoce účinných zbraňových kompletů raketového vojska a dělostřelectva. Jde o účelové samočinné počítače, tvořící dnes organickou součást bojového kompletu — PU-1, PU-2-M. Zavedení těchto počítačů si vynutila nejen povaha prostředků, jež zabezpečují, ale také potřeba vytvářet podmínky pro širokou přípravu lidí k přechodu na poloautomatizovaný a v další etapě automatizovaný podsystém řízení a velení v RVD, který je limitující podmínkou pro připravovanou opatření budovaného systému v celé ČSLA.

Vedle řízených opatření u zbraňových systémů probíhají souběžná opatření k přechodu štábů RVD operačních stupňů na využívání samočinných počítačů druhé a třetí generace. Experimentálním provozem obsáhlého programu IRIS, připraveného pro mobilní verzi samočinného počítače ZPA 600, jsme získali velice cenné zkušenosti a poznatky jak z přípravy, vlastní tvorby, tak i z provozu programového díla operačního a bojového použití RVD. Ukázalo se, že některé dílčí úlohy tohoto bohatého souboru úloh už zcela neodpovídají požadavkům. To dokazuje, jak prudký je rozvoj v této oblasti a jakou důležitost má kontinuita opatření při vývoji — ověření a reálné praxi. Více, než kde jinde zde platí, že zanedbání vývoje může způsobit nedostizitelnou časovou ztrátu v této oblasti.

Pro zaváděnou mobilní verzi minipočítače 3. generace ADT podle zadání MNO/SRVD zpracoval Výzkumný ústav GŠ v krátké době otevřený soubor 10 úloh operačního použití dělostřelectva, který byl ověřen v praxi při frontovém operačním cvičení.

Koncepce tvorby otevřených souborů úloh sa ukázala jako velmi výhodná. Umožňuje využití souboru jako celku řešením jednotlivých úloh v návazném procesu a dovoluje též využití každé jednotlivé dílčí úlohy opakovaně. Přednosti samočinného počítače 3. generace jsou umocněny odpovídajícím vybavením periferních zařízení, k nimž především patří řádková tiskárna a displej.

Tento soubor úloh byl ověřen v upravené organizační struktuře, která se z hlediska operativního využití ukázala jako velmi příznivá. Minipočítač s obsluhou byl začleněn do štábu RVD frontu jako jeho organická součást. Je zřejmé, že ověření nového souboru úloh, jakož i další sledovaný záměr tomuto řešení napomohl. Nicméně přednost tohoto řešení být krátkodobého provozu je prokazatelná.

Závěry provozovatele, tj. obsluhy minipočítače, nemusí být shodné s poznatky uživatele. K těm pozitivním poznatkům uživatele patří:

- rychlá a bezprostřední možnost aktualizace vstupních dat přímo obsluze minipočítače;
- rychlost dodání výstupních sestav uživateli;
- možnost operativních zásahů v algoritmu jednotlivých úloh při provozu;
- bezprostřední účast obsluhy minipočítače na řešení úloh, osobní podíl na přípravě dat;
- v několika případech odpadlo vyplňování vstupních dat do formuláře jejich předáním přímo obsluze minipočítače.

To je jen stručný, zjednodušený výčet předností. Při experimentálním provozu byl pořízen časový snímek, který je zcela průkazným materiálem pro hodnocení času sledovaného úkolu.

Příklad vstupní a výstupní sestavy řešené úlohy „Výpočet dělostřelecké podpory metodou dvojitého postupného soustředění palby“ na samočinném počítači ADT — viz obr. 1 a 2.

Rozsah článku mně nedovoluje zveřejnit poznatky z řady dalších opatření, která byla v této oblasti v souladu s přijatou koncepcí rozvoje MAV realizována. Jsem přesvědčen, že v RVD byla v tomto směru vykonána velká práce, zejména v přípravě lidí a vytváření podmínek pro plánovitě zavádění těchto prostředků na všech stupních. Plně zvládnutí zavedené techniky je podmínkou pro zavádění techniky vyššího řádu. Široká a perspektivní příprava lidí je rozhodující pro ovládnutí i té nejnáročnější techniky a člověk zůstane vždy rozhodujícím činitelem pro její využití.

AF 32 B**VÝPOČET DOBY TRVÁNÍ DĚLOSTŘELECKÉ PŘÍPRAVY**

2	Počet hlavních, které se nezúčastní ničení cílů 3. skupiny	180
3	Teplota vzduchu v °C	18

AF 32 C**VÝPOČET DĚLOSTŘELECKÉ PODPORY**

Část variantní

VSTUPNÍ ÚDAJE

4	Potřebný počet výtisků výstupní sestavy	1
	Varianta výpočtu úlohy AF 32 C (4)	4
	Šířka úseku průlomu v km (s přesností 0,1)	11,6
	Trvání dělostřelecké přípravy v minutách	51
	Spotřeba munice na hlavě v dělostř. přípravě	84
	Teplota vzduchu v °C	18

Část hlavní

3	Způsob postupného soustřeďování palby: jednoduché-kód 1, dvojité-kód 2	2
	Hloubka dělostř. podpory (v m)	3200
	Doba vedení palby na první čáře (v min)	5
4	Počet čar PSP	6
	Tempo útoku vojsk (km/h)	3,5
	Plocha úseku PSP na 1 km čáry dělostř. podpory v ha	8
	Šířka úseku dělostř. podpory s křídly (km)	13
	Vzdálenost mezi poslední a předposlední čarou PSP (m)	800

Vyplňovat při řešení úloh
AF 32 – varianta:

Poznámka:

- část variantní vyplňovat jen v případě, že úloha AF 32C je počítána samostatně (počítač byl před tím vypnut, nebo byla počítána jiná úloha jak AF 32A, B)
- hlavní část vyplňovat vždy
- k vyvolání variantního výpočtu je nutno uvést v druhém řádku variantní části kód 4, formulář AF 32B nevyplňovat!

Obr. 1

VÝPOČET DĚLOSTŘELECKÉ PODPORY

Šířka úseku průlomu	11,6 km
Způsob dělostřelecké podpory	dvojitě PSP
Hloubka dělostřelecké podpory	3200 m
Doba vedení palby na 1. čáře	5 min
Počet čar PSP	6
Tempo útoku vojsk	3 km/h
Vzdálenost mezi posl. a předposl. čarou	800 m

ÚDAJ	1. skupina děl.	2. skupina děl.
Doba vedení PSP bez 1. čáry a přenosu	55 min	
Doba vedení palby na dalších čarách	60 min	46 min
Počet čar PSP	6	5
Počet přenosu palby	5	4
Doba potřebná pro přenosy palby	2 min	2 min
Celková doba vedení PSP	57 min	44 min
Trvání děl. přípravy	51 min	
Celková doba trvání děl. přípravy a děl. podpory	108 min	95 min
Počet vystřel. ran v děl. přípr. a děl. podpoře	129	119
Spotřeba munice pro děl. přípravu na 1 dělo	84 kusů	
Spotřeba na dělostřeleckou podporu pro 1 dělo	45 kusů	35 kusů
Spotřeba munice na 1 ha plochy děl. podpory	0,6 pp	0,4 pp
Potřebný počet děl na 1 ha plochy děl. podpory	229 kusů	177 kusů
Plocha úseku PSP na 1 km	5 hlavních	5 hlavních
Potřeba děl na 1 km čáry děl. podpory	8 ha	
Šířka úseku děl. podpory s křídly	40 hlavních	40 hlavních
Celková potřeba děl pro PSP	13 km	
Hustota dělostřel. na 1 km úseku průlomu	526 hlavních	524 hlavních
Celková hustota děl. na 1 km úseku průlomu	45 hlavních	45 hlavních
(OPIS VÝSTUPNÍ SESTAVY SAMOČINNÉHO POČÍTAČE ADT)	90 hlavních	

Obr. 2

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ BOJE DIVIZE O VODNÍ PŘEKÁŽKU

Vodní překážky, jako geografické útvary vysokého vojenského významu, jsou stálým předmětem zkoumání z hlediska jejich vlivu na vedení boje a operace. Zvláště o vodní překážky operačního významu je doslova veden boj, ve kterém obránce všestranně využívá jejich příznivých vlastností k zastavení útočníka, ke snížení jeho operační iniciativy a k vytvoření podmínek pro vlastní aktivní činnost. Útočník naopak vyvíjí úsilí překonat vodní překážku bez ztráty tempa operace a boje a úspěšně rozvíjet útočnou činnost na protilehlém břehu.

Hlavním způsobem překonávání vodních překážek jsou násilné přechody z chodu, ve zvláštních případech násilné přechody s krátkou a zcela výjimečně s plánovitou přípravou.

Při řešení této otázky nejde jen o vlastní zabezpečení násilného přechodu, ale vždy o celý komplex úkolů, které úspěch násilného přechodu podmiňují, z nichž nejpodstatnější je úspěšná bojová činnost vojsk na protilehlém břehu.

Boj o vodní překážku dává možnost vzniku situace, kdy vojska na protilehlém břehu budou nucena odrážet protizteče nebo údery nepřítelů, který získá dočasnou místní převahu sil v taktickém nebo i operačním měřítku. Nejčastěji k obdobným situacím dochází v průběhu armádní útočné operace, kdy svazky 1. sledu úspěšně dokončily násilný přechod

vodní překážky, ovládly prostor na protilehlém břehu do hloubky 12—15 km a nepřítel v této situaci vede protiúder blízkými nebo hlubšími operačními zálohami s cílem zničit útočící vojska, znemožnit další přepravu, ovládnout vodní překážku a využít ji jako přirozenou obrannou čáru. Svazky 1. sledu musí vyvinout úsilí ke zpomalení a zastavení protiúderu nepřítel všemi prostředky, včetně ženijních opatření.

Řešení takové situace je však téměř vždy i závažným úkolem velitele armády, a jde-li o významnou vodní překážku operačního charakteru, mnohdy i velitele frontu. Velitel armády musí poskytnout vojskům na předmostí plnou podporu, zejména raketového vojska, letectva a dělostřelectva, zabezpečit včasnou přepravu dalších vojsk do prostoru obsazeného před-

mostí k posílení vojsk 1. sledu, vysunout svoji protitankovou zálohu a pohyblivý odřad zatarasovací na předmostí k přehrazení směru protiúderů nepřítele a případně učinit další opatření k zastavení jeho postupu a k obnově aktivní bojové činnosti k upevnění a rozšíření ovládnutého předmostí.

Nemůžeme však vyloučit situaci, kdy s ohledem k dočasné převaze sil na směru protiúderu nepřítele se vojska 1. sledu budou nucena vzdát části nebo i celého prostoru na protilehlém břehu. K této situaci může dojít v případě, že nepříteli se podaří zdržet včasný přísun našich vojsk 2. sledu k vodní překážce a jejich přepravu přes vodní překážku na předmostí jadernými údery, údery letectva a dělostřelectva, vytvořením pásem radiálního zamoření a dočasným oddělením vojsk prvního a druhého sledu. Stejněho účinku může dosáhnout dočasným znemožněním přepravy průlomovou vlnou a následnou povodní, jako důsledku zničení vodních děl nepřítelem protiproudě od ovládnutého předmostí, narušením nebo dočasným znemožněním přepravy zničením mostových a přívozových přepravišť leteckými údery nebo použitím plovoucích říčních min apod. Stejně tak může k obdobné situaci docházet v případě, že divize 1. sledu vede boj na samostatném směru v hloubce obrany nepřítele a její podpora silami velitele armády je z časových nebo operačních důvodů nemožná. Takovou situaci můžeme vytvořit i zcela záměrně v rámci operačního maskování, zejména v případech, kdy je násilný přechod široké vodní překážky technicky velmi obtížný. Zahájení násilného přechodu divizí a ovládnutí předmostí na určitém

úseku vodní překážky, který z hlediska rozhodnutí velitele armády nebo frontu není hlavní, donutí nepřítele k zasazení jeho sil a záloh a tím vytváříme taktické a operační podmínky pro násilný přechod hlavních sil armády nebo frontu na jiném směru v úseku vodní překážky, který vojska nepřítele nebrání, nebo brání jen slabými silami.

Možnost vzniku situací, jejichž řešení vyžaduje bránit ovládnuté předmostí, dočasně pod tlakem nepřítele předmostí opustit a zastavit protiúder nepřítele na vodní překážce, plně potvrzují historické zkušenosti Sovětské armády získané v průběhu 2. světové války, stejně jako poznatky z průběhu operačně taktických cvičení štábů a vojsk států Varšavské smlouvy i štábů vojsk armád NATO.

Uvedené operačně taktické situace si vynutí řešení řady složitých ženijních opatření ve prospěch vojsk na protilehlém břehu, na vodní překážce i na vlastním břehu a přilehlém prostoru. Jako jednu z výrazných zvláštností může taková situace vyvolat nutnost zpětného přechodu vodní překážky vojsky, která ji před několika hodinami překonala násilným přechodem a její využití jako vhodné čáry k definitivnímu protiúderu nepřítele. Vojska budou v tomto případě překonávat vodní překážku specifickým, nenacvičeným způsobem, v obrácené sestavě a pořadí. Je zřejmé, že tato fáze bojové činnosti bude rozdílná od násilného přechodu, i když cíl co nejrychleji přepravit vojska při zachování maximální bojeschopnosti, se nemění. Bude mít své zvláštnosti ve způsobu bojové činnosti v taktice i technice přepravy.

Způsoby obrany vodních překážek armádami NATO

Armády NATO považují vodní toky za důležité překážky, kterých musí být při organizaci bojové činnosti vojsk využito. Tyto názory se promítají i v operační přípravě teritoria NSR, kdy na čarách důležitých vodních toků, jako Naab, Regnitz, Neckar, Rýn jsou připravena ženijní opatření k jejich plnému využití.

Cílem obrany vodní překážky v armádách NATO je zastavit útok nepřítele, vhodně zvolenými jadernými údery a činností vojsk zničit část sil nepřítele při přechodu vodní překážky a na vlastním břehu, narušit operační a bojovou sestavu vojsk, vytvořit podmínky pro získání iniciativy a přejít do útočné činnosti.

Obrana vodní překážky se zpravidla organizuje dvěma základními způsoby.

Obrana může být organizována a hlavní síly rozmístěny přímo na vodní překážce nebo v její bezprostřední blízkosti. Tento způsob je v armádách NATO doporučován v případě, má-li obránce poměrně úzké pásmo obrany a dostatek sil, je-li terén přímo u řeky ve všech směrech vhodný k organizaci obrany, nebo když terén v bližší hloubce omezuje manévry jednotek. V takovém případě se buduje obrana podle stejných zásad jako v normálních podmínkách. Znamená to tedy, že obranu vodní překážky divize buduje jako obranu prostoru na vlastním břehu. Bojové a přímé zajištění se organizuje na odvráceném břehu. Důraz je položen na ženijní budování a systém zatarasů, včetně jaderných.

Častěji přichází v úvahu druhý způsob obrany vodní překážky, který je používán v situaci, kdy k organizaci obrany je málo sil. V tomto případě považují armády NATO za nejvhodnější ponechat na vodní překážce jen část sil a většinu sil divize nebo i sboru soustředit v hloubce obrany. Jde tedy o mobilní obranu, jejímž cílem není úporná obrana prostoru, ale zničení sil nepřítele vedením protiztečí nebo protiúderů. Tento způsob je používán při širokém pásmu obrany, umožňuje-li terén lepší možnosti pozorování a vedení palby nepříteli z vlastního břehu, je-li terén k organizaci obrany méně výhodný a záhyb řeky obrácený k nepříteli vytváří výhodné podmínky pro obejití obrany z boků, jsou-li dobré podmínky pro rychlé přesuny a k manévru silami na kterýkoli směr. Bezprostředně u vodní překážky se budují jednotlivé opěrné body především na směrech přechodu vodní překážky nepřítel. Tyto opěrné body musí zadržet nepřítel a vytvořit výhodné podmínky k vedení protiztečí a protiúderů hlavními silami. Mezery mezi opěrnými body jsou překrývány palbou, zátarasy, hlídkami, pozorovacími a naslouchacími stanovišti. V závislosti na situaci na protějším břehu se vysílá přímé nebo bojové zajištění.

Při vedení boje o vodní překážku je

zvláště zdůrazňována důležitost stanovení doby k zahájení protizteče, kterou je např. podle názorů armády USA výhodné zahájit tehdy, je-li část sil nepříteli již na vlastním břehu, část se přepravuje a část se k vodní překážce přibližuje.

Z rozboru těchto dvou základních způsobů obrany vodní překážky armádami NATO a na základě zkušeností ze cvičení na území NSR je zřejmé, že druhý způsob bude převažovat. Tento způsob obrany vodní překážky, zejména operačního významu, bude realizován za použití jaderných pozemních úderů a při aktivaci pásem jaderných minových zátarasů k vytváření hlubokých pásem závalů a pásem radiačního zamoření, s cílem oddělit v operačním rámci 1. sledy od 2. sledů a tím vytvořit podmínky pro postupné ničení vojsk nepříteli.

K této situaci bude docházet zpravidla v hloubce a to:

- při vedení protiúderů blízkými operačními zálohami při plnění BÚ armády,
- při vedení protiúderů hlubšími operačními zálohami při plnění DÚ armády.

Průběh mnohých cvičení naší armády i informace o cvičeních armád NATO dokazují, že obdobná situace bude častá a boj o vodní překážku bude denním úkolem.

Opatření ženijního zabezpečení boje o vodní překážku

Spazky a útvary po zakončení násilného přechodu povedou na protilehlém břehu s vojsky nepřítele, vedoucími protizteč nebo protiúder, střetný boj se všemi jeho charakteristickými rysy. Na výhodných obranných čarách budou přecházet postupně do dočasné obrany a při tlaku nepřítele vést odchod bojem. Cílem této činnosti je zpomalit a zastavit postup nepřítele dříve než dosáhne vodní překážky, nebo později na ní. Ke splnění tohoto cíle je třeba dosáhnout maximální aktivity obrany, zejména aktivní bojovou činností tankových jednotek, účinným využitím protitankových prostředků, širokým manévrem palbou i pohybem raketového vojska a dělostřelecká a vedením protiztečí na všech stupních. Zvláštní pozornost musíme věnovat protivzdušné obraně, protože nepřítel vyvine maximální snahu po dosažení nadvlády ve vzduchu.

Závažnou podmínkou úspěšného vedení boje o vodní překážku je účelná a účinná organizace ženijního zabezpečení.

1. **Zatarasování** budeme věnovat vysokou pozornost. Ke zpomalení postupu nepřítele je nezbytné použít všech jeho fo-

rem. Neefektivnější bude v této fázi manévr zátarasy. Za předpokladu možnosti použít prostředků pluků a divize, při 2 pokládkách mechanizačními zatarasovacími prostředky můžeme do 3—5 hodin přehradit směry postupu nepřítele do celkové šířky 5—6 km, s pravděpodobností vyřazení 15—20 obrněných cílů. Při řešení tohoto úkolu zvláště vyniká nutnost podrobné součinnosti POZ s DPTZ.

Protitankové minové zátarasy musí zřizovat i motostřelecké jednotky k ochraně zaujatých a z části ženijně vybudovaných obranných postavení v hloubce, protitankové a dělostřelecké jednotky k ochraně jejich palebných postavení a tankové osádky k ochraně palebných čar nebo zaujatých obranných rájů.

Mimo zřizování výbušných protitankových minových zátarasů je nutné intenzívně zatarasovat komunikační směry, s důrazem na pravděpodobný směr postupu vojsk nepřítele k vodní překážce. Vzhledem k časové tísní bude neefektivnější rychlé ničení komunikačních objektů, vytváření nálevek na komunikacích, lesních záseků trhavinami apod. v úsecích, které neumožňují objížďku.

2. **Ženíjná úprava terénu** musí být předmětem vysokého úsilí všech jednotek odrazejších protiúder. Jednotky v dotyku musí využívat zejména reliéfu terénu, objektů a postavení vybudovaných vlastními vojsky nebo vojsky nepřítele. Ostatní jednotky, počínaje 2. sledy pluků, plukovní prvky bojové sestavy, 2. sledy divize a ostatní prvky bojové sestavy divize musí neprodleně přistoupit k budování obranných čar a postavení v hloubce. Důraz musí položit zejména na ženíjnou vybudování střeleckých okopů, palebných okopů pro protitankové řízené střely a ruční zbraně, ukrytí a ochranu velitelských stanovišť a raketového vojska. K plnění těchto úkolů je třeba plně využít mechanizačních prostředků pro zemní práce, zejména zákopových pluhů, radlic BTU, dozerových radlic na dělostřeleckých tahačích a mechanismů ženíjního vojska pro zemní práce.

3. **Ženíjná zabezpečení manévru** vojsk na protilehlém břehu je v této fázi boje o vodní překážku důležitým úkolem ženíjního zabezpečení. Vyplývá z požadavku

zabezpečit rychlý manévru vlastních vojsk na ohrožené směry. Z tohoto hlediska je třeba především řešit zřizování zátarasů tak, aby manévru vlastních vojsk nebránilo. Kromě přirozených překážek bránících manévru vojsk to budou zejména poškození komunikací leteckou činností nepřítele, překážky a zátarasy způsobené poškozením terénu a terénních předmětů jadernými údery nepřítele. Souhrn těchto úkolů musí zabezpečovat odřady k zabezpečení pohybu divize a pluků. S ohledem na konkrétní situaci bude v řadě případů účelné organizovat odřady k zabezpečení pohybu ve dvou skupinách a pověřovat je samostatnou činností na potřebném směru.

4. Hlavním cílem této fáze bojové činnosti i jejího ženíjního zabezpečení je uchránit v maximální míře bojeschopnost vlastních sil, dosáhnout maximálního efektu v ničení vojsk nepřítele, zpomalit nebo zastavit jeho pronikání, postupně zaujmout dočasnou obranu na nepřátelském a v případě nutnosti i na vlastním břehu vodní překážky.

Organizace přechodu vodní překážky pod tlakem nepřítele

1. Činnost velitele divize a jeho štábu

V metodice činnosti velitele a štábu divize nebude podstatných rozdílů od řešení jakékoli jiné situace. Zvláštnosti se projeví zejména v obsahu práce a v posloupnosti řešení bojových úkolů.

Jedním z rozhodujících faktorů je správné zhodnocení a zjištění zámyslu nepřítele, zvláště směru jeho úderu, kterých přepravišť se hodlá zmocnit, které části našich vojsk na protilehlém břehu chce znemožnit odchod k přepravám, do kterého prostoru na řece a s jakým cílem použije pravděpodobně své výsadky apod.

Na základě zhodnocení a ujasnění si těchto specifických otázek musí velitel divize přijmout rozhodnutí pro vedení boje a pro přepravu. Důležité je zde zejména to, že velitel musí správně předvídat dynamiku a vývoj bojové činnosti a ve svém rozhodnutí jednoznačně stanovit, která vojska povedou boj s nepřítelem a která budou postupně přepravována na vlastní břeh, s cílem zaujmout výhodné postavení k definitivnímu zastavení nepřítele. Vojskům určeným k vedení bojové činnosti musí mimo obvyklých údajů stanovit zejména postupné obranné čáry, směry a prostory, na které položit úsilí prostředků protitankové obrany, určit, které komunikační směry připravit k ničení a na které prostory položit důraz

při zátarasování. V obou případech musí bojová sestava odpovídat zámyslu bojové činnosti. Vysoký význam má v této fázi bojové činnosti použití záloh, zejména protitankových a ženíjných.

Velitel divize musí správně stanovit způsob přepravy volných sil na vlastní břeh a vytvořit tak podmínky pro účinnou organizaci obrany s využitím vodní překážky. Je povinen určit místa, druhy a počet přepravišť, metodu a pořadí přepravy. Proto jedna z nejdůležitějších činností štábu v tomto období je zpracování grafikonu pro zpětnou přepravu a doručení potřebných údajů podřízeným velitelům, aby tak byly dány předpoklady k organizované a rychlé činnosti vojsk na jednotlivých přechodech.

Vysokou pozornost musí velitel a štáb věnovat organizaci pořádkové služby na přístupech k přepravám i na přepravištích samotných, aby zabezpečila plynulost přepravy ve stanoveném pořadí, nebo při závažné změně situace a podmínek přepravy, aby usměrnila vojska na záložní přepraviště.

Zvýšenou péči musí velitel a štáb divize věnovat bojovému zabezpečení přepravy. Je samozřejmé, že nepřítel bude usilovat o narušení nebo dočasné znemožnění přechodu vodní překážky našimi vojsky, a to zvláště údery letectva, použitím výsadků, napadením chemickými pro-

středky, činností diverzních skupin apod. Proto musíme na hlavní přepraviště soustředit protivzdušnou obranu, v blízkosti přepravišť rozmístit jednotky k ničení výsadků, organizovat přímé bojové zajištění přepraviště, obsluhu přepravišť i přepravující se vojska musí zvláště pečlivě vést chemický a radiální průzkum.

2. Organizace a zabezpečení zpětné přepravy

Zvláštnosti organizace přepravy vyplývají především ze specifiky úkolu divize, kdy část sil zadržuje síly nepřítele a část se postupně přepravuje. Toto má přímý vliv na počet a druhy přepravišť, pořadí a posloupnost přepravy, manévry přepravišť a jejich postupné rušení nebo ničení, způsob velení vojskům.

Vydáme-li z těchto zásad pro dobu zahájení protizteče nebo protiúderu nepřítelem, můžeme předpokládat, že v době jeho zahájení budou bojové sledy divize přepravěny na protilehlý břeh a ovládnou svými 1. sledy prostor do hloubky 15 až 20 km. Je to tedy situace 4—6 h po zahájení přepravy, kdy většina přepravišť je již zrušena, mimo přepraviště mostových. Z tohoto faktu budeme též vycházet při stanovení počtu a druhů přepravišť. Snahou bude zachovat mostová přepraviště v dosavadním rozsahu, tedy zpravidla dva mosty na divizi. Přívozová přepraviště zřídí nejméně po jednom na každý pluk, v případě ohrožení nebo vyřazení mostů na každý pluk dvě přívozová přepraviště. Plavidlová přepraviště ze ženíjných obojživelných prostředků zřídí po jednom na každý pluk, zvláště pro přepravu spojujících prostředků a raněných.

Prostorová umístění přepravišť musí respektovat rozmístění vlastních vojsk a pravděpodobný směr protiúderu nepřítele. Z hlediska plného a okamžitého využití mostových přepravišť je nejvýhodnější ponechat je na místě. Přívozová přepraviště je výhodné zřídít na bocích bojové sestavy, v krytých prostorech mimo směr protiúderu nepřítele. Brodová a podvodní přepraviště pro tanky v blízkosti předpokládaných prostorů odpoutání se od nepřítele.

Posloupnost přepravy bude charakterizována obráceným pořadím. V prvé řadě musí být přepravěny týly a divizní zálohy po mostových přepravištích, v dalším útvaru, které mají za úkol zaujmout obranu na vlastním břehu. Na přívozových přepravištích přepravovat postupně velitelská stanoviště, dělostřelectvo, tanky, protitankové a ženijní zálohy. V poslední fázi, v době přibližování se k řece, po převzetí palebného boje vojsky na vlast-

ním břehu a po odpoutání se od nepřítele, přepravit tanky po podvodních přepravištích a obrněné transportéry na plavidlových přepravištích.

Snaha nepřítele narušit přepravu bude vyžadovat uskutečnění širokého a nepřetržitého manévru přepravními prostředky, aby byla snížena možnost jejich vyřazení. Musíme předpokládat manévry mostovými přepravišti splavením částí mostu po vodě. Při intenzivní letecké činnosti a působení dělostřelectva přejdeme na přívozovou přepravu do jiných prostorů. Při nebezpečí ztráty přepravních prostředků přepraviště zruší, materiál dopravit po vodě do prostorů neohrožených vojsky nepřítele a tam jej naložit na vozidla. Doba zrušení přepravišť je časově závislá na vzdálenosti vojsk nepřítele od vodní překážky a tempu jejich postupu. Za všech okolností musíme zabezpečit zpětnou přepravu všech vojsk. Bude-li to situace vyžadovat, musí přeprava probíhat až do příchodu vojsk nepřítele do bezprostřední blízkosti vodní překážky při maskování přepravišť použitím dýmu.

Tato složitá bojová činnost vyžaduje přizpůsobit i organizaci velení vojskům. Bude výhodné vytvořit jedno středisko velení pro řízení bojové činnosti vojsk odražejících protiúder nepřítele, druhé středisko velení pro řízení zpětné přepravy vojsk a organizaci obrany na vlastním břehu.

3. Ztížení přepravy vojsk nepřítele v protiútku

Nedílnou součástí těchto opatření je zatarasování přístupů k vodní překážce a ničení přístupových cest. Maximální důraz je třeba v tomto směru položit na zatarasení břehů a výhodných přístupů k řece výbušnými zatarasy. Zataraseny musí být úseky vodní překážky, vhodné k brodové a podvodní přepravě.

Ženíjní jednotky nesmí dopustit, aby vlastní přepravní prostředky i místní plavidla padla do rukou nepřítele, a jestliže není dostatek času na jejich manévry z ohroženého prostoru, ničí je na vodě.

Zvláštní pozornost musíme z tohoto hlediska věnovat stálým mostům, které se našim vojskům podařilo obsadit. Tyto musí být připraveny k ničení, kategorizovány s určením funkce oprávněně rozhodnout o jejich zničení. Pečlivě musíme sledovat postup vojsk nepřítele i případné vysazení výsadku a při nebezpečí jejich ovládnutí nepřítelem musíme stále mosty vyřadit z funkce.

Je-li na vodní překážce protivodně od prostoru bojové činnosti vodní dílo, je nezbytné zahájit taktickou manipulaci

s vodou, aby případná přeprava vojsk nepřítele byla narušena nebo dočasně zastavena. Za vhodných podmínek můžeme rušit přepravu vojsk nepřítele i použitím plovoucích min.

4. Ženíjní opatření k zabezpečení boje na vlastním břehu

Na vlastním břehu je nezbytné učinit všechna opatření ke konečnému zastavení protiúderu nepřítele. Vojska, která v době zahájení protiúderu nepřítelem nebyla ještě přepravena na protilehlý břeh, zaujmají na vlastním břehu obranu na výhodných obranných čarách v blízkosti řeky a intenzivně ji budují. Pro ostatní vojska divize, která odrážejí protiúder na

protilehlém břehu a budou postupně přepravována na vlastní břeh, je nezbytné vykonat předem nejnutnější obranná opatření s využitím ženíjní techniky tak, aby je v krátké době po zaujetí obrany mohla dokončit. Důraz musíme položit na vybudování okopů pro tanky k přímé palbě, protitankové prostředky, velitelská stanoviště a prostředky raketového vojska. Ženíjní jednotky divize i armády musí položit úsilí do zatarasování, zřizování protitankových minových polí k ochraně zaujatých obranných postavení a silami pohyblivého odřadu zatarasovacího i ženíjních záloh připravit manévry zatarasování ohrožené směry.

Bojové použití ženíjních jednotek

Zvláštnost činnosti ženíjních jednotek a útvarů tkví zejména ve velké rozmanitosti úkolů ženíjního zabezpečení, které musí být plněny současně nebo jejich plnění je v úzké časové návaznosti. Prakticky ve stejné době je nezbytné splnit úkoly zatarasování při odrážení protiúderu, připravit opatření ke ztížení přepravy vojsk nepřítele a současně též nezbytná základní opatření k zaujetí obrany na vlastním břehu.

Tato složitá situace vyžaduje racionální dělbu úkolů mezi jednotlivými stupni velení i druhy ženíjních jednotek. Bude výhodné, aby se na odrážení protiúderu zřizováním zatarasů podílely zejména plukovní ženíjní jednotky a pohyblivý odřad zatarasovací divize, v příznivé situaci pohyblivý odřad zatarasovací armády s armádní dělostřeleckou protitankovou zálohou. Všechny organické i přidělené pontonové a přepravní jednotky využijeme k zabezpečení přeprav. Část divizních ženíjních jednotek, zejména strojních a případně armádních strojních jednotek je třeba použít na přípravu obrany na vlastním břehu. Po splnění úkolů manévru zatarasování na protilehlém břehu musí divizní

i armádní pohyblivý odřad zatarasovací být připraven plnit tento úkol i ve prospěch obrany na vlastním břehu.

Zvláštnosti se projevují i v neobvyklé vazbě některých úkolů. Např. zatím co při násilném přechodu vodní překážky řeší ženíjní jednotky zřizování přepravišť a odtarasování, při zpětném přechodu vojsk pod tlakem nepřítele musí řešit zatarasování. Při zabezpečování vlastní zpětné přepravy mnohem výrazněji vystupuje potřeba rychlého a pružného manévru přepravními prostředky a jejich všestranné maskování. Zpětná přeprava bude uskutečňována v podmínkách dočasné vzdušné nadvlády, v některých případech v blízkosti vojsk nepřítele vedoucích protiúder, což se nutně odrazí ve zvýšených nárocích na morální a psychologickou připravenost ženíjních jednotek a vysokou organizovanost jejich činnosti.

Uvedené zvláštnosti kladou nebyvalé nároky na organizátorskou činnost ženíjních náčelníků a velitelů ženíjních jednotek a mohou být úspěšně splněny za předpokladu úzké součinnosti se vševojskovými veliteli a za trvalého sledování vývoje bojové činnosti na protilehlém břehu.

Závěr

Boj o vodní překážku ve všech jeho fázích a možných variantách, násilný přechod, boj na protilehlém břehu, odrážení protiztečí a protiúderů nepřítele, zpětná přeprava vojsk a zaujímání dočasné obrany na protilehlém i vlastním břehu, je vysoce složitá bojová činnost. Operační a taktické situace, ve kterých je nezbytné obdobné problémy řešit, vznikají téměř v průběhu každé armádní útočné operace. Předpokladem úspěšného operačního a taktického řešení je vedle jiných faktorů i promyšlená organizace ženíjního zabezpečení, které ve svém celku musí vytvářet podmínky pro úspěšný násilný přechod, odrážení nepřátelských protiztečí na protilehlém břehu a vytvoření podmínek pro dočasnou, účinnou obranu. Všechna naznačená ženíjní opatření musí mít za cíl vytvořit předpoklady k přejití do původní útočné činnosti na tomtéž, nebo na jiném směru.

K »METODICE STANOVENÍ NOREM PRO ROZVINOVÁNÍ SPOJOVACÍCH UZLŮ«

Neustálé zvyšování rozmachu a dynamiky útočných operací, současné vybavení vojsk novými zbraňovými systémy a bojovou technikou kladou vysoké nároky na otázky velení vojskům.

Proto na cvičeních zkoušíme nové způsoby rozvíjení spojovacích uzlů s cílem ujednotit a ověřit postup stanovení norem jejich rozvíjení a přemísťování.

Některé změny v organizaci míst velení jsou již jako trvalé. U útvaru je to VS a TVS, u svazku VS, PVS (v obraně ZVS) a TVS, u svazu a vyššího svazu VS, ZVS a TVS.

Velitelské stanoviště (VS) je na všech stupních a ve všech fázích bojové činnosti hlavním místem velení. Záložní velitelské stanoviště (ZVS) je ve stále pohotovosti převzít velení. Předsunuté velitelské stanoviště (PVS) se organizuje u vševojskových svazků s cílem přiblížit velení vojskům. PVS je ve stále pohotovosti převzít velení. Týlové velitelské stanoviště (TVS) se rozvíjí k zabezpečení řízení činnosti týlu.

Na stupni svazu a vyššího svazu je z VS trvale vyčleněno předsunuté místo velení (PMV) s cílem zabezpečit veliteli velení při krátkodobém výjezdu k vojskům.

Podstatná změna je v tom, že na stupních svazku, svazu a vyššího svazu jsou trvale zřizována dvě místa velení, z kterých můžeme zabezpečit plnohodnotné velení. U svazku to je VS a PVS a u svazů VS a ZVS. Z obou těchto míst musíme (nezávisle na sobě) organizovat spojení s nadřízenými, podřízenými a spolupracujícími štáby. Z hlediska spojení to znamená, že jsou současně rozvinuta obě položky spojovacích uzlů určená pro velitelská stanoviště.

Zabezpečení nepřetržitého spojení na těchto místech velení je v době přemísťování složité a náročné jak z hlediska vybavení štábními pracovišti, tak zejména spojovacími prostředky.

Možný způsob přemísťování spojovacího uzlu svazu, který podle „Metodiky“ má: a) předsunutou skupinu, b) mobilní část a c) hlavní část objasňují na příkladu přemísťování VS — viz **obr. 1**.

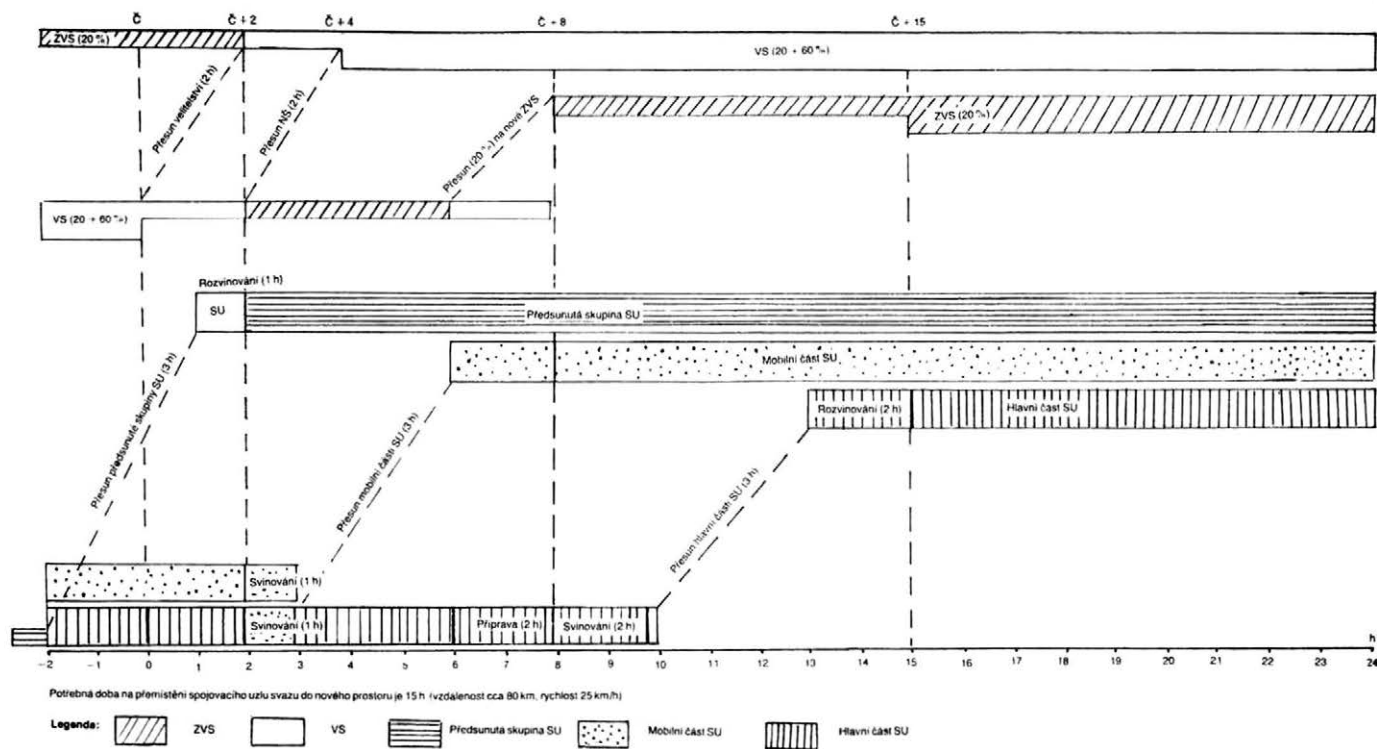
Doba odjezdu velitele se svou skupinou z VS na ZVS je čas „Č“. Skupina velitele se přemísťuje prostředky PMV.

Doba potřebná na přesun skupiny velitele na ZVS je dvě hodiny (vzdálenost 40 km, rychlost 20 km/h v noci). Po převzetí velení v Č + 2 vyjíždí na ZVS skupiny NŠ. Podle harmonogramu se spojí s velitelem v Č + 4 h. Ze ZVS se v době Č + 2 stává VS a z dosavadního VS se stává ZVS. Spojovací uzel ZVS se přesune do nového prostoru takto:

1. Předsunutá skupina spojovacího uzlu spolu s rekognoskační skupinou vyjede do nového prostoru tak, aby nejpozději v Č + 2 h (v době odjezdu skupiny NŠ) zakončila přesun, rekognoskace nového prostoru a rozvinula spojení předsunuté části spojovacího uzlu.

2. Po odjezdu skupiny NŠ z VS (Č + 2 h) může zahájit svinování mobilní části spojovacího uzlu. Doba trvání 1 h. Přesun 3 h (vzdálenost cca 80 km, rychlost 25 km/h). Rozvinutí této části v novém prostoru trvá 2 h. To znamená, že v Č + 8 h je nový prostor z hlediska spojení připraven převzít 20 % štábu a plnit funkci ZVS v novém prostoru.

3. Po přemístění 20 % štábu do nového prostoru ZVS (v Č + 8 h) se zahajuje svi-

Obr. 1

nování hlavní části spojovacího uzlu ($\dot{C} + 8 - \dot{C} + 10$). Na přesun a rozvinutí této části v novém prostoru podle norem předpokládáme 5 h. To znamená, že v $\dot{C} + 15$ h je přemístění spojovacího uzlu ukončeno.

Z harmonogramu je jasné, že při takto organizovaném přemísťování a rozvíjení polních pohyblivých míst velení nebyly správně pochopeny a v důsledku toho zapracovány do metodik přemísťování míst velení.

Tento nedostatek byl odstraněn ještě v přípravném období. Tím byly vytvořeny podmínky pro ověřování doporučených zásad pouze u některých cvičicích štábů.

Na stupni vyššího svazu, svazu i svazku byla rozvinuta dvě položení spojovacích uzlů: na VS a ZVS (u svazku VS a PVS). Pro zvýšení mobility a zkrácení lhůt rozvíjení byly spojovací uzly svazů rozděleny na části — předsunutou, mobilní a hlavní.

K vytvoření předsunuté části spojovacího uzlu náčelníci spojovacího vojska některých cvičicích štábů využili přiveleného spojovacího uzlu svazku SUD 1-1 k podchycení linkového a radioreléového spojení. Spojovací náčelník svazu řešil předsunutou skupinu z organických prostředků spojovacího útvaru (bez odvezení), v souladu s doporučením správně předpokládal, vytvořit jen utajené spojení. Ostatní vyčleněné spojovací prostředky této části spojovacího uzlu byly shodné.

Do mobilní části spojovacího uzlu náčelníci spojovacího vojska svazů správně vyčlenili v duchu doporučení nejpohyblivější spojovací prostředky spojovacího uzlu, které můžeme ze spojovacích uzlů vyjmout, aniž by se narušila technická propojení spojovacích uzlů. Spojovací oddělení jednoho štábu svazu navrhlo do mobilní části automatickou telefonní ústřednu, kterou též mohlo vyčlenit ze systému bez jeho narušení. Tímto řešením mohlo využít jak vnitřního rozvodu ATU, tak zejména MB telefonního přepojovače pro podchycení dálkových kanálů a jejich propojování účastníků uzlu. Myš-

Možné vyčlenění spojovacích prostředků spojovacího uzlu svazu:

a) předsunutá skupina z mobilní části SU může být složena z rádiových stanic, radioreléových stanic, provozoven ZAS;

b) mobilní část spojovacího uzlu může být složena z KV rádiových stanic, telefonních a telegrafních provozoven ZAS, radioreléových stanic, telefonní ústředny, elektrocentrály a kabelového rozvodu;

c) hlavní část spojovacího uzlu armády tvoří ostatní rádiové stanice a provozovny spojovacího uzlu.

Realizace nové metodiky přemísťování spojovacího uzlu svazu na operačním cvičení

lenka je to správná a odpovídá zásadám „Metodik“.

Hlavní část spojovacích uzlů na všech stupních u všech svazů tvořil zbytek spojovacích prostředků spojovacích uzlů, předurčených k rozšíření spojů na nových místech velení.

U cvičicích štábů svazku spojovací náčelník správně vydělil nové spojovací uzly P-240T a P-241T v duchu „Doplňku k zásadám organizace míst velení pozemního vojska ČSLA“. Jeden spojovací uzel byl předurčen pro předsunuté velitelské stanoviště a druhý spojovací uzel pro velitelské stanoviště. Situace byla ztížena tím, že cvičící tankový svazek nebyl doplněn novými radioreléovými stanicemi RDM-6.

Zkušenosti z praktického přemísťování spojovacích uzlů

Při vlastním cvičení se ukázalo, že vyčleňování spojovacích prostředků ze současných spojovacích uzlů (zejména do mobilní části) dělá potíže a v praktické činnosti není zvládnuto.

Spojovací prostředky, které byly zařazovány do předsunutých skupin SU, zpravidla na původním místě nebyly rozvinuty. Byly proto včas zařazeny do rekognoskačních skupin, s nimi i odjížděly a v novém prostoru zřizovaly včas základní spojení. U štábu vyššího svazu při prvním přemísťování chyběly podle plánu v této skupině vhodné rádiové stanice. Tím bylo znemožněno navázat okamžité spojení s VS, protože radioreléové spojení ještě nebylo a stanice R-4AT svým dosahem nestačila. Přesto, že radioreléová stanice přijela do tohoto prostoru v odpoledních hodinách, k předání kanálů na ZVS bylo uskutečněno až 5 h po příjezdu příslušníků štábu. Cvičení ukázalo, že vysílání předsunutých skupin bylo správně pochopeno, protože se prakticky

využívaly i dříve a jen jejich složení se částečně změnilo.

Praktické vyčleňování **mobilitní části** při vlastním cvičení se nedařilo, tak jak bylo naplánováno. Příčinou toho bylo, že organizační uspořádání struktury spojovací soustavy to neumožnilo. Prostředky mobilní části se tak ve většině případů přemísťovaly s hlavní částí spojovacího uzlu.

Svinování a přemísťování **hlavní části** spojovacího uzlu již probíhalo podle metodiky. Nedostatkem však bylo, že do jednotlivých skupin byla začleněna i vozidla zabezpečujících jednotek, a tak tyto skupiny měly příliš vozidel. To nevytvářelo podmínky pro rychlý přesun a operativní zahazování v novém prostoru. Dále se projevovala zdlouhavá organizace přesunu a zbytečné vyčkávaní v proudech před jejich zahájením. Také po příjezdu do nového prostoru a pro zavedení provozu nebylo ihned zahajováno organizované rozvinování.

Hlavním nedostatkem ověřování metodiky přemísťování spojovacích uzlů bylo, že metodika nebyla správně pochopena a tím nebyly připraveny podmínky organizační ani technické. Smyslem metodiky je rychlé dosažení pohotovosti spojení na nových místech velení, a to způsobem:

a) předsunutím části spojovacích uzlů na stupni vyšší svaz, a

b) překračováním spojovacích uzlů na stupni svazku.

Cvičení ukázalo, že na stupni svazku doporučený způsob přemísťování je uskutečnitelný a po úpravě metodiky práce štábu v poli nebude činit potíže.

Na operačním stupni doporučovaný způsob přemísťování bude vyžadovat úpravy a přizpůsobení metodik štábu a k tomu i přizpůsobení metodiky přemísťování spojovacích uzlů.

Nový způsob přemísťování spojovacích uzlů vyžaduje, aby současně s odjezdem štábu byla uvolněna ze spojovací soustavy i hlavní část spojovacího uzlu, která musí být rychle svinuta a přesunuta do nového prostoru. To vyžaduje důsledně dodržovat systém organizace spojení přes opěrné spojovací uzly, nebo přímými spoji tak, aby spojení VS, ZVS a TVS bylo na sobě minimálně závislé.

Z metodiky přemísťování spojovacích uzlů „po částech“ vyplývá, že pohotovost jednotlivých částí v novém prostoru je přímo závislá na rychlosti rozvinování a zřízení štábních vozidel a spojovacích prostředků. Protože dosavadní normy byly stanoveny na zřízení místa velení resp.

spojovacího uzlu jako celku, obsahuje nová metodika návrh na výpočet norem pro rozvinování jednotlivých částí místa velení a příslušné části spojovacího uzlu.

Nová metodika výpočtu norem rozvinování sleduje:

a) zrychlit pohotovost spojení v nových místech velení po jejich přemístění,

b) stanovit tyto normy objektivně, a to podle skutečného počtu obsluh, klimatických a terénních podmínek.

Při cvičení se některé normy prakticky ověřovaly a způsob výpočtu je objasněn v Metodice stanovení norem pro rozvinování polních pohyblivých míst velení svazů, svazků a útvarů pozemních vojsk spojeneckých armád, vyčleňených do sestavy SOS. [Ev. č. 68/1980-OS/GŠ].

Návrh nové metodiky pro přemísťování míst velení a stanovení reálných norem pro jejich rozvinování je návodem, jak zabezpečit nové požadavky na velení vojskům. Jak ukázalo cvičení, metodika je reálná, zvyšuje však nároky na organizaci práce štábu. Vyžaduje důkladné promyslení složení jednotlivých částí co do počtu osob a techniky, upravit metodiku velení, důkladně ji procvičit a sladit činnost při cvičeních.

Návrh metodiky výpočtu norem pro rozvinování míst velení je vhodnou pomůckou, zejména pro potřebu spojovacího vojska.

Cvičení ukázalo, že pohotovost spojovacího uzlu byla přímo závislá na pohotovosti spojovacích prostředků, které do jednotlivých částí byly zahrnuty. Je to záměrné, protože, že objem prací pro zřízení spojovacích prostředků je mnohem větší, než pro budování štábních pracovišť.

Na druhé straně to vyžaduje, aby spojovací útvar navrhoval objem prací pro jednotlivou spojovací techniku podle skutečné potřeby jejího rozvinování na jednotlivých stupních velení. Např. jiný objem prací bude pro zřízení rádiové stanice R-140 na VS vyššího svazu a jiný na VS svazku. Tyto normy musí spojovací oddělení (správa) ověřit, přezkoušet a sladit s potřebami štábu. Na tomto podkladě pak může dojít ke změně předpisu Spoj-3-1.

Podle „Metodiky“ vypočteme čas potřebný i k rozvinutí skupin velení, skupin zabezpečení a jednotlivých štábních aut. Je však nutné uplatňovat normy pro každou činnost komplexně na každém stupni velení.

RACIONALIZACE PROVIANTNÍHO ZABEZPEČENÍ V POLI

Vedení ozbrojeného zápasu, zvláště s použitím zbraní hromadného ničení, vyžaduje i odpovídající formy týlového zabezpečení. Jako základní požadavek zde vystupuje mimo jiné do popředí otázka zkracování času, potřebného k zabezpečení vojsk materiálními prostředky a vysoká operativnost celého systému týlového zabezpečení.

Požadavky operativnosti i zkracování časových lhůt v zásobovacím procesu se přímo týkají i proviantní služby, jejíž hlavní povinností je zabezpečovat kvalitní nepřetržitě stravování vojsk v každé bojové situaci, zvláště v podmínkách použití zbraní hromadného ničení. Proto přísun proviantu a zachování jeho nezávadnosti v celém zásobovacím toku z teritoria po hospodářskou výdejnu tvoří složitý a náročný úkol. Dřívější systém zásobování proviantem byl vypracován a ověřen v době používání konvenčních zbraní. Tok zásob byl přerušovaný, proviant musel být na jednotlivých stupních znovu rozdáván (rozvažován), překládán. Byla zde značná náročnost na pracovní síly a čas. Ani ochrana proviantu před účinky ZHN nebyla dostatečná.

Proto proviantní služba v souladu s plánem komplexního rozvoje zaměřila své úsilí k přijetí takových opatření, která by vedla ke zrychlení toku zásob, k omezení manipulace a zvýšení ochrany proviantu proti účinkům ZHN. Šlo zejména o problém kompletace zásob proviantu, tj. jejich balení a ochranu při důsledném zajištění možnosti plného využití paletizace a kontejnerizace.

V článku chci ukázat na nejdůležitější výsledky, kterých jsme při řešení tohoto úkolu dosáhli a současně i některé směry dalšího rozvoje této oblasti.

Charakteristika principu kompletace

Základním principem kompletace je systém, kdy se polním vojskům počínaje sklady až po hospodářskou výdejnu nepřisunují jednotlivé druhy proviantu, ale komplety sestavené v místech kompletace.

Komplet představuje soubor vybraných druhů tvrdého proviantu — potravin v komerčním balení — pro přípravu jídla podle předem sestaveného jídelního lístku, uložených v lepenkové bedně paletizačních rozměrů. Je určen k zabezpečení 25 osob na jeden den.

Komplet pro 25 osob jsme volili s ohledem na to, že jsou k dispozici:

- vhodné obaly paletizačních rozměrů;
- vhodné maloobchodní balení potravin;
- hmotnost kompletu (cca 20 kg) vyhovuje manipulačním požadavkům;
- je splněn požadavek rychlého rozdělávání i na nejnižších stupních.

Denní náležitost zabezpečujeme kompletem tvrdého proviantu, masa a chleba.

Jako místa kompletace tvrdého proviantu v míru především z hlediska připravenosti zásob pro bojovou pohotovost jsme zvolili:

- plukovní sklad útvaru pro zkompletování 1 ddp pohyblivých zásob pluku;
- divizní sklad proviantu pro zkompletování 1 ddp pohyblivých zásob svazku;
- okružové sklady proviantního materiálu pro zkompletování části operačních zásob.

V polním zásobovacím systému předpokládáme vytvářet komplety na teritoriu (v okružových skladech proviantního materiálu a skladech obchodních organizací v národním hospodářství).

Maso bude kompletováno u polních masných závodů. Kompletem masa se rozumí buď dvě dávky masa s kostí pro 25 osob, nebo 4 dávky masa bez kostí pro 25 osob.

Komplet chleba o hmotnosti 20 kg bude balen do speciálních obalů u polních pekáren.

Tvorba kompletů

Pro kompletaci byly s využitím výpočetní techniky sestaveny základní a nouzové komplety. Základní komplety pokrývají sortiment potravin a výši dávek v souladu s předpisem Prov-1-1 včetně změn. U nouzových kompletů, které slouží k řešení kritických situací, byl postupně omezován sortiment a výše dávek až po mez 60 % kalorické hodnoty.

Kompletace plukovní dávky v míru probíhá na malé improvizované lince. Dávku pro msp může zkompletovat 7 osob na lince za 2 hodiny a dávku pro tp za 90 minut.

Kompletaci divizní dávky zabezpečuje rovněž na kompletační lince 12 pracovníků; při kapacitě 90–100 kompletů za jednu hodinu trvá kompletace 7 hodin.

Určený sortiment proviantu pro jednotlivé komplety je ukládán do lepenkové bedny, která se přelepí samolepící páskou a balí do smršťitelné fólie. Komplety se ukládají na paletu prostou nebo paletu SPEPA-1000. Při použití palety prosté se jako vnější ochrany používá paletizačního pytle, který se uzavře zavařením, smrští a odsaje se z něj vzduch. Paletovaný náklad se fixuje polypropylenovou páskou. Při použití kovové palety SPEPA se hermetizace zabezpečí samolepící textilní páskou s nátěrem tlumexu.

Jedna paleta kompletovaného proviantu představuje 24 kompletů, tj. 600 denních dávek. Do jednoho kontejneru můžeme vložit 22 palet, tj. 13 200 denních dávek. Na jeden nákladní automobil můžeme uložit 7 až 11 palet (v závislosti na typu vozidla).

Orientační potřeba kompletů a palet pro přísun jedné denní dávky proviantu — viz tabulku 1.

Tabulka 1

Stupeň	Tvrdý proviant		Maso		Chléb	
	kompletů	palet	kompletů	palet	kompletů	palet
Vševojsková armáda	2800	117	—	—	—	—
Motostřelecká divize	400	19	220	*)	—	—
Tanková divize	320	14	160	*)	—	—
Motostřelecký pluk	80	3–4	40	2	80	**)
Tankový pluk	40	2	20	1	40	**)

*) přisunuje se v chladících přepravnících

**) přisunuje se ve speciálních pytlích.

Realizace úkolů kompletace ve vojscích

Pro realizaci úkolu kompletace u vojsk vydala HT/PS metodiku, která upřesňuje postup kompletace pohyblivých zásob a rozpracovává zejména tyto otázky:

- zásady kompletace pohyblivých zásob;
- technologický postup při kompletaci;
- zásady pro obměnu kompletovaných zásob.

Podle této metodiky postupně od roku 1978 probíhala kompletace pohyblivých zásob proviantu na útvarovém a svazkovém stupni. Jestliže vezmeme v úvahu současnou skladbu pohyblivých zásob proviantu, tak podmínkám kompletace plně vyhovují všechny typy konzervovaných dávek potravin, nedotknutelná dávka potravin a dávka předpřipravených potravin. Nekompletována (podle této metodiky) zůstává 1 denní dávka proviantu u hospodářské výdejny, která se však již dále nerozděluje a je určena k přímé přípravě stravy. Plukovní a svazkové zásoby jsou tedy kromě jedné dávky plně kompletačně zabezpečeny.

Takto kompletované zásoby rozhodujícím způsobem šetří čas i pracovní síly při jejich rozdělování v polním zásobovacím systému. Nejvýrazněji se tato úspora projeví na stupni pluku a divize. Doposud k rozdělení 1 plukovní dávky proviantu pro 6—8 hospodářských výdejen bylo třeba 4—5 hodin a 2 pracovníků, nyní je kompletovaná dávka rozdělena za 30 minut; divizní dávka proviantu se rozdělovala 8—10 hodin při 4 pracovnících; kompletovanou dávku zmanipulují 2 pracovníci s využitím mechanizačních prostředků za 90 minut. V obou případech spoříme 75 % času.

Velmi pozitivních výsledků bylo dosaženo i v dokonalejší ochraně před účinky ZHN. Smršitelná fólie z PVC, která spolu s paletizačním pytlím, popř. utěsněnou paletou SPEPA chrání základní obal kompletu, zabraňuje vnikání radioaktivního prachu a lze ji snadno dezaktivovat.

Téměř tříletý zkušební provoz přinesl i určité záporné poznatky v souvislosti

s obměnami takto kompletovaných zásob proviantu. Proto připravujeme taková opatření, abychom vzhledem k různým záručním dobám jednotlivých druhů proviantu prodloužili cyklus obměny nejméně na 1 rok. Tomuto záměru budou odpovídat komplety potravin, vyráběné průmyslovou cestou ve výrobních závodech potravinářského průmyslu, které kromě prodloužené doby skladovatelnosti by zbavily útvary a svazky povinnosti zabezpečit kompletaci improvizovanými prostředky.

Konečné cíle kompletace budou naplněny až tehdy, bude-li kompletačně uzavřen celý systém toku zásob z národního hospodářství až po hospodářskou výdejnu. Proto kompletaci zásob na stupni vojiskového týlu úkol nekončí a v současné době pokračuje řešením otázek kompletace operačních zásob a zásob dodávaných za branné pohotovosti státu z národního hospodářství. Improvizovaným způsobem, tj. na improvizovaných kompletačních linkách je tento problém vyřešen. Cílem však je úplná a dokonale technicky zabezpečená kompletace, která by byla zabezpečena na bázi civilních dodavatelských organizací.

Usilujeme o to, aby za branné pohotovosti alespoň polovina zásob přicházela z národního hospodářství kompletována podle směrných jídelních lístků. V tomto směru jde o úkol perspektivní a vyžaduje úzkou součinnost s civilními dodavatelskými organizacemi. Předpokládám, že s využitím všech možností modernizace ve sféře potravinářského průmyslu a obchodu podaří se tento problém vyřešit a přispět tak ke zvýšení bojové připravenosti jak národního hospodářství, tak i ČSLA.

V závěru shrnu základní výsledky přijatých opatření:

— kompletované zásoby zvyšují bojovou pohotovost služby; zrychlují vývoz zásob, zkracují dobu vlastního rozdělování v průběhu operace — zrychlují dopravně zásobovací systém, šetří pracovní síly i dopravní prostředky;

— významně se zvýšila ochrana před účinky zbraní hromadného ničení;

— zjednodušují i vlastní přípravu stravy, protože kompletované dávky jsou sestavovány podle směrných jídelních lístků.

Realizací těchto opatření ve vojscích jsou vytvářeny podmínky pro splnění hlavního úkolu služby, tj. zabezpečení nepřetržitého a kvalitního stravování vojsk i ve složitých bojových podmínkách.

ZÁKLADY PŘÍPRAVY OPERACE

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora V. F. Mozoleva, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 3/1980.

Jak dokazují zkušenosti staleté historie válek, úspěšný výsledek každého boje, sražení a operace závisí především na dovedné a dokonalé přípravě. Proto teorie a praxe přípravy operací jsou plně a zákonitě součástí sovětského operačního umění.

Příprava každé operace, v závislosti na jejím druhu, času a dalších podmínkách situace má své charakteristické zvláštnosti. Přesto však v každém případě velitelé a štáby ve své praktické činnosti vždy vycházejí a vycházejí z obecných zásad přípravy operací. Mezi ně patří teoretické zásady, které určují podstatu, obsah, požadavky, hlavní způsoby přípravy operací, dále i používané metody práce velitelství a orgánů velení.

V článku chci na základě zkušeností z Velké vlastenecké války a operační přípravy vojsk a štábů v poválečném období ukázat některé zásady přípravy operací.

Příprava operací tvoří komplex opatření, která uskutečňují velitelé, štáby, politické orgány, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a rovněž vojska (síly) v rámci organizace a všestranného zabezpečení operace. Mezi nejdůležitější patří:

- přijetí rozhodnutí a stanovení bojových úkolů vojskům (silám);
- plánování operace;
- organizace palebného (jaderného) ničení nepřítele a součinnosti;
- příprava vojsk (sil) ke splnění bojových úkolů;
- stranickopolitická práce;
- organizace všech druhů zabezpečení a velení;
- vytvoření potřebného uskupení vojsk, sil a prostředků;
- operační příprava vlastního území válčiště, strategického nebo operačního směru.

Pojem přípravy operací stejně jako názory na metody vedení příslušných opatření vznikaly postupně, v závislosti na rozvoji teorie a praxe sovětského operačního umění.

Analýza praxe přípravy vojsk a štábů v roce 1940 a na začátku 1941 svědčí o tom, že operační a taktické štáby v průběhu cvičení málo využívaly zkušeností z operací, vedených na Západě ve druhé světové válce. Nejvyšší velitelský sbor a důstojníci štábů svazů neměli potřebné praktické návyky realizace teoretických zásad řádů při přípravě operací. V průběhu cvičení štáby všech stupňů věnovaly hlavní pozornost především rozpracování velkého množství bojových a pomocných

dokumentů. Na tuto práci neodůvodněně spotřebovaly velké množství času, na úkor organizátorské práce u vojsk. Nakonec i samotná kvalita dokumentů byla často nízká, směrnice a rozkazy byly mnohokrát doručovány vojskům pozdě. To vyplývalo z toho, že mnozí velitelé a důstojníci štábů byli jen krátkou dobu na vyšších funkcích a neměli potřebné znalosti a praktické návyky z přípravy operací.

Tento stav se zdvojnásobil navíc tím, že struktura frontových a armádních orgánů velení před válkou byla poměrně těžkopádná a málo pohyblivá. Nebyly přesně vymezeny funkce mezi různými správami a odděleními ke zvýšení operativnosti velení vojskům. Štáby svazů měly všezahrnující úkoly od řešení operačních otázek až po řízení týlu a materiálně technického zabezpečení.

V předvečer Velké vlastenecké války sovětská vojenská teorie rozpracovala zdůvodněné zásady pro přípravu bojové činnosti. Nebyly však dostatečně aktivně zaváděny do praxe operační a bojové přípravy vojsk. To do značné míry ztěžovalo praktickou realizaci zásad řádů. Malá pozornost byla věnována operačním cvičením. Všechny tyto nedostatky v přípravě velitelů a štábů, současně s jinými objektivními faktory, byly jednou z příčin neúspěchů v řadě operací sovětských vojsk na začátku války.

V prvním období války, kdy měl nepřítel strategickou iniciativu a sovětské fronty a armády vedly těžká obranná sražení se silnějším nepřítelem, byly připravovány jednotlivé útočné operace v podmínkách velkého nedostatku času. Proto velitelé a štáby svazů, kteří neměli navíc dostatek bojových zkušeností, připravovali operace mnohokrát ve spěchu. Často dostávali úlohy, které neodpovídaly silám a prostředkům. To předem odsoudilo operaci k neúspěchu.

Hlavní stan vrchního velení vyžadoval od velitelů všech stupňů, aby přijímali rozhodnutí na základě výsledků osobní rekonstrukce terénu, podrobného zhodnocení situace, zvláště stupně bojové pohotovosti vlastních vojsk, nepřítele a dalších prvků situace. Při přípravě operace bylo doporučeno věnovat zvláštní pozornost organizaci součinnosti všech sil a prostředků, dokonalemu maskování vojsk a jejich všestrannému zabezpečení.

Velitelé a štáby svazů při uvádění těchto požadavků do života postupně získávali bojové zkušenosti a praktické návyky v dokonalejší přípravě operací. Tomu do určité míry napomáhala stabilizace obrany na mnohých úsecích sovětsko-německé

fronty. V souvislosti se změnami podmínek přípravy operací byly zdokonalovány způsoby a rozsah jejich plánování, způsob doručování úkolů, organizace součinnosti a metody přípravy vojsk ke splnění bojových úkolů.

Jestliže v prvních měsících války velitelé předávali svá rozhodnutí podřízeným podle mapy, potom později štáby začaly rozpracovávat operační směrnice nebo bojové rozkazy. Většinou je včas doručovali vojskům. Velitelé druhů vojsk a náčelníci služeb na základě těchto dokumentů vydávali příslušná nařízení podřízeným vojskům (službám). Velitelé a náčelníci štábů svazů při nedostatku času předávali úkoly podřízeným osobně nebo s využitím spojovacích technických prostředků. Avšak také v tomto případě vydaná nařízení zapísali důstojníci operačního oddělení, zpracovali je formou jednotlivých bojových rozkazů a doručovali vojskům.

Složitost procesu organizace a udržování součinnosti v důsledku neustálého růstu množství sil a prostředků, které se zúčastňovaly operací, vedla k potřebě zpracovávat v armádách jako doplněk k bojovému rozkazu plánovou tabulku boje, grafikon dělostřeleckého útoku, plánovou tabulku boje leteckých útvarů a nařízení k využití druhů vojsk a služeb.

Již ke konci období války byly ve štábech svazů při plánování operací včas připravovány návrhy na rozhodnutí k operaci, pečlivě rozpracovávaný grafický nebo textový plán, jednotlivé plány druhů vojsk a služeb, operační směrnice (bojové rozkazy) k předání úkolů svazům a svazkům, bojová nařízení (pokyny) velitelů druhů vojsk a náčelníků služeb, týlové směrnice (rozkazy). Kromě toho v armádě byla vypracována plánová tabulka součinnosti, grafikon dělostřeleckého útoku (plán dělostřelecké palby v obraně), plánová tabulka (výpis z plánu) použití letectva.

Osobní styk nadřízených velitelů s podřízenými a jejich společná práce v terénu k přípravě bojové činnosti byly charakteristické jen pro taktické stupně. Ovšem v důsledku účasti neustále většího množství sil a prostředků jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk ve vševojskových operacích začala se tato metoda práce více zavádět také na operační stupně. Umožňovala velitelům svazů konkrétně hodnotit situaci přímo v terénu, na nejdůležitějších směrech, podrobněji doručovat podřízeným své rozhodnutí, osobně se přesvědčovat o správnosti pochopení úkolů, dokonale sladovat činnost všech sil a prostředků z hlediska charakteru terénu a činnosti nepřítele.

Teorie přípravy operací, zpracovaná v předválečných letech, byla na konci prvního období Velké vlastenecké války dále rozvinuta a v praxi uskutečňována.

Ve druhém období války, kdy strategickou iniciativu získalo sovětské velení. Hlavní stan vrchního velení a velitelství frontů měly možnost věnovat více času na přípravu vojsk (sil) k operaci. Většina frontových útočných operací byla připravována v průběhu 15 a více dnů. To umožňovalo velitelstvím svazů podrobněji plánovat operace, značnou část doby vyčlenit na organizačtorskou práci u vojsk, dokonale rozpracovat otázky součinnosti, zabezpečení a velení vojskům.

K zabezpečení přesné plánovitosti vlastní práce začaly štáby frontů a armád zpracovávat podrobné kalendářní plány přípravy operací. Ve třetím období války zpracovávaly tyto plány již štáby všech svazů. Sledovaly je s veliteli druhů vojsk (sil); schvalovali je velitelé svazů. V důsledku toho se zvýšila organizovanost, úplnost a poslušnost plnění všech přípravných opatření. Samotný proces přípravy operace byl mnohostrannější, cílevědomější a tvůrčí.

K zabezpečení všestranné přípravy vojsk k plnění bojových úkolů v operacích začali velitelé frontů a v jednotlivých případech členové a představitelé Hlavního stanu vrchního velení svolávat porady (zaměstnání) s hlavními funkcionáři svazů a svazků, které působily na hlavním směru. Velitelé armád organizovali s podřízenými veliteli a jejich štáby podobná zaměstnání v terénu nebo na plasticích stolech.

Současně k upřesnění plánu operace a podrobnému rozpracování součinnosti všech sil a prostředků podle různých variant jejich činnosti v operaci konala se štábní a velitelsko-štábní cvičení.

Příprava vojsk (sil) k operaci se uskutečňovala plánovitěji. Cvičení a zaměstnání s rámci bojové přípravy probíhala v podmínkách, které se maximálně přibližovaly skutečné situaci na cvičištech, které byly připraveny s přihlédnutím k charakteru obrany nepřítele a zvláštnostem terénu na úsecích průlomu.

Systém přípravy velitelství, orgánů velení a vojsk (sil) operačních svazů na bojovou činnost, vzniklý ve druhém období války, se plně osvědčil a sovětské ozbrojené síly jej široce využívaly v následujících operacích.

Ve třetím období války byly podmínky přípravy operací složitější, protože vojensko-politická situace vyžadovala neustálé narůstání úderů na nepřítele jak do šířky,

tak i hloubky. Bylo zapotřebí podstatně rozšířit frontu aktivní činnosti, zvýšit intenzitu a sílu úderů sovětských vojsk. To nevyhnutelně vedlo ke zkrácení doby na přípravu operací a ke zvětšení bojového složení svazů.

Analýza 55 frontových útočných operací, které začínaly průlomem připravené obrany nepřítele, svědčí o tom, že 41 z nich bylo připravováno v průběhu 10 až 20 dní. Na přípravu armádních operací bylo zapotřebí 5–7 dní.

V třetím období války zvýšilo se bojové složení frontu co do počtu svazů a svazků bezmála dvakrát a co do množství bojové techniky 2–3krát. Dále se zvětšilo také bojové složení armád. To mělo za následek značné zvětšení rozsahu práce velitelství a orgánů velení, rovněž i vojsk (sil) při přípravě operací. V roce 1943 řídili velitelé frontů 7–14, ale v letech 1944–45 již 10–22 přímo podřízených velitelů armád. V souladu s tím se zvýšil i rozsah plánování operace a prací při organizaci bojové činnosti vojsk (sil) a jejich součinnosti, rozmach přeskupování, rozsah ženijních prací, vytvářených zásob materiálních prostředků atd.

Bez ohledu na zkrácení doby a zvětšení rozsahu opatření, příprava operace ve třetím období války byla organizovanější a kvalitnější. Bylo toho dosaženo přesnějším rozdělením funkčních povinností v orgánech velení, růstem vojevůdcovského umění velitelů a operačního mistrovství jejich štábů.

Aby velitelé nemuseli řešit druhořadé otázky, byla přijata opatření ke zvýšení úlohy, odpovědnosti a samostatnosti velitelů druhů vojsk (sil), náčelníků služeb a jejich štábů. V letech 1944–45 se stali přímými organizátory bojové činnosti jim podřízených vojsk a práce služeb. Přitom vzrostla úloha štábu svazu, který usměrňoval a koordinoval práci všech hlavních funkcionářů orgánů velení a polních velení v celku.

To umožňovalo velitelům soustřeďovat svou pozornost na hlavní otázky přípravy operací. Při přijímání rozhodnutí hlouběji analyzovali situaci, přesněji hodnotili reálné bojové možnosti vlastních sil a prostředků a nepřítele, značnou pozornost věnovali možnému vývoji průběhu operace. To vše zabezpečovalo přijetí hluboce zdůvodněných rozhodnutí a všestrannějšího plánování operací.

Důležité místo v tomto procesu měly operační rekognoskace, uskutečňované k upřesnění bojových úkolů vojskům a zvláště otázek součinnosti v terénu. Na rekognoskaci velitel zpravidla vyslechl ná-

zory podřízených velitelů, potom přijal rozhodnutí, ihned vydával konkrétní úkoly vojskům a organizoval součinnost. Operační rekognoskace frontů řídili někdy členové nebo představitelé Hlavního stanu vrchního velení, kteří sledovali činnost sousedních frontů a druhů ozbrojených sil.

Zvětšení bojového složení svazů vyžadovalo podrobnější organizaci součinnosti všech sil a prostředků. Při tom operační a taktická součinnost se velmi těsně propletala. Hlavním jejím organizátorem na směru hlavního úderu byl velitel frontu a na jiných směrech velitelé armád.

Cílevědomá a intenzivní byla příprava vojsk (sil) k operaci. Vojska byla doplňována osobami, bojovou technikou a materiálními prostředky, byly připravovány zbraně, přeskupovala se vojska a letectvo. Současně s tím probíhala u svazů a útvarů intenzivní stranickopolitická práce, zaměřená na zvýšení morálně bojových kvalit vojáků.

Velitelé, štáby a politické orgány svazů systematicky kontrolovali průběh přípravy vojsk (sil) k operaci. Představitelé velitelství a orgánů velení svazů se zúčastňovali zpravidla cvičení vojsk a štábů, kontrolovali včasnost přeskupování, kvalitu přípravy doplňků a sledovali přísun materiálních prostředků. Část důstojníků nadřízeného štábu měla neustále na starosti jednotlivé svazy a svazky, poskytovala vojskům potřebnou pomoc při přípravě operace a informovala příslušné náčelníky o jejím stavu.

Toto všechno svědčí o tom, že ve třetím období války se dále rozvíjela tendence ve zvýšení významu času, který byl vyčleňován na organizátorskou činnost nadřízených velitelů u podřízených štábů a vojsk, především na práci v terénu. Přitom rozhodující význam měly metody osobního styku nadřízených s podřízenými a nepřetržitá kontrola spojená s poskytováním praktické pomoci velitelům a štábům při přípravě operace.

V letech Velké vlastenecké války byly v praxi vypracovány neoptimálnější způsoby přípravy operací, které zabezpečovaly jejich úspěšné vedení.

V prvním poválečném období probíhal proces zobecnění bohatých zkušeností z války, jejich začlenění do teorie sovětského operačního umění a tvůrčího zavádění do praxe operační přípravy.

Zásadní změny v rozvoji teorie a praxe přípravy operací byly zaznamenány

v polovině padesátých let ve spojitosti s vědeckotechnickou revolucí. Vybavení armády raketovými jadernými zbraněmi, novými mohutnými klasickými prostředky ničení, elektronikou a prostředky automatizace velení vojskům a silám podstatně zvýšilo palebnou a údernou sílu, mobilitu všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Byly přehodnoceny nejdůležitější zásady teorie soudobých operací, které budou charakteristické:

- maximální rozhodností cílů,
- rostoucím prostorovým rozmachem,
- vysokou intenzitou, dynamikou a manévrovostí válečné činnosti,
- značnou různorodostí forem a způsobů plnění úkolů a rychlým přechodem od použití jedné k využívání druhé,
- hromadnými ztrátami osob a bojové techniky,
- velkou spotřebou materiálních prostředků.

Přitom rychlá činnost soudobých prostředků ničení, jejich podstatně vyšší síla a délka střelby změnily faktor času v práci velitelů a štábů. Stal se hlavním kritériem operativnosti velení vojskům.

To vyžadovalo rozšíření okruhu a rozsahu opatření při přípravě operací v podmínkách současného a poměrně podstatného snížení času na jejich vedení. Např. vznikla nutnost organizovat nové druhy zabezpečení, jako je ochrana vojsk (sil) proti zbraním hromadného ničení a radioelektronický boj, prudce vzrostl rozsah prací při přípravě válčiště a vytváření zásob materiálních prostředků, rovněž i opatření k zabezpečení vysokého morálně politického stavu vojáků a bojeschopnosti vojsk (sil).

Rostoucí rozsah práce velitelství a štábů svazů při přípravě operací vyžaduje od nich:

- zvláště vysokou úroveň organizátorské práce,
- hluboké znalosti způsobů vedení válečné činnosti, bojových možností a zásad použití soudobé techniky a výzbroje, zvláště raketových jaderných zbraní a nových druhů klasických zbraní,
- umění předvídat vývoj operace a ve velmi krátké době přijímat optimální rozhodnutí.

Velitelé, štáby a náčelníci všech stupňů při přípravě vojsk (sil) k bojové činnosti v těchto podmínkách musí zabezpečit včasné předání úkolů vykonavatelům, přesnou součinnost všech sil a prostředků, jejich všestranné zabezpečení a nepřetržitě velení. Ještě důležitější úlohu v průběhu přípravy operace získala každodenní

ní organizátorská práce velitele a štábu bezprostředně u vojsk (sil). Na přípravu operace v celku byly kladeny nové, náročnější a složitější požadavky.

Tyto požadavky vyplývají z obecných principů sovětského vojenského umění a tvoří systém základních idejí, nejdůležitějších zásad a návodů, které při jejich dodržení zabezpečují úplné a včasné splnění všech přípravných opatření a úspěšné vedení operace. Tento systém požadavků zahrnuje:

- trvalé udržování vysoké pohotovosti vojsk (sil) k vedení bojové činnosti,
- rychlost a plánovitost přípravy operace,
- utajení,
- centralizaci,
- poskytnutí dostatku času podřízeným,
- zdůvodněné a operativní rozhodnutí a plánů operace,
- organizaci všestranného zabezpečení a nepřetržitého velení vojskům.

Trvalé udržování vysoké pohotovosti vojsk (sil) k vedení bojové činnosti v soudobých podmínkách je podmíněno hromadným vybavením vojsk (sil) obou stran dalekosmými a rychle působícími prostředky jaderného a palebného ničení, jejich vysokou mobilitou a schopností vést mohutné předstihující údery. Proto vojska a zvláště síly a prostředky jaderného a palebného ničení i PVO musí mít v jakémkoli období přípravy operace vysokou bojovou pohotovost, která zabezpečuje jejich včasné a organizované zasazení v nejspříhodnějších podmínkách situace, zmařit a odrazit napadení nepřítele, okamžitě zahájit aktivní a rozhodnou činnost k jeho úplnému zničení.

Rychlost a plánovitost přípravy soudobých operací, jako jeden z nejdůležitějších požadavků, vyplývá z neustálé snahy operačních uskupení vojsk obou stran k získání a udržení iniciativy. Každá z nich o velké síle je schopna v krátké době způsobit rozhodující porážku.

Podle názorů západních odborníků ta strana, která předejde nepříteli ve vedení úderu, zeslabí bezmála o polovinu sílu jeho odvetného úderu, což do značné míry uchová bojeschopnost vlastních vojsk (sil). V důsledku toho bude mít tato strana větší naději na úspěšné dokončení operace. Proto boj o získání iniciativy začíná již v období přípravy operace. To vyžaduje uskutečnit všechna přípravná opatření v co nejkratší době. Rychlost ovšem nesmí vést k úspěchanosti. To názorně dokazují zkušenosti z minulých válek. Rych-

lost předpokládá maximální plánovitost a úplnost uskutečnění všech opatření na základě vysokého mistrovství velitelství a orgánů velení, použití skutečně vědecké organizace práce a nových metod práce se širokým využitím prostředků automatizace a mechanizace velení vojskům.

Utajení je v současné době jedním z hlavních požadavků přípravy operace, protože pravděpodobný nepřítel má k dispozici účinné a různorodé prostředky průzkumu a ničení, které mu umožňují rychle zjišťovat a nenadálým úderem mařit uskutečňovaná opatření. Dnes je těžké zabezpečit utajení jen udržením plánu operace v tajnosti a opatřeními operačního maskování a dezinformace. Vznikla naléhavá potřeba organizovat radioelektronický boj a efektivní opatření proti všem druhům a prostředkům průzkumu nepřítele. Jen komplexními opatřeními operačního maskování, REB, dezinformace, činností proti všem druhům průzkumu nepřítele a dodržováním pravidel utajeného velení můžeme dosáhnout maximálního utajení přípravných opatření.

Centralizace velení vojskům ze strany nadřízených velitelů v období přípravy operace měla vždy prvovýznam. V letech Velké vlastenecké války byla podmíněna nutností zabezpečení realizace zámyslu Hlavního stanu vrchního velení (velitelů frontů) v dané operaci a racionálním využitím všech sil a prostředků k dosažení cílů operace. Proto směr hlavního úderu, uskupení sil a prostředků, operační sestavu vojsk (sil), dobu vedení operace a základy součinnosti zpravidla určoval Hlavní stan (velitelé frontů).

V soudobých podmínkách tento požadavek nabývá na ještě větší význam, zvláště při přípravě prvních operací. Souvisí to především s jejich rostoucí složitostí, s nezbytností přísné centralizace při plnění všech hlavních úkolů jaderného a palebného ničení nepřítele, při organizaci bojového použití letectva, sil a prostředků PVO, útvarů a svazků jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Je pochopitelné, že přísná centralizace musí být pružně spojována s možností ponechat podřízeným rozumnou iniciativu. Přitom proporce mezi centralizovaným a decentralizovaným velením budou různé při přípravě operace a v průběhu jejího vedení.

Požadavek poskytnutí dostatku času podřízeným pro bezprostřední přípravu vojsk (sil) k operaci byl vypracován a zcela se osvědčil ještě v letech Velké vlastenecké války. V současné době, v podmínkách rozhodného zkrácení doby na uskutečnění přípravných opatření, ten-

to požadavek je aktuálnější. Jestliže zavedení nejnovějších prostředků automatizace a spojení umožňuje značně zrychlit proces přijetí rozhodnutí, plánování a doručení úkolů vykonavatelům, potom doba na praktickou přípravu vojsk (sil), jejich přeskupení, ženijní vybudování terénu, vytvoření zásob materiálních prostředků a plnění jiných úkolů se zkrátí jen nepatrně. Proto velitelství a orgány velení svazů v procesu **přípravy operací** musí tuto dobu racionálně rozdělit k úplnému a plánovitému splnění přípravných opatření.

Ve spojitosti se zkrácením doby, vyčleňené na práci velitelů a štábů, ještě více se zvyšuje význam **požadavku vysoké kvality přípravy rozhodnutí a plánování operace**. Omyly při přípravě a plánování v soudobých podmínkách jsou spojeny s podstatně těžšími následky, než tomu bylo v minulých válkách. Proto tvůrčí činnost velitele a štábu k přijetí optimálních rozhodnutí vyžaduje maximální použití analytických metod operačního výzkumu na základě využití výpočetní techniky a matematického modelování bojové činnosti.

Značný význam při přípravě operací má **požadavek všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk**. Bez toho není možné vyloučit nenadálé napadení nepřítelů z jakékoli prostorové sféry a vytvořit výhodné podmínky pro organizované zasazení svazů do sražení, těžko je možné zabezpečit vysokou odolnost sil a prostředků do zahájení operace a včasné vytvoření uskupení vojsk (sil) k jejímu vedení. Proto opatření operačního, speciálního, týlového a technického zabezpečení se organizují a uskutečňují nejen v zájmu vedení, ale také k zabezpečení přípravy operací.

Nepřetržitě velení vojskům (silám) v průběhu přípravy operace je jedním ze základních požadavků, které zabezpečují vysokou organizovanost, včasnost a přesnou poslušnost uskutečnění důležitých opatření. Pro realizaci daného požadavku je zapotřebí zabezpečit předstihující stupeň pohotovosti celého systému velení, který je rozhodujícím a hlavní pákou celého komplexu plněných opatření při přípravě operací.

Zvláštnosti přípravy operace závisí na těch objektivních podmínkách, za kterých je vedena. Jak o tom svědčí zkušenosti z druhé světové války a lokálních válek, operace byly připravovány včas, v průběhu operačních přestávek a v průběhu vedení předešlé (první) operace.

Příprava prvních operací probíhá většinou včas dlouho před zahájením vál-

ky. Velitelství a štáby armád agresivních států ve druhé světové válce s největším utajením plánovaly vpád svých vojsk do sousedních států, s utajením vytvářely uskupení sil a prostředků a připravovaly je k nenadálému úderu. V soudobých podmínkách v hlavních armádách agresivního bloku NATO varianty těchto plánů jsou prakticky procvičovány na každoročních cvičeních štábů a vojsk (sil), na válčících jsou již vytvořena bojeschopná uskupení sil, zásoby materiálních prostředků atd. Operace mohou být včas připravovány také v průběhu války, kdy v činnosti vojsk stran vzniká dlouhá doba klidu a záměrně přecházejí do obrany. Včasná příprava se vyznačuje:

- podrobným plánováním několika variant činnosti vojsk (sil), jejich podrobným procvičením na různých cvičeních a válečných hrách na mapách;

- utajením vytvoření uskupení vojsk a nahromadění materiálních zásob v průběhu dlouhé doby;

- intenzivním vedením průzkumu s cílem zjištění záměrů a možností nepřítelů, systematickým upřesňováním plánu operace (v závislosti na změnách podmínek situace).

Příprava operací v průběhu operační přestávky byla nejrozšířenějším způsobem ve druhé světové válce. To bylo podmíněno tím, že v závěrečném období každé operace byly vyčerpány bojové možnosti vojsk (sil) svazů, měnil se poměr sil a prostředků stran, operační týly zůstávaly pozadu nebo byly vyčerpány zásoby materiálních prostředků. To všechno mělo za následek nutnost operační přestávky pro přípravu další operace.

V průběhu operační přestávky velitelství a štáby svazů a svazků zpravidla v krátké době plánovaly další operaci, organizovaly bojovou činnost vojsk (sil), obnovovaly jejich bojeschopnost, přeskupovaly síly a prostředky, vytvářely zásoby materiálních prostředků a plnily další přípravná opatření. V závěrečném období války byly ovšem tyto přestávky stále kratší.

Z analýzy podmínek a charakteru soudobých operací je možné předpokládat, že časové meze operačních přestávek se budou i nadále zkracovat. Proto hlavním způsobem přípravy dalších operací bude uskutečnění přípravných opatření v procesu předešlých operací. Není vyloučeno, že v řadě případů může být využito také operačních přestávek. Např. po oboustranném vedení hromadných jaderných úderů budou mít vojska stran velké ztráty osob, bojové techniky, výzbroje a zásob mate-

riálu. Obnovení aktivní bojové činnosti bude vyžadovat určitou dobu na obnovení bojeschopnosti, vytvoření nových uskupení vojsk (sil) a jejich všestrannou přípravu. Proto operační přestávky mohou vznikat také v soudobých operacích, avšak jejich délka trvání bude poměrně malá.

Metody práce velitelství a orgánů velení svazů při přijímání rozhodnutí, doručení úkolů vojskům a plánování operací jsou závislé na objektivních podmínkách a na čase, který je k dispozici. Může být používána postupná a souběžná metoda plánování nebo jejich kombinace. Podstatou postupné metody plánování je to, že každý nižší velitelско-štábní stupeň zahajuje proces přijímání rozhodnutí, plánování operace a organizaci bojové činnosti vojsk (sil) až po tom, když nadřazený stupeň tento proces úplně skončí.

Tato metoda práce byla nejrozšířenější v letech Velké vlastenecké války. Spočívala v tom, že ve všech štábech shora dolů a uvnitř štábů byla všechna opatření pro přípravu operace uskutečňována v přísné posloupnosti. Nejdříve velitel frontu přijal rozhodnutí, seznámil se svým zámyslem členy vojenské rady a velitele druhů vojsk. Na základě rozhodnutí velitele frontu (armády) náčelník štábu nebo náčelník operačního oddělení osobně připravoval (textový nebo grafický) plán operace v jednom výtisku. Další důstojníci štábu se mohli zúčastnit této práce jen s povolením velitele. V souladu s plánem operace štáb zpracovával operační směrnici (rozkaz). Ve stanovené době výpisy odesílal armádám (sborům). V dalším byla tato práce postupně organizována u armád, svazků a útvarů.

Ve třetím období války, v souvislosti se zkracováním doby na přípravu operace, došlo ke zdokonalení této metody. Práce velitelství a orgánů velení byla společná, pružná a tvůrčí. Začala se široce prakti-

kovat operační orientace vedoucích funkcionářů polního velení o obdržení úkolu k vedení operace. To umožňovalo zkrátit čas a jednotné chápání cílů operace, vytvářelo rovněž podmínky pro souběžnou práci všech stupňů polního velení.

Další rozvíjení tendence zkracování doby na přípravu operací v poválečné době (zvláště po zavedení raketových jaderných zbraní) vedlo k širšímu osvojení **souběžné metody práce** velitelů a štábů. Při této metodě každý podřízený stupeň, bez toho aby čekal na ukončení plánování operace (boje) na nadřazeném stupni, souběžně s ním zahajuje práci na plánování operace (boje) na základě rozhodnutí nadřazeného velitele, které bylo předáno podřízeným ústně nebo jako směrnice (rozkaz) a v jednotlivých případech na základě zámyslu rozhodnutí. V tom případě byly úkoly podřízeným určovány předběžnými nařízeními. To znamená, že souběžně, v určitém časovém rozmezí bylo zahajováno plánování operace (boje) na všech stupních a uskutečňována další přípravná opatření. K zabezpečení pravidelné a racionální práce je zavedena u všech štábů svazů, svazků a útvarů přesná jednotná metodika práce, která vychází z podrobně rozdělených funkčních povinností jednotlivých funkcionářů.

V podmínkách neustálého rozvíjení tendence zkracování doby na přípravu operací je souběžná metoda práce nejperspektivnější. Její zavedení a zvládnutí ovšem nevylučuje používat také jiných metod, které se osvědčily v letech války. Proto velitelé a jejich štáby v praxi operační přípravy musí zvládnout veškeré metody práce ve spojitosti s všestranným využitím prostředků automatizace a mechanizace velení vojskům.

PŘÍPRAVA A VEDENÍ SPOLEČNÉ BOJOVÉ ČINNOSTI VOJSK PVO

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka
P. S. Babalova, uveřejněný v „Informačním sborníku štábu spo-
jených ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy“
čís. 17/1979.*

V souvislosti s neustálým rozvojem prostředků vzdušného napadení a zvyšováním jejich bojových možností stále narůstá úloha protivzdušné obrany. Jejím úkolem je nedopustit úder prostředků vzdušného napadení nepřítele na administrativní, politická a průmyslově ekonomická střediska, bránit rovněž hlavní uskupení pozemních vojsk a letectva ve strategické operaci na válčišti.

Tyto úkoly je možné plnit jen společným úsilím vojsk PVO státu a PVO pozemních vojsk.

Protivzdušná obrana pozemních vojsk a PVO státu tvoří po zahájení války jakýsi první sled, který zahrnuje pohraniční pásmo. Proto je účelné včas rozvinout část sil a prostředků PVO pozemních vojsk v souladu s celkovým zámyslem použití sil a prostředků PVO včetně jejich použití v rámci pohotovosti.

Zvýšení rozsahu úkolů, které plní vojska PVO státu a pozemních vojsk, vyžaduje všestranné sladění jejich úsilí. Zvláštní význam má přitom volba neoptimálnějšího způsobu součinnosti, pásem odpovědnosti za obranu objektů proti úderům ze vzduchu, způsobů organizace velení silám a vedení průzkumu.

Ze zkušenosti ze cvičení vyplývají některé názory na přípravu a vedení protivzdušné obrany na válčišti.

Při přípravě operace na válčišti zasluhuje zvláštní pozornost:

— vytvoření takového uskupení sil a prostředků PVO, které zabezpečí soustředění úsilí protivzdušné obrany na hlavních směrech pravděpodobné činnosti vzdušných a kosmických sil nepřítele a

zničení jeho sil a prostředků v maximální vzdálenosti od bráněných objektů a prostorů;

— těsná součinnost mezi svazky operačních svazů a svazky PVO státu a pozemních vojsk;

— nejúplnější využití bojových možností každého druhu vojska,

— možnost manévru a přeskupení sil a prostředků PVO v průběhu bojové činnosti;

— spolehlivé velení silám v jakékoli situaci a jejich odolnost v případě použití nepřátelských zbraní hromadného ničení.

Při organizaci společné činnosti protivzdušných sil v pohraničních prostorech nabývá na zvláštní důležitosti vytvoření jednotného radiolokačního systému pozorování s příslušnými parametry radiolokačního pole, které účinně zabezpečí stíhací letectvo a protiletadlové raketové vojsko při odražení vzdušného nepřítele v malých a velmi malých výškách.

Proto je účelné na nejpravděpodobnějších směrech průlomu protivzdušné obrany nepřítelem rozvinout radiolokační stanoviště pozemních vojsk v souladu s uskupením radiotechnického vojska PVO státu.

Důležité je dále stanovit způsob zvýšení efektivity radiolokačního průzkumu v průběhu bojové činnosti, a to vyčleněním sil a prostředků z pozemních vojsk a letounů radiolokačního hlídkování.

Organizace společné bojové činnosti vojsk PVO státu se silami a prostředky PVO pozemních vojsk zpravidla zahrnuje rozdělení bojových úkolů k odražení úderů vzdušného nepřítele, vytvoření jednot-

ného systému průzkumu, protiletadlové raketové a letecké obrany objektů a vojsk.

Štáby součinnostních sil společně zpracují plán součinnosti, tj.:

- dohovory způsob vedení průzkumu a vzájemné výměny zpráv, způsoby uvědomování sil a prostředků PVO vojsk a štábů o vzdušné situaci v míru, v období ohrožení a při zahájení bojové činnosti;

- stanoví způsob společné činnosti stíhacího letectva PVO státu a leteckých armád podle různých variant odrážení úderů nepřítele ze vzduchu, podle možných směrů a čar zasazení a vyvedení stíhacího letectva z boje, podle možností využití letišť pro rozmístění a manévry;

- určí posloupnost činnosti stíhacího letectva s protiletadlovými, protiletadlovými raketovými a protiradioelektronickými prostředky, dále i způsob jejich velení.

Současně s rozpracováním plánu součinnosti připravují se operační skupiny pro VS součinnostních svazů a svazků.

Do zahájení bojové činnosti (v období přechodu vojsk z mírového na válečný stav) je účelné vysílat takové operační skupiny na velitelská stanoviště PVO státu, včas rozvinutá a zabezpečující velení PVO pozemních vojsk v době jejich operačního rozvíjení při zahájení války. V průběhu útočné operace na válčišti musí svazy a svazky PVO státu vysílat takové skupiny na VS PVO pozemních vojsk.

Vytvoření potřebného uskupení PVO na válčišti a rozpracování plánu součinnosti i jiných dokumentů, které sladí použití sil a prostředků, nevyčerpává všechny otázky spojené s přípravou a vedením bojové činnosti na válčišti.

Důležitou úlohu při řešení těchto otázek má praktické procvičení stanoveného způsobu velení a udržování součinnosti sil PVO. Proto je účelné již v míru pravidelně organizovat společná cvičení, nácviky a v průběhu každodenní bojové přípravy a pohotovosti procvičovat jednotlivé otázky součinnosti.

Hlavní úsilí velitelství, štábů a vojsk po zahájení bojové činnosti směřuje k velení pohotovostním silám a prostředkům, uvedení vojsk do bojové pohotovosti vedení průzkumu, rychlému zhodnocení a předvídání vývoje situace, upřesnění bojových úkolů, přijetí rozhodnutí k odražení, k organizaci součinnosti a přijetí opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk a jejich bojové pohotovosti, narušených v důsledku nenadálých nepřátelských úderů.

Bojová činnost, kterou vedou vojska PVO státu, v podstatě smeluje úsilí všech

prostředků PVO na válčišti ke zničení vzdušných a kosmických sil nepřítele na jednom nebo několika směrech. Proto je neoddělitelnou součástí celého ozbrojeného zápasu na válčišti.

Čím úspěšněji působí vojska PVO, tím jsou spolehlivěji bráněny strategické objekty státu, raketová a pozemní vojska, letectvo před úderem vzdušného nepřítele; tím úspěšněji se budou rozvíjet operace na válčišti a válka v celku.

Čím úspěšněji se budou rozvíjet operace druhů ozbrojených sil, čím větší ztráty bude mít nepřítel v důsledku těchto operací, tím slabší budou jeho úderové objekty teritoria státu a na uskupení vojsk.

V závislosti na stupni nenadálého napadení nepřítele může začínat bojová činnost vojsk PVO na válčišti k jeho odražení v různých podmínkách.

Nejsložitější otázkou pro vojska PVO státu je odražení nenadálého napadení vzdušných a kosmických prostředků nepřítele. Vyžaduje okamžité zasazení bezmála všech pohotovostních sil a prostředků PVO státu a převážné části pohotovostních sil PVO pozemních vojsk. Přitom všechno úsilí průzkumu směřuje k včasnému zjištění vzdušných cílů, určení dráhy jejich letu a pravděpodobnosti síly úderu na jednotlivých směrech. Zvláštní pozornost zasluhuje zjišťování cílů ve velkých a malých výškách a vyhledávání zdrojů rušení.

V závislosti na rozmachu ozbrojeného zápasu na válčišti nebude na jednotlivých směrech bojové činnosti stupeň bojového úsilí vojsk PVO stejný. Proto na některých směrech budou vojska odrážet hromadné úderové vzdušného nepřítele, na jiných bude vést boj jen malými skupinami letectva a jednotlivými letouny.

Nejsložitější, ale současně také nejpravděpodobnější bude bojová činnost vojsk PVO při odražení hromadného napadení nepřítele současně na všech hlavních vzdušných směrech. V tomto případě nabývá na zvláštním významu pružnost centralizovaného velení, na kterém v první řadě závisí možnost včasného manévru sil a prostředků PVO, především stíhacího letectva, na jednotlivé směry.

Úspěšné odražení nepřátelského napadení závisí na soustředění sil a prostředků PVO k činnosti proti hlavním uskupením vzdušného nepřítele, nepřetržitým působením převahou sil do celé hloubky činnosti, vedení překvapivých úderů a použití nových prostředků a způsobů boje.

Výsledky bojové činnosti vojsk PVO bu-

dou přitom do značné míry záviset na tom, jak velitel a štáb PVO správně a včas zjistí zámysl nepřítele, směr a charakter činnosti jeho hlavního uskupení letectva, jak dokáže soustředit potřebné síly a prostředky PVO k jeho zničení.

K odražení hromadných úderů vzdušného nepřítele je účelné zasadit do boje současně jak síly PVO státu, tak síly PVO pozemních vojsk, rozdělit je podle cílů, směrů a čar.

Rozdělení vzdušného nepřítele mezi součinnostní síly a prostředky je výhodné uskutečnit u ústředního velitelského stanoviště PVO státu a v souvislosti s postupem vojsk frontů na území nepřítele z VS PVO pozemních vojsk. Přitom zvláštní pozornost zasluhuje centralizované velení všem silám a prostředkům PVO z ústředního velitelského stanoviště PVO státu a velitelského stanoviště PVO pozemních vojsk. Ve spojitosti s tím mohou být vyčleněné operační skupiny příslušných VS použity ke sladění činnosti vojsk PVO, udržování trvalého spojení mezi orgány velení, včasnému doručení přijatého rozhodnutí součinnostním silám a upřesnění vzniklých otázek v průběhu bojové činnosti.

Nejdůležitější podmínkou úspěšného odražení hromadných úderů vzdušného nepřítele a rozhodného zničení jeho hlavních uskupení je poměr hustoty vlastních zasazených sil a prostředků PVO do sražení s operační a taktickou hustotou náletu nepřátelského letectva. Proto manévr aktivních palebných prostředků PVO na ohrožené směry je neefektivnějším způsobem dosažení taktické a operační převahy nad nepřítelem v průběhu sražení. Zvláště důležitý je včasný manévr stíhacího letectva. V podmínkách bez použití jaderných zbraní budou síly a prostředky PVO státu a pozemních vojsk vést boj se značnými skupinami letounů taktického letectva a letectva letadlových lodí, které budou působit v hustých bojových sestavách v úzkých pásmech, z malých vý-

šek a zpravidla mimo postavení protiletadlového raketového vojska.

V průběhu boje se vzdušnými a kosmickými silami nepřítele jsou možné značné ztráty vojsk PVO. To může zeslabit a narušit obranu nejdůležitějších prostorů a objektů.

K obnovení narušeného systému protivzdušné obrany bude nutné uskutečnit přeskupení vojsk PVO, zasadit nové jednotky (útvary) a zálohy, v první řadě stíhací letectvo jako sílu s nejvyšší manévrovací schopností, dále svazky protiletadlového raketového a radiotechnického vojska.

Při narušení systému PVO jadernými údery nepřítele budou operační svazy ihned přijímat opatření k jeho obnovení, a to

- zahájením činnosti záložních velitelských stanovišť,
- zasazením záložních spojovacích prostředků a prostředků velení, přeskupením útvarů radiotechnického vojska, protiletadlového raketového vojska a stíhacího letectva na nejnebezpečnější směry,
- rozvíjením a zasazením záloh do boje.

Zkušenosti ze cvičení posledních let svědčí o tom, že protivzdušná obrana nabývá stále více na koaličním charakteru, vyžaduje současné využití sil a prostředků různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. To současně vyžaduje vysokou pružnost a operativnost při organizování a udržování součinnosti. Ve spojitosti s tím by bylo účelné v rámci koordinace činnosti spojeneckých sil a prostředků PVO vytvořit nějaký jednotný orgán PVO, možná u hlavního velitele válčiště.

To jsou některé zvláštnosti organizace vedení bojové činnosti sil a prostředků PVO státu a pozemních vojsk, které je nutné brát v úvahu při dalším zdokonalování protivzdušné obrany států — účastníků Varšavské smlouvy.

z kapitalistických armád

OBRANA MĚST POZEMNÍMI VOJSKY ARMÁD NATO

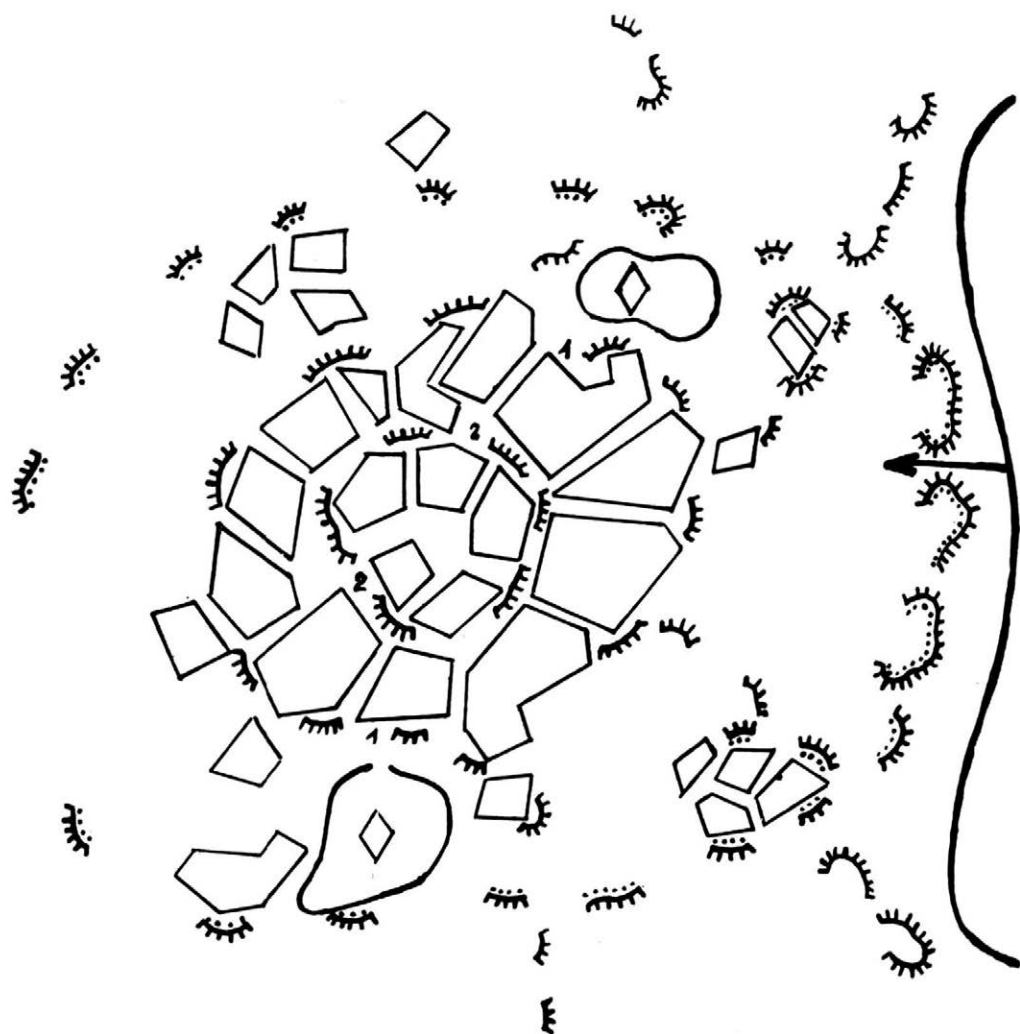
Podplukovník Ing. Josef Kašpar

V armádách NATO, zejména v armádě USA, věnují v posledních letech zvýšenou pozornost přípravě vojsk na boj ve městech a osadách (vesnicích). Podle jejich názorů se současná hustota, situování a další růst zastavěných prostorů musí odrazit v tom, že bojová činnost v těchto podmínkách se stane nedílnou součástí operací. Jsou rozpracovány zásady boje v zastavěných prostorech, přičemž jsou respektovány druhy a charakteristiky různých zastavěných prostorů. Např. v americké armádě rozlišují čtyři odlišné skupiny zastavěných prostorů:

1. Vesnice (počet obyvatel do 1000 osob);
2. Zastavěné pásy (spojující zastavěné prostory podél komunikací a v údolích);
3. Města (počet obyvatel do 100 000, přičemž tato města nejsou součástí hlavních urbanistických komplexů);
4. Velkoměsta s přidruženými předměstími (obyvatelstvo až do několika milionů a rozlohou 150 a více km²).

Vesnice a zastavěné pásy budou především ovlivňovat bojovou činnost jednotek, města bojovou činnost brigád a divízi a velkoměsta divízi a sborů. Z toho se dále zmíním jen o některých zásadách a možných variantách obrany měst, protože boj o města může být častou a důležitou součástí bojové činnosti našich vševojskových útvarů a svazků.

Obraně měst přisuzují důležitou úlohu z toho důvodu, že poskytují obránci ochranu před účinky různých zbraní, velké možnosti ve využití budov, domovních bloků a různých dalších objektů k vybudování odolné obrany a další výhody a tím mu umožňují úspěšně se bránit i proti několikanásobně silnějšímu protivníkovi. Vzhledem k lepším možnostem krytu a skrytu v zastavěném prostoru, může obránce (podle jejich názorů) odrazit útok protivníka i při poměru sil vyšším než 3 : 1 ve prospěch útočníka. Obrana měst je obvykle součástí celkového obranného systému divize nebo sboru a zahrnuje obranná zařízení jak na přístupech k městu, tak i uvnitř města. Možné začlenění města do obranného systému — viz **obr. 1**.

- Legenda:**
- Vnější obranná čára
 - 1** 1. vnitřní obranná čára
 - 2** 2. vnitřní obranná čára

Poznámka: Podle situace mohou být vytvářeny 1–2 vnější obranné čáry, vzdálené od sebe 15–25 km i více.

Obr. 1

V samotném městě se obrana organizuje v celé jeho šířce a člení se do celé hloubky města. Podle rozlohy města může pozůstat z jedné, dvou a někdy i tří obranných čar, které zahrnují obranné rajóny jednotek a prostory rozmístění záloh. Tři obranné čáry se zpravidla budují jen ve velkých městech, jejichž hloubka (i s předměstími) přesahuje 20 km.

První obranná čára vnitřní obrany města je považována za hlavní a brání jí hlavní síly posádky města. Skládá se z obranných rajónů praporů (rajónů obrany praporek taktických uskupení), rotních a četových opěrných bodů, palebných postavení dělostřelectva a minometů, mezilehlých čar, záložních a klamných rajónů obrany, míst velení a systému zátarasů.

Na rozdíl od polní obrany základ každého obranného rajónu (opěrného bodu) tvoří odolné kamenné nebo betonové budovy, zpevněné a přizpůsobené pro kruhovou obranu, nebo několik budov (domovních bloků) odolných proti palbám dělostřelectva a úderům letectva.

Přední okraj první vnitřní obranné čáry zpravidla probíhá předměstími a někdy i na bližších přístupech k městu. To je především dáno nutností zabezpečit dostatečnou ochranu vojsk před účinky jaderných zbraní. V případě, že přední okraj první obranné čáry probíhá uvnitř města, vysílají se na přístupy k němu krycí jednotky a bojová zajištění.

V prostorech rozmístění druhých sledů (záloh) praporů, brigád a divizí se budují obranné rajóny (opěrné body) a úkryty pro živou sílu a techniku, příčná postavení a klamně obranné rajóny, palebná postavení prostředků nadřízeného velitele a systém zátarasů.

Na druhé, popř. i třetí vnitřní obranné čáře se budují obdobné prvky obrany jako na první. Tyto čáry jsou obvykle obsazeny jen z části a většinou jsou zaujímány až v průběhu boje druhými sledy (zálohami) nebo ustupujícími vojsky.

Na důležitých směrech mohou být mezi obrannými čarami vybudovány i záložní opěrné body.

Městská zástavba zpravidla neumožňuje plně využít maximálního dostřelu palebných prostředků a nutí jednotky i útvary k tomu, aby podle situace zaujímaly a bránily i užší úseky obrany než v otevřeném terénu. Rovněž i hloubka jejich sestav může být menší.

Bojové sestavy jednotek, útvarů a svazků jsou zpravidla členěny do dvou sledů, přičemž většina sil je umístěna

v prvním sledu. K obraně města jsou převážně určovány mechanizované jednotky a útvary (k obraně velkých měst i celé svazky). V jednotkách se bojové sestavy nečlení jen do hloubky, ale také do výšky (palebné prostředky se rozmísťují v nižších i vyšších patrech budov, aby bylo dosaženo vrstevné palby).

Opěrné body mechanizovaných rot se skládají z opěrných bodů čet. Zpravidla zahrnují několik budov nebo domovních bloků a vždy se připravují pro kruhovou obranu. Zvlášť důležité budovy však mohou bránit i větší síly než je rota. Mechanizovaná rota obvykle brání opěrný bod zahrnující 2 až 4 domovní bloky do šířky a 2 až 3 domovní bloky do hloubky. To znamená, že šířka opěrného bodu roty může dosahovat 500 až 1200 m a hloubka 500 až 900 m.

Mechanizovaný prapor brání rajón (uzel) obrany, který při souvislé městské zástavbě může zahrnovat 5 až 10 domovních bloků na šířku a 5 až 7 domovních bloků do hloubky. Šířka obranného rajónu se může pohybovat kolem 3 km i více, hloubka kolem 2 až 2,5 km. Pro vedení obranného boje může být posilován tanky, ženijními jednotkami a ohňomety a podporován dělostřeleckým oddílem.

Obranné rajóny praporů a opěrné body rot připravené uvnitř města zpravidla nemají mezi sebou mezery. Ty mohou být vytvářeny jen na těch úsecích, které mohou být účinně postřelovány (např. nezastavěné prostory na předměstích, parky, náměstí).

Mechanizovaná brigáda dostává při obraně města úsek obrany, jehož šířka závisí na místě a úkolu brigády, rozloze a důležitosti města v obranném pásmu svazku a dalších faktorech. Při obraně uvnitř velkého města bude zpravidla zaujímat užší úsek obrany, než zaujímá v normálních polních podmínkách. Pro vedení obranného boje může být posilována jedním až dvěma dělostřeleckými oddíly, ohňometnými jednotkami (včetně ohňometných tanků), ženijními jednotkami a dalšími prostředky.

Mechanizovaná divize brání celé město nebo vyčleňuje k jeho obraně nezbytnou část sil. Při obraně velkého města nebo hustě zastavěného prostoru může divize dostat pásmo obrany, které se dělí na úseky bráněné brigádami.

Uvedené normy představují jen možnou variantu využití jednotek, útvarů a svazků americké armády při obraně města (zastavěného prostoru). Obecně platnou zásadou je, že velitelé všech stupňů musí své jednotky, palebné prostředky, zá-

lohy a zátarasy rozmísťovať tak, aby mohli odraziť útok protivníka z ktorejkoľvek strany a útočníkovi pritom spôsobiť maximálnu škodu. Názory v ostatných armádach NATO sú obdobné, ale v konkrétnych údajoch, napr. počte a normách, môžu byť určité odlišnosti.

Zvláštnu pozornosť venujú organizácii systému palby a zátarasov. Kolem oporných bodov četa a rota sa pripravuje viacerostupňová palba z ručných zbraní. Veľký význam je prísudzovaný palbe z ručných protitankových zbraní a granátometov a takému systému zátarasov. Mimo bežných protitankových a protipěchotných zátarasov sa v mestách budujú barikády a závaly. Na najdôležitejších komunikáciách a na okraji mesta môžu byť uložené i jaderné miny. Ve prospěch prvosledových praporek a brigád budú pôsobiť i bitevní vrtulníky.

Významnou úlohu prísudzujú zápalným prostriedkom. K ničeniu živé sily a techniky protivníka, k zapáleniu rôznych objektov a k zabráneniu postupu pěchoty, OT a tankov protivníka přes volné prostory mají být široce používány různé zápalné prostriedky (napalmové letecké pumy, dělostřelecké zápalné granáty, ohňometné tanky, zápalné fúgasy a ďalšie).

Brigádni a divizní dělostřelectvo a protiletadlové prostriedky sa rozmísťujú po oddieloch alebo i po bateriách v voľných priestoroch vnútri mesta a na jeho odvrátených okrajoch. Časť dělostřelectva, zejména SHH 155 mm, může být využita i pro

přímou střelbu. RS Lance se obvykle rozmísťují za městem.

Časť tankov z tankových praporek brigád sa prideluje mechanizovaným praporekam. Palebná stanovištia tankov sa budujú pred budovami, v parcích, záhradách a jiných vhodných miestach, z nichž môžu tanky viesť palbu do určených sektorov a na maximálnu vzdialenosť streľby. Tanky, ktoré boli ponechané v druhom sledu brigády alebo i praporek, môžu viesť proti-teče alebo sa podieľať na obrane dôležitých objektov v hĺbke obrany. Určitou zvláštnosťou je, že proti-teče budú vedené malými skupinami tankov a pěchoty z rôznych smerov a priestorov (ulicami, přes náměstí, parky apod.).

Pri vedení obranného boja vnútri mesta kladou dôraz na úpornú obranu jednotlivých budov a ďalších objektov. Veľký význam prísudzujú bojové činnosti malých jednotiek, jejich iniciatív a manévru. Počítajú i s tým, že časť jednotiek zůstane v týlu útočících vojsk protivníka a budou tam působit jako diverzní průzkumné skupiny.

Z uvedeného vidíme, že naše útvary a svazky se ve městě mohou setkat se silnou, hluboce členěnou a odolnou obranou nepřítelů, jejíž překonání si vyžádá značného úsilí a dokonalé součinnosti všech druhů vojsk, vysoké znalosti boje ve městě a organizačních schopností velitelů a štábů.

VZDUŠNÁ MÍSTA VELENÍ NEJVVYŠŠÍHO VELITELSTVÍ USA

V plánech válečných příprav USA a dalších států agresivního bloku NATO zaujímají významné místo opatření k dalšímu zdokonalování systému velení ozbrojeným silám v jaderné válce. Vojenskopolitické vedení USA se snaží při řešení tohoto úkolu především dosáhnout vysoké centralizace velení vojskům a silám válečného loďstva a zabezpečit odolnost systémů velení a spojení. K tomuto účelu v USA vznikl a dále se zdokonaluje globální systém operačního velení (GSOV) ozbrojeným silám, který zahrnuje v jediný celek systémy velení spojených a speciálních velitelství, druhů ozbrojených sil, správ ministerstva obrany a řady dalších ministerstev a resortů. Je spojen se základními vládními a vojenskými orgány velení Kanady a velitelstvími stanovišti spojených ozbrojených sil NATO.

Nejdůležitějšími podmínkami spolehlivé a nepřetržité činnosti tohoto systému velení v podmínkách vedení jaderné války podle názoru Pentagonu jsou:

- vytvoření rozvětvené sítě hlavních a záložních velitelství stanovišť (předem připravených pozemních a vzdušných),

- dostatečně vysoký stupeň jejich odolnosti,

- komplexní využití různých spojovacích systémů a prostředků automatizace.

Již na konci padesátých let přijaly USA rozhodnutí: současně s výstavbou předem připravených stálých míst velení, zahájit vytvoření vzdušných velitelství stanovišť (VVS) pro výbor náčelníků štábů (VNŠ) a celou řadu speciálních a spojených velitelství. Měla rozšířit možnosti nejvyššího vojenského velení USA, včetně prezidenta a ministerstva obrany, velet ozbrojeným silám v podmínkách jaderné války.

Na konci šedesátých a začátku sedmdesátých let, kdy došlo k dalšímu zdokonalování prostředků — nosičů jaderných zbraní a ke značnému zvýšení přesnosti ničení objektů s využitím mezikontinentálních balistických raket (MBR) a raket odpalovaných z ponorek (ROP), se zvláště naléhavostí vyvstala otázka o stupni přežití nebo zranitelnosti velitelství stanovišť.

V této době velitelství letectva USA již získalo dostatečně bohaté zkušenosti z využívání stálých (předem připravených) a pohyblivých (vzdušných a plovoucích) velitelství stanovišť jako záložních míst velení v době války.

Využití plovoucího VS jako záložního VS výboru náčelníků štábů nesplnilo oče-

kávání. Z hlediska odolnosti byla nejspolehlivější vzdušná VS.

Velitelství letectva USA věnovalo vzdušným VS velkou pozornost. Ve druhé polovině šedesátých let je proto zapojilo do globálního systému vzdušných velitelských stanovišť (GSVVS). Ten zahrnoval VVS VNŠ, záložní systém velení strategického leteckého velitelství (SLV), vzdušná VS hlavních velitelů letectva USA v Evropě, v prostorech Tichého a Atlantického oceánu, konečně letouny-retranslatory systému velení ROP. V současné době je v systému přes 50 letounů, převážně typu EC-135. Globální systém VVS pokládá americké velení za záložní. Má sloužit pro velení ozbrojeným silám pro případ vyřazení stálých míst velení z boje.

Podle názorů zahraničních odborníků mají VVS ve srovnání se stálými místy velení některé významné přednosti, např. vyšší stupeň odolnosti, pohyblivost a manévrovost, poměrně nevysoké pořizovací náklady a nevelké lhůty jejich výstavby.

Současné ukazují i na celou řadu nedostatků VVS. Jsou to např. poměrně krátká doba trvání bojové směny ve vzduchu (EC-135 do 10, E-4 do 16 hodin), poměrně nevelká užitečná plocha, nedostatečná spolehlivost spojovacích prostředků v podmínkách použití jaderných zbraní, žádná ochrana před elektromagnetickými impulsy jaderného výbuchu, žádné prostředky automatizovaného zpracování údajů, závislost na letištní síti a meteorologických podmínkách.

Ke snížení rizika zničení VVS na zemi na minimum Američané plánují pro případ nebezpečí vzniku ozbrojeného konfliktu vzlet pohotovostních letounů k bojovému hlídkování a systematické změny letišť každého VVS.

Zvláštní úlohu v systému GSVVS mají VVS VNŠ a SLV. Osobní letoun prezidenta USA může rovněž patřit v případě nutnosti do tohoto systému. Jako osobní letouny prezidenta USA se používají dva speciálně upravené typy „Boeing VC-137“. Jeden z nich je hlavní, druhý záložní.

V době výjezdu prezidenta vyčleňuje se speciální operační skupina v počtu 10–12 lidí. Zabezpečuje prezidenta i doprovod nezbytnými informacemi. V normálních podmínkách tato skupina nepracuje. Prezidenta vždy doprovází důstojník, který má k dispozici přenosnou aparaturu. Ta mu umožňuje předávat kódované rozhodnutí k použití jaderných zbraní.

Spojovací prostředky na palubě letounu zabezpečují prezidentovi otevřené a utajené telefonní a telegrafní spojení ve

VKV a KV rozsahu, dále prostřednictvím umělých družic země s jakýmkoli místem velení GSOV, včetně vzdušných VS. Maximální vzdálenost spojení s pozemními stanicemi v rozsahu VKV je 300–400 km, v rozsahu KV do 6000 km. Použití silného vysílače VKV spojení (1 kW) zvyšuje možnost navázat spojení s letouny globálního systému VVS, především s VVS VNŠ v podmínkách použití jaderných zbraní.

Při letech prezidenta v rámci kontinentální části USA používá se speciální systém VKV rádiového spojení. Zahrnuje síť pozemních přijímacích a vysílacích spojovacích uzlů, zpravidla umístěných společně s automatickými přepojovacími středisky.

K zabezpečení prezidenta utajeným spojením je vytvořen speciální systém vládního telefonického a telegrafního spojení. Jeho aparatura je umístěna na hlavním a záložním letounu prezidenta, vzdušném VS VNŠ a v síti hlavních retranslačních uzlů spojeného spojovacího systému ministerstva obrany. Systém může zabezpečovat spojení současně dvěma kanály telefonního a dvěma kanály dálkopisného spojení.

Při pobytu prezidentova letounu na speciálně vybudované ploše připojují se k němu s využitím speciálního kabelu současně tři samostatné kabelové linky, které jej spojují se spojeným spojovacím systémem ministerstva obrany.

V době zahraničních cest prezidenta doprovází jeho letoun vzdušné VS VNŠ, které udržuje neustálé spojení s hlavním a záložním VS VNŠ. V případě nezbytnosti VVS VNŠ může být použito jako spojovací uzel pro retranslaci nařízení prezidenta.

Prezidentův letoun není předurčen speciálně pro velení ozbrojeným silám v době války. Tento úkol plní VVS VNŠ.

Vzdušné velitelské stanoviště VNŠ je předurčeno k plnění funkce záložního místa velení prezidenta, ministra obrany nebo jeho zástupců v případě jaderné války.

VVS VNŠ je udržováno ve stavu vysoké bojové pohotovosti. Jeden letoun s operační skupinou je připraven v patnáctiminutové pohotovosti ke vzletu, druhý letoun jej může v případě potřeby vyměnit. K nácvikům příslušníků operačních skupin a osádek uskutečňují letouny VVS pravidelné cvičné lety jak uvnitř státu (hlavně podél východního pobřeží), tak i za jeho hranicemi.

Na VVS VNŠ jsou zabudovány rádiové stanice VKV, KV rozsahu, rovněž dálkopisného, dlouhovlnného a velmi dlouhovln-

ného spojení. Široce rozvětvená síť stálých a pohyblivých rádiových stanic podél možných směrů jeho bojového hlídkování zabezpečuje spolehlivou práci VVS na základě spojeného spojovacího systému ministerstva obrany.

Systém dlouhovlnného a velmi dlouhovlnného spojení je předurčen k doručení nařízení prezidenta místům velení MBR, strategických bombardovacích letounů a na moři operujícím ROP.

Záložní systém velení SLV zahrnuje VVS velitele SLV, západní a východní zóny, vzdušná místa velení k odpálení (VMVO) MBR a letouny-retranslatory.

VVS velitele SLV má nepřetržitou bojovou pohotovost ve vzduchu. Bojová směna letounů se střídá po osmi hodinách. Přitom pokud letoun ve vzduchu nenaváže spojení ve všech sítích s odpovídajícími pozemními spojovacími uzly, střídáný letoun nemá právo odlétnout ze zóny hlídkování.

Hlídkování se uskutečňuje ve výšce asi 8000 m po kruhových trasách letu tak, aby operační skupina VVS měla neustále spolehlivé spojení prostřednictvím sítě pozemních VKV stanic se štábem SLV.

Operační skupina má na palubě VVS 17 lidí ve složení: dozorcí generál, jedenáct operačních důstojníků a pět radistů. Službu mají všichni generálové štábu SLV s výjimkou velitele a jeho zástupce. Povinnosti dozorcího generála jsou velmi široké. Prostřednictvím něho, v případě zničení hlavního VS bude velet výbor náčelníků štábů silám SLV. Má právo společně se speciálně vyčleněným důstojníkem otevřít obálku s kódem k použití jaderných zbraní. Při vydání nařízení k odpálení MBR musí být přítomni čtyři lidé: dozorcí generál, náčelník směny, spojovací důstojník a velitel letounu.

Vzdušná VS východní a západní zóny jsou záložními místy velení velitele SLV ve své zóně odpovědnosti.

Vzdušná místa velení k odpálení raket jsou předurčena pro retranslaci nařízení k odpálení MBR. K zabezpečení spolehlivého odpálení současně vzlétají do vzduchu tři VMVO, která překrývají prostory rozmístění MBR SLV.

Hlavním úkolem letounů-retranslatůrů je zabezpečení vzdušného mostu pro spojení ve VKV rozsahu mezi VS velitele SLV, VVS východní zóny a VVS VNŠ. To umožňuje VVS VNŠ předávat velení SLV nařízení prezidenta, v první řadě k použití strategických jaderných zbraní.

Na všech VVS SLV je prakticky stejná spojovací aparatura jako na VVS VNŠ. Kromě toho na VVS SLV, které zahrnuje

VMVO je aparatura pro dálkové odpalování MBR. Ta zabezpečuje ve VKV rozsahu předání předem připravených nařízení k odpálení MBR.

V současné době je hlavním letounem pro rozmístění vzdušných velitelských stanovišť typ EC-135, který má řadu podstatných nedostatků. K jejich odstranění se uskutečňuje program přeměnit jako VVS letoun Boeing-747-200, který má pojmenování E4. Jeho celková užitečná plocha téměř 5krát převyšuje plochu letounu EC-135.

V letounu jsou místnosti pro velitele směny, zasedací sál a pracovní místnost operační skupiny. Na letounu E-4 může být rozmístěno celkem až 95 lidí, z toho 27 lidí leteckého a inženýrského personálu a operační skupina v počtu 39 lidí.

Ke zvýšení možnosti delšího pobytu ve vzduchu zřizuje se na všech letounech systému doplňování pohonnými hmotami, který jim umožňuje nepřetržitě pobývat ve vzduchu až 72 hodin.

Na novém VVS je plánováno mít celkem 13 samostatných spojovacích podsystemů o rozsahu od 14 kHz do 8 GHz. Hlavní z nich jsou: koncové stanice systému strategického družicového spojení DSCS-2, systém družicového spojení „Afsatcom“, „Flitsatcom“. Podle názoru odborníků využití těchto systémů zabezpečí pro VVS spolehlivé a trvalé spojení s orgány velení GSOV, s místy velení pro odpálení MBR a s místy velení bombardovacích letounů SLV v podmínkách použití jaderných zbraní a nepřátelského aktivního a pasivního rušení.

V podsystemu dlouhovlnného a velmi dlouhovlnného spojení se předpokládá využívat stejného rozsahu (17—60 kHz) jako v dosavadních systémech. Síla vysílače je však desetkrát větší. Parametry vysílací antény zůstávají prakticky beze změn: délka asi 8500 m o průměru 15 mm.

Na palubě VVS se zřizují:

- podsystem vnitřního telefonického spojení o 150 telefonických kanálech,
- 8 zařízení pro zobrazení situace,
- soupravu registrační aparatury,
- systémy technické kontroly práce spojovacích prostředků.

Značná pozornost při vybavení VVS se věnuje zdokonalování aparatury pro zpracování získaných informací. Ta má umožnit značně zvětšit možnosti VVS analyzovat přicházející údaje. Předpokládá se instalovat na něm přenosný samočinný počítač a až osm dálnopisů.

(Ze sovětského tisku)

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Йиржи Шедивы

Социалистический способ жизни офицеров и генералов – важное средство повышения боевой силы ЧНА	3
---	----------

Автор статьи разбирает проблематику социалистической жизни в целом. Исходя из этого, он обращает внимание на формирование социалистического способа жизни прапорщиков, офицеров и генералов.

Подполковник Йосеф Ганоусек
подполковник Милан Кабат, кандидат философских наук
капитан Цырил Костик, кандидат философских наук

Некоторый опыт из работы с молодыми командирами	8
--	----------

Авторы статьи рассматривают важнейшую область работы с военными кадрами. Они разбирают вопросы обихода ежедневной работы молодых прапорщиков и офицеров и важнейшие области работы с ними, как например оценка их деятельности, участие на решении задач боевой и политической подготовки, отношение к военной службе и пр.

Майор Владимир Шефчик, кандидат философских наук

Экономическое воспитание на ВУЗ-ах	13
---	-----------

Автор статьи, исходя из 15-го заседания Пленума КПЧ, разбирает способы, формы и задачи в области экономического воспитания, пропаганды и агитации в военных учебных заведениях и особенно в военных академиях.

Полковник Йиржи Билы, кандидат военных наук

К руководству научно-исследовательской работой в исследовательских учреждениях	16
---	-----------

Автор, исходя из накопленного опыта из руководства исследовательской работой разбирает некоторые аспекты, а именно точку зрения времени, людской фактор, а также другие конкретные должностные обязанности отдельных звеньев руководства исследовательского учреждения.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук, доцент
подполковник Йиндржих Буреш

К переходу общевойсковой армии из обороны в наступление	21
--	-----------

Авторы разбирают главные вопросы перехода общевойсковой армии из обороны в наступление, а именно переход к наступательным действиям после проведения контрподготовки, создание наступательной группировки войск, а также ведение стрелкового удара после нанесения ядерных ударов по противнику.

Подполковник Йосеф Кашпар

Организация и ведение наступательных действий в населенных пунктах	32
---	-----------

Автор на основе опыта Великой Отечественной войны и характеристики больших населенных пунктов (городов), разбирает особенности и сложность проблематики ведения наступления в больших городах, далее он обращает внимание читателей на некоторые особенности наступления соединений, частей и подразделений в указанных условиях.

Подполковник Йиржи Кржижек, кандидат военных наук

Боевые действия в окружении и выход войск из окружения	37
---	-----------

Автор статьи разбирает сложную проблематику ведения боевых действий, которая характерна целым рядом особенностей. Он обращает внимание на особенности боя

в окружении (организация обороны, построение боевого порядка, управление и ведение боевых действий), далее он разбирает способы и формы боя при выходе из окружения, группировку войск для прорыва окружающего противника, а также некоторые вопросы управления.

Полковник Здёнок Бажант

Принятие управления запасным командованием общевойсковой армии 43

Автор, на основе командно-штабного оперативного учения, разбирает некоторые вопросы связанные с переходом управления на запасное командование армии. Он разбирает способы восстановления управления, организационную структуру системы связи, методику работы командующего и его штаба, а также перемещение запасного командования и принятие управления на себя.

Подполковник Лудвик Янечек

Некоторый опыт из внедрения средств механизации и автоматизации в РВА 50

Автор статьи сначала разбирает средства малой механизации, потом возможности использования формализованной документации, а наконец накопленный опыт использования электронно-вычислительных машин «Консул 262 и 266» в штабах ракетных войск и артиллерии.

Полковник Франтишек Паленик, кандидат военных наук, доцент

Инженерное обеспечение боя дивизии о водную преграду 56

Автор, исходя из способов организации и ведения обороны на водной преграде главных армий государств пакта НАТО, разбирает мероприятия инженерного обеспечения боя на этой преграде, организацию инженерного обеспечения отходящих (переправляющихся) своих войск, а также боевое использование инженерных подразделений.

Полковник Йосеф Ярош

К «Методике определения норм к развертыванию узлов связи» 62

Автор статьи обобщает накопленный опыт из организации управления, особенно из организации и развертывания узлов связи в звеньях соединения и объединения. Далее автор разбирает практические вопросы связанные с перемещением узлов связи объединения.

Полковник Гинек Кмент

Рационализация продовольственного снабжения в полевых условиях 66

Автор на основе приобретенного опыта по продовольственному снабжению войск, разбирает характеристику принципов комплектации, создания комплектов продовольствия и реализацию задач связанных с комплектацией продовольствия в войсках.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

К основам подготовки операций 69

Подготовка и ведение совместных действий войск ПВО 76

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Йосеф Кашпар

Оборона населенных пунктов войсками армий НАТО 79

Автор статьи разбирает значение и принципы обороны населенных пунктов подразделениями, частями и соединениями армий НАТО. Он рассматривает характеристику отдельных групп населенных пунктов, особенности организации обороны, построение боевого порядка, системы огня, а также использование огнеметных средств.

Воздушные места управления высшего командования армии США 83

Статья информирует читателей о организации, задачах, составе и материальном обеспечении воздушных мест управления высшего командования армии США.